KAITSEALADE KAITSETÕHUSUSE HINDAMINE

Eestile kohandatud METT metoodika põhjal

Mart Külvik, Kairi Leibur

www.emu.ee
Eesti Maaülikool
Estonian University of Life Sciences

Eesti Maaülikool

Kaitsealade kaitsetõhususe hindamine Eestile kohandatud METT metoodika põhjal

Mart Külvik ja Kairi Leibur

Tartu, 2010

Sisukord

Sissejuhatus 4

Kontekst 6
Planeerimine 7
Sisend 15
Protsess 20
Väljund 26
Tulemus 27
Kokkuvõte ja soovitused 32

LISAD 35

Sissejuhatus

Bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni liikmete konverentsi otsusega VII/28 on vastu võetud ülemaailmne Kaitsealade tööprogramm[1], mille neljas element määrab ära standardite, hindamise ja seire eesmärgid. Eesmärgist 4.2 tuleneb nõue hinnata igas riigis aastaks 2010 vähemalt 30% kaitsealadest sealse kaitsekorralduse tõhusust. Selle kohustuse täitmiseks otsustati Eestis kohandada meie oludele ja kasutada rahvusvaheliselt läbiproovitud ja kiirelt teostatavat hindamismeetodit *Management Effectiveness Tracking Tool* (METT)[2]. See hindamissüsteem võimaldab läbi viia kaitsekorralduse tõhususele suunatud kiireloomulise tulemusseire, samas metoodika ei sobi looduskaitsesüsteemi süvaanalüüsiks. METT on mõeldud üksikute kaitsealade hindamiseks, kusjuures hindajateks on nende kaitsealade kaitsekorralduse eest vastutavad töötajad. Seetõttu ei saa selle hindamise tulemusi käsitleda sõltumatutena. METT metoodika alusel hinnatud alad on võrreldavad a) sarnastes piirkondades, b) sarnast tüüpi kaitsealadele ning loomulikult c) samadel aladel – tehtuna eri aegadel.

Käesolev aruanne on üles ehitatud (Rahvusvahelise Looduskaitseliidu kaitsealade komisjoni (IUCN WCPA) metoodilise raamistikus kasutatavale kaitsealade kaitsekorralduse ja selle tulemus-hindamise tsüklile (vt Tabel 1) ja seal kasutatavatele kaitsekorraldustõhususe elementidele. Seega esmalt võetakse vaatluse alla küsimustiku osad, mis puudutavad kaitseala olukorda (konteksti). Järgnevalt hinnatakse alade planeerimist, kaitsekorralduseks vajalikke vahendeid/ressursse, kaitsekorralduse protsesse, kaitsekorralduslike tegevuste läbiviimist ja tõhusust ning kui efektiivselt lõppkokkuvõttes on kaitsealad kaitstud.

Küsimustiku tulemustest parema ülevaate saamiseks võrreldakse omavahel sarnast tüüpi kaitsealasid ning iga hinnatava kaitsetõhususe elemendi (konteksti, planeerimise, ressursi, protsessi, väljundi, tulemuse) juures ka kõigi vaadeldud kaitsealakategooriate hindeid antud elemendile. Kaitsealad valiti välja, pidades silmas järgmisi kriteeriumeid: 1) hinnatakse kahte suurt gruppi: endise administratsiooniga ja ilma endise adminita alasid; 2) mõlemas grupis võetakse vaatluse alla eri tüüpi kaitstavaid alasid (nii rahvuspargid, looduskaitsealad, maastikukaitsealad kui hoiualad; 3) hinnatavad alad jaotuvad ligikaudu ühtlaselt keskkonnaameti erinevate regioonide vahel. Selle kogupindalast valitud kolmandiku

[1] http://www.cbd.int/doc/decisions/cop-07/cop-07-dec-28-en.pdf
[2] Külvik, M. 2010. Kaitsealade kaitsetõhususe hindamine Eesti olude jaoks kohandatud METT metoodika. Arendatud versioon. 20 lk.

hulka kuulusid järgmised kaitsealad: rahvusparkidest Lahemaa ja Soomaa, looduskaitsealadest Viidumäe, Nigula, Kärevere ja Põhja-Kõrvemaa, maastikukaitsealadest Vooremaa, Viljandi, Struuga, Koiva-Mustjõe, Päite, Nõmme-Mustamäe, Panga, Hiiumaa laiud, Emajõe-Suursoo, Haanja (looduspark) ja Naissaare (looduspark) ning hoiualadest Lavassaare, Hiiu madal ja Käntu-Kastja.

Tabel 1. WCPA hindamisraamistiku[3] põhimõtted kohandatutena Eesti oludele.

Hinnatavad elemendid	Selgitus	Hinnatavad Kriteeriumid	Hindamise kese
Kontekst	***Kus me praegu oleme?*** Olulisuse, ohtude ja poliitilise keskkonna hinnang	- Tähtsus - Ohud - Ohustatus - Riiklik kontekst - Partnerid	Olukord
Planeerimine	***Mida me soovime?*** Kaitseala olemuse ja planeeringu hinnang	- Kaitseala seadustatus ja poliitika - Kaitsealade võrgustiku planeering - Kaitseala planeering - Kaitsekorralduskava	Kohasus
Sisend	***Mida meil vaja on?*** Kaitsekorralduse elluviimiseks vajalike ressursside/vahendite hinnang	- Kaitseala valitseja ressursid ja vahendid - Kaitseala ressursid	Ressursid
Protsess	***Kuidas me seda saavutame?*** Kaitsekorralduse läbiviimise hinnang	- Kaitsekorralduse protsessi adekvaatsuse hinnang	Jõudlus[10] ja kohasus
Väljund	***Millised on tulemused?*** Konkreetsete kaitsekorralduslike tegevuste läbiviiduse hinnang; pakutavate „kaupade ja teenuste" inventuur	- Kaitsekorralduslike tegevuste tulemused - „Kaubad ja teenused"	Tõhusus
Tulemus	***Mida me saavutasime?*** Tulemuste ja selle määra hindamine kuivõrd need vastavad algselt püstitatud üldeesmärkidele	- Mõju kaitseväärtustele: kaitsekorralduslike meetmete tulemusel saavutatud mõjud / muutused võrreldes eesmärkidega	Tõhusus ja kohasus

[3] IUCN WCPA (Rahvusvahelise Looduskaitseliidu kaitsealade komisjoni) poolt väljapakutud metoodiline raamistik, tavapäraselt viidatav publikatsioon on – Hockings, M, S Stolton, F Leverington, N Dudley and J Courrau (2006); Assessing Effectiveness – AFramework for Assessing Management Effectiveness of Protected Areas; 2nd Ed. IUCN, Switzerland, http://www.iucn.org/themes/wcpa/pubs/guidelines.htm#effect2

Kontekst

Konteksti osa hinnangust peaks keskenduma sellele, kus praegu kaitsealade kaitsekorraldususega üldises plaanis ollakse: anda hinnang kaitsealade olulisusele, ohtudele ja poliitlisele keskkonnale. Praegu läbiviidud küsitluse metoodika, mis on orienteeritud just tegevusest ja protsessidest kiire ülevaate saamisele, neid teemasid süvitsi ei kajasta ja seega tuleks alade üldise olukorra adekvaatsemaks hindamiseks läbi viia omaette aeganõudvam uurimus. Praegusest küsimustikust selgub ”konteksti” osas vaid, milline on kaitseala juriidiline staatus.

Küsimustikust ilmneb, et kõigi vaadeldud kaitsealade kaitse on juriidiliselt määratletud, mis tähendab, et kaitsealad on looduskaitseseaduse alusel moodustatud. Üheks erandiks on aga Emajõe-Suursoo maastikukaitseala, mille kaitse-eeskiri on kehtestatud 1982. aastal, mis seega on aegunud ja vastuolus kehtiva looduskaitseseadusega (Lisa 17).

Planeerimine

Antud osas hinnatakse kaitseala planeerimist ja selle kohasust. Tuuakse välja erinevate kaitsealade kaitse-eesmärkide kohasus ja millisel määral planeeritakse aladele vajalikke tegevusi.

Erinevat tüüpi kaitsealade kaitse-eesmärgid on mõneti erinevad, kuid enamuste eesmärk on looduse säilitamine, kaitsmine, taastamine, uurimine või tutvustamine. Rahvusparkidel (edaspidi ka RP) on fookusesse võetud loodus, maastikud, kultuuripärand ja tasakaalustatud keskkonnakasutus, looduskaitsealadel (edaspidi ka LKA) kaitseala loodus. Maastikukaitsealadel (loodusparkides) (edaspidi ka MKA) kaitseala maastik, ning hoiualadel (edaspidi ka HA) elupaigad ja kasvukohad. Nimetatud eesmärgid on äärmiselt üldised ning seega on igale konkreetsele kaitsealale koostatud sellele sobiv kaitse-eeskiri, kus on eesmärgid täpsemalt kirjas. Küsimustikust selgus, et **kahekümnest uuritavast kaitsealast kuuel ei leitud kehtivas kaitse-eeskirjas puudujääke. Kõikidel ülejäänud aladel on kaitse-eeskirju vaja uuendada või täpsustada**.

Hinnatavatest kaitsealadest on rahvusparke kaks, Lahemaa ja Soomaa. Joonisel 1 on välja toodud, millisel määral rahvusparkides kaitse planeerimine toimib. Ilmneb, et Soomaa rahvuspargis on kaitseala kaitse paremini planeeritud. Kõigile planeerimist puudutavatele küsimustele, välja arvatud tööplaani küsimusele, on vastatud maksimaalse punktisummaga. See tähendab, et kaitseala kaitse-eeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel (2. küsimus), kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele (4. küsimus), kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel (5. küsimus), kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele (7. küsimus), tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel (8. küsimus), looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke (21. küsimus) ning rahvuspargis on olemas tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel (26. küsimus). Kuna olemas on kohane kaitsekorralduskava, siis toimib hästi ka elupaigakaitset ja sidusust toetav looduskasutuse planeerimine.

Lahemaa rahvuspargi kaitse korraldamises on aga mitmeid puudusi (joonis 1). Üheks oluliseks vajakuks on kaitsekorralduskava puudumine, olemasolev 1981. aasta arengukava on aegunud[4]. Kaitsekorralduskavas planeeritakse ala jaoks vajalikke tegevusi ning seega on seire ja tulemushindamise kui ka looduskasutuse küsimustele pandud madalad hinded. Veel selgus küsimustiku vastustest, et Lahemaa üldplaneeringud on vananenud, ega arvesta igal juhul looduskaitsenõudeid (Lisa 1).

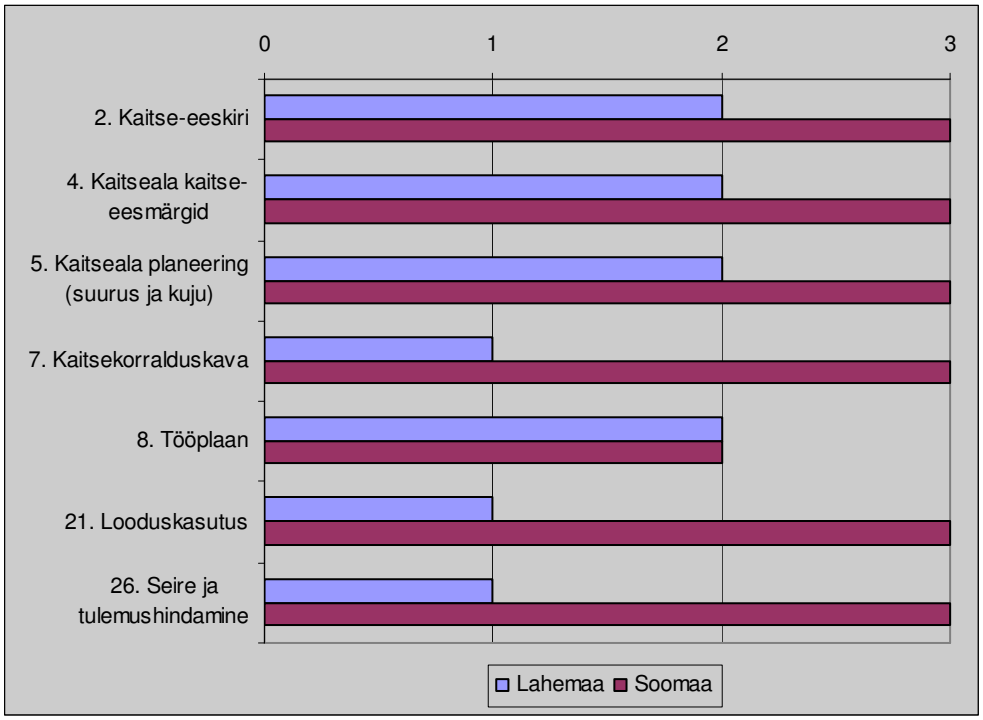

Joonis 1. Rahvusparkide planeerimise kohasus neljapallisüsteemis (nullist kuni kolmeni) vastavalt kaitse-eeskirja, kaitse-eesmärgi, kaitseala planeeringu ja kaitsekorralduskava toimivusele.

[4] Kaitsetõhusushinnangu projekti aruande koostamise ajaks (november 2010) on Lahemaa kaitsekorralduskava ette valmistatud. 8. novembril 2010 kinnitas Keskkonnaamet Lahemaa rahvuspargi soode kaitsekorralduskava aastateks 2011-2013 (allikas: Keskkonnaameti kodulehekülg).

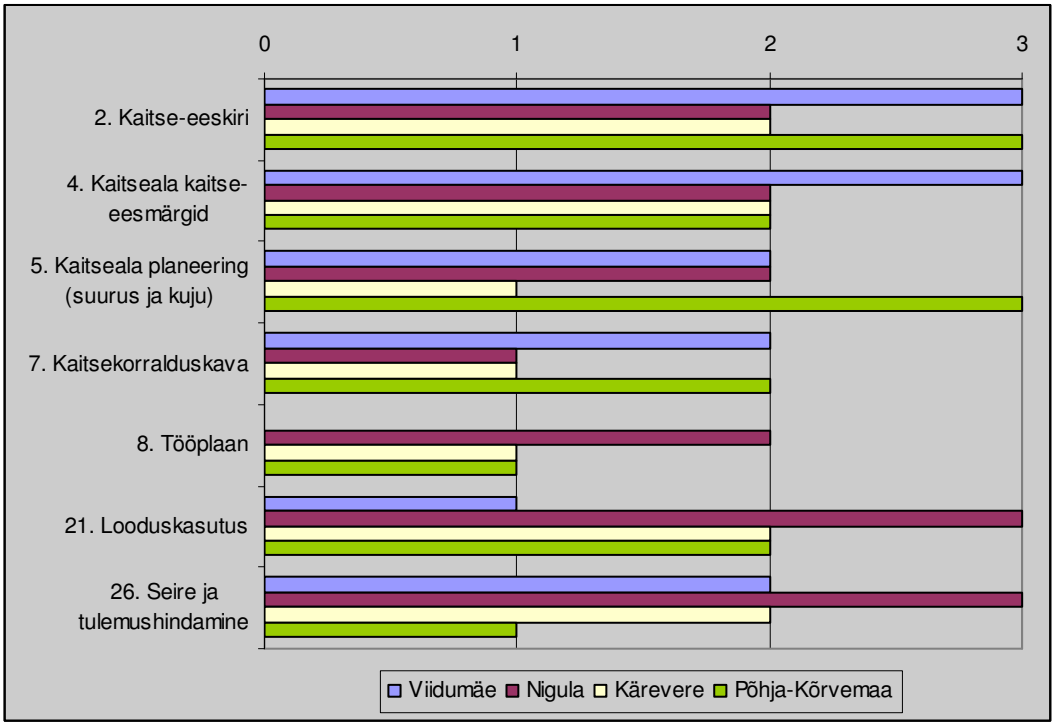

Joonis 2. Looduskaitsealade planeerimise kohasus neljapallisüsteemis (nullist kuni kolmeni) vastavalt kaitse-eeskirja, kaitse-eesmärgi, kaitseala planeeringu ja kaitsekorralduskava toimivusele.

Looduskaitsealade planeerimise hinded ei erine omavahel niivõrd palju, kui rahvusparkide omad. Pooltel vaadeldud aladest on kaitse-eeskirjad mõningate puudujääkidega, ning pooltel toimivad eeskirjad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel (joonis 2). Kolmel neljast kaitsealast on kaitse-eesmärgid kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele. Viidumäe looduskaitsealal ainukesena toimib kaitsekorraldus täielikult vastavalt eesmärkidele. Kolmel alal neljast leiti, et kaitseala planeering, suurus ja kuju ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks. Põhja-Kõrvemaa kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel. Jooniselt 2 ei selgu tõsiasi, et kõigil vaadeldud looduskaitsealadel puudub kaitsekorralduskava. Sellegipoolest kasutatakse neil erinevate tegevuste kavandamiseks tööplaane. Viidumäel kavandatakse ja tehakse kaitsekorralduslikke tegevusi vastavalt kaitse-eesmärkidele. Põhja-Kõrvemaal toimub kaitsekorraldus finantseerimisprobleemide tõttu vastavalt tööplaanile vaid osaliselt. Viidumäe looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid osaliselt ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis, kaitsealaga

piirnevatel aladel vastavad regulatsioonid puuduvad. Nigula looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke. Kärevere ja Põhja-Kõrvemaa looduskaitsealadel arvestavad looduskasutuse planeeringud üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke. Kuigi ühelgi alal ei toimu kaitsekorralduskavaga ettenähtud süsteemset seiret, viiakse kõigil aladel läbi seiret. Küsimustikust ja jooniselt 2 selgub, et Nigula looduskaitseala on antud tüüpi kaitsealade planeerimise poolest kõige esinduslikum.

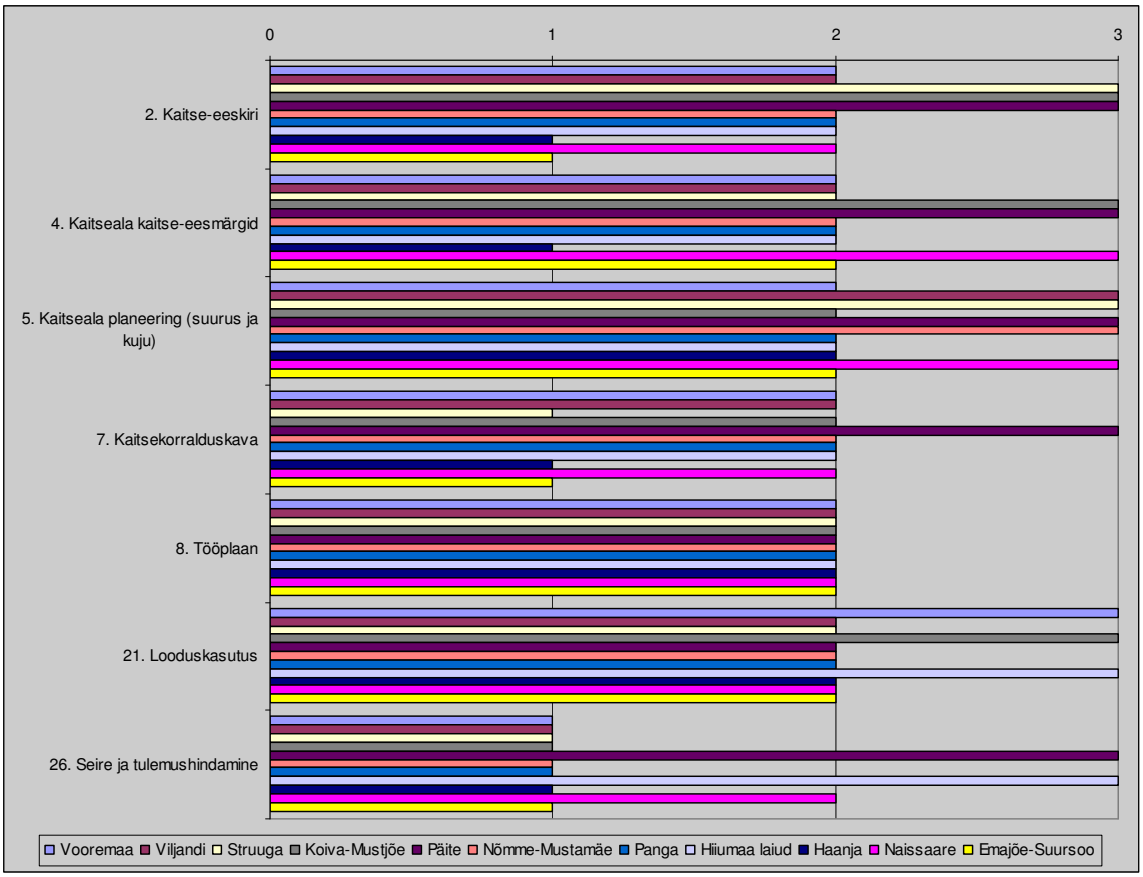

Joonis 3. Maastikukaitsealade planeerimise kohasus neljapallisüsteemis (nullist kuni kolmeni) vastavalt kaitse-eeskirja, kaitse-eesmärgi, kaitseala planeeringu ja kaitsekorralduskava toimivusele.

Jooniselt 3 ilmneb, et maastikukaitsealadel kaitsekorralduse planeerimuslikud aspektid toimivad suhteliselt hästi. Kaitse-eeskirjad kas vajavad uuendamist või toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel. Enamusel aladest on kaitse-eesmärgid kokku lepitud ja kaitsekorraldus toimub osaliselt vastavalt kaitse-eesmärkidele. Kaitsealade planeering (st. suurus ja kuju) tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui

ka maastiku tasemel. Selgub ka, et mõnedel aladel ei ole planeerimine kohane. Haanja maastikukaitsealal (looduspargis) puudub kaitsekorralduskava ja kaitse-eeskirjad on aegunud, seire ja tulemushindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära. Samal ajal ei peeta Haanja maastikukaitseala kaitsekorralduse planeeringuliste aspektide ebakohasust märgatavaks takistuseks kaitse-eesmärkide saavutamisel ning kaitseala territooriumil toimivad looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ja kaitse-eesmärke. Hiiumaa laidude maastikukaitsealal on olemas kaitsekorralduskava, mis küll vajab täiendamist, kuid tänu kava olemasolule toimib alal süstemaatiline seire ja tulemushindamine ning looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ja kaitse-eesmärke ning toetavad oma tegevusega kaitsekorralduslikke eesmärke. Lisaks selgub jooniselt, et süsteemset seiret enamasti vaadeldud aladel läbi ei viida, toimub juhuslik seire. Selgelt eristub aga Päite maastikukaitseala, mille kaitse-eeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel, olemas on kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimib täielikult vastavalt eesmärkidele, kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel, olemas on kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele. Lisaks on olemas tõhusseire ja tulemuste hindamise süsteem, mida aga seni pole veel kasutatud.

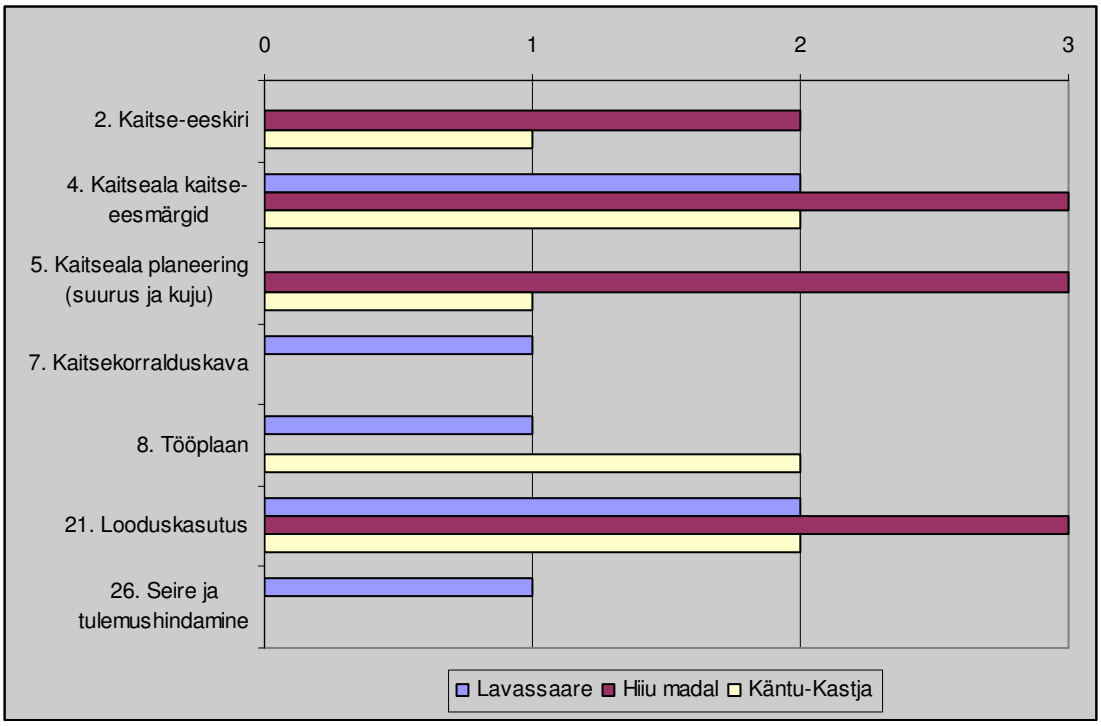

Joonis 5. Hoiualade planeerimise kohasus neljapallisüsteemis (nullist kuni kolmeni) vastavalt kaitse-eeskirja, kaitse-eesmärgi, kaitseala planeeringu ja kaitsekorralduskava toimivusele.

Vaadeldud kaitsealadest on kõige enam kaitsekorralduse planeeringuaspektidega probleeme hoiualadel. Jooniselt 5 ilmneb, et hoiualadel ei ole kaitsekorralduskavasid, kuid kõigile plaanitakse need koostada. Lavassaare hoiuala sai kaitsekorralduskava küsimuse eest ühe hindepalli, kuna kava on koostamisel ning valmib 2010. aasta lõpuks. Käntu-Kastja hoiualal on olemas poollooduslike koosluste kaitsekorralduskava, mis aga ei kata kogu hoiuala territooriumi. Lavassaare hoiualal puuduvad selgete kaitse-eesmärkidega kaitse-eeskirjad; vead planeeringus muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise võimatuks. Hiiu madala hoiualal ei kasutata tööplaane ning ei teostata seiret ega tulemushindamist. Samas arvestavad hindamisankeedi alusel looduskasutuse planeeringud üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke, hoiuala planeering tagab põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel. Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele.

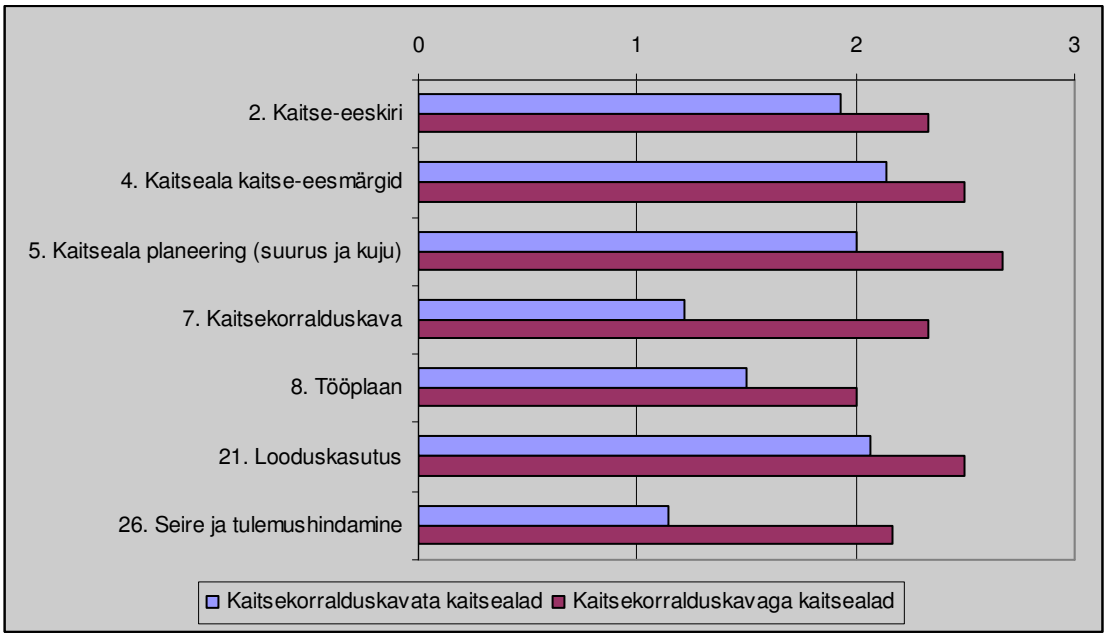

Joonis 6. Kaitsekorralduskavadega ja kaitsekorralduskavadeta kaitsealade summeeritud keskmised hinded kaitsekorralduse planeerimise kohasusele neljapallisüsteemis.

Joonisel 6 on välja toodud kaitsealade keskmised hinded planeerimisele kaitsekorralduskavadega ja kaitsekorralduskavadeta aladel. Hinnatud kaitsealadest on tegelikkuses kaitsekorralduskava olemas kuuel (Soomaa rahvuspargil, Vooremaa, Päite,

Nõmme-Mustamäe, Hiiumaa laidude ja Naissaare maasikukaitsealal) ja puudu neljateistkümnel alal. Jooniselt ilmneb väga selgelt, et **kaitsekorralduskavadega kaitsealad on planeerimise mõttes kohasemad kõigis aspektides.** Kuna enamus kaitsealadele vajalikke tegevusi planeeritakse kaitsekorralduskavades ja paljudel aladel need puuduvad, siis pole ka tööplaanide kasutamine ja kõigi vajalike tegevuste tegemine asjakohaselt planeeritud. Kaitsekorralduskavadega aladel on kaitse-eesmärgid selgemad ja kaitsekorraldus vastab sagedamini kaitse-eesmärkidele, alade planeering (suurus ja kuju) tagab paremini kaitse-eesmärkide täitmise erinevatel kaitsetasemetel. Eriti tugevasti mõjutab kaitsekorralduskava alal tehtavat seiret ja tulemushindamist. Kaitsekorralduskavata aladel anti neile tegevustele poole madalamad hinded kui kaitsekorralduskavaga aladele.

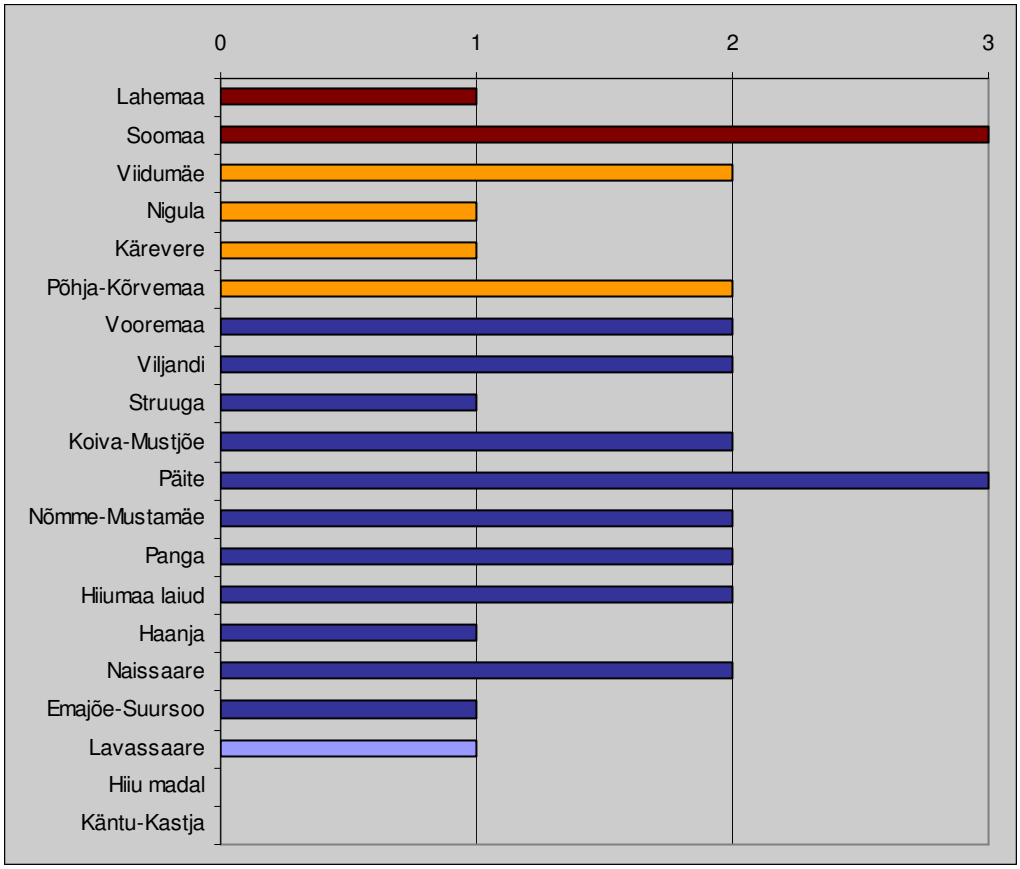

Joonis 7. Kaitsealade kaitsekorralduskavade olemasolu ja rakendamine neljapallisüsteemis; kaitsekorralduskavad on Soomaa rahvuspargil, Vooremaa, Päite, Nõmme-Mustamäe, Hiiumaa laidude ja Naissaare maastikukaitsealal. Punased on rahvuspargid, kollased looduskaitsealad, tumesinised maastikukaitsealad ja helesinised hoiualad.

Üheks oluliseks probleemiks kaitsealade puhul on kaitsekorralduskavade puudumine või puudujäägid kavades. Joonisel 7 on välja toodud kõik vaadeldud kaitsealad ning nende paremaks eristamiseks on need grupeeritud värvide järgi. Kahjuks ei ole antud jooniselt ja ka küsimustiku numbrilistest vastustest selgelt näha seda, kui paljudel aladel kaitsekorralduskava puudub. Enamus on lihtsalt kommentaaridesse täiendavalt lisanud, et nende kaitsealal puudub kaitsekorralduskava, kuid see on plaanis koostada või on juba koostamisel. Aladel, millel kaitsekorralduskava puudub, kuid mis siiski on vastanud küsimusele 2 palliga, ongi põhjendanud seda sellega, et seal on kava koostamisel või kinnitust ootamas.

Küsimustikus on esitatud kuus lisaküsimust planeerimise kohta, esimesed kolm puututavad kaitsekorralduskava ja teised kolm looduskasutuse planeerimist. Kuna paljudel aladel kaitsekorralduskava puudub, siis esimestele neist küsimustest ei saanud paljud ka vastata. Aladel, kus on kaitsekorralduskava, vastati tavaliselt, et planeerimiseprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava, kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt ning seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa. Looduskasutuse planeeringu küsimustele vastati üldiselt harvemini. Leiti, et looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõudeid (näiteks veerežiimi, häilude avamist metsas, karjatamist). Vastuste hulgas oli ka hinnang, et looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (näiteks reguleerivaid, tootvaid või kultuurilisi teenuseid).

Sisend

Antud osas antakse hinnang kaitsealade kaitsekorralduse elluviimiseks vajalike ressursside ja vahendite olemasolule, tuues välja erinevat tüüpi kaitsealade ressursside olukorra.

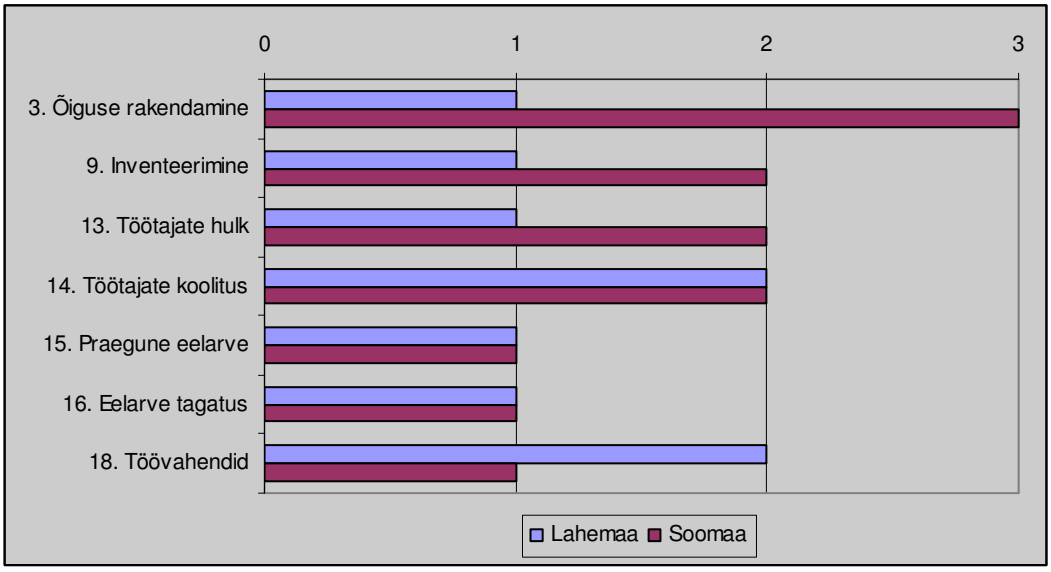

Joonis 8. Rahvusparkide hinded kaitsekorralduslikele ressurssidele neljapallisüsteemis.

Jooniselt 8 ilmneb, et Lahemaa rahvuspargis on oluliseks piiravaks teguriks ressursid. Lahemaa valitsejal on olulised puudujäärgid seaduse ja eeskirja rakendamisel, esineb inimressursi puudus (palju olulisi tegevusi on seetõttu tegemata jäänud), finantsressursi puudus (vajalik on kasvõi projektipõhine töö), vastustest tuleb välja ka järelevalve nõrkus. Soomaa rahvuspargis on kaitseala valitsejal piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamiseks, looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav, töötajate hulk on vajalike tegevuste jaoks optimaalne ning töötajate oskumused ja vilumused vastavad üldjoontes nõuetele. Siiski oleksid vajalikud täiendavad koolitused. Nii nagu Lahemaal, ei ole ka eelarve Soomaal piisavalt suur ega stabiilne. Rahvusparkides on stabiilne eelarve osa väga väike ning kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta. Töövahendid on mõlemas rahvuspargis olemas, kuid Lahemaal ei ole neid piisavalt kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks. Soomaal piiravad mõned töövahendite puudujäägid teatud kaitse-eesmärkide saavutamist (joonis 8).

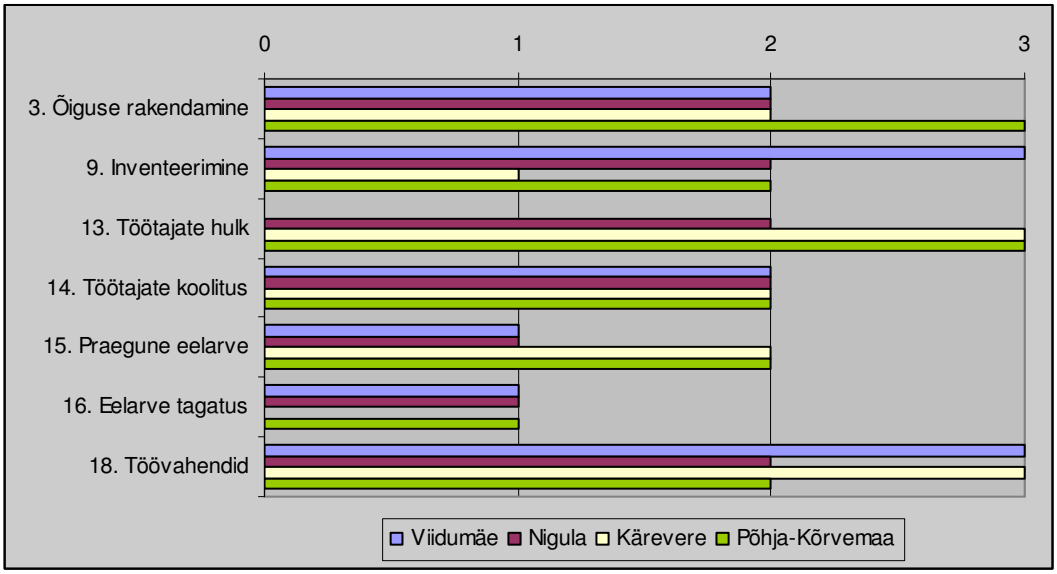

Joonis 9. Looduskaitsealade hinded kaitsekorralduslikele ressurssidele neljapallisüsteemis.

Looduskaitsealadel on üheks suurimaks probleemiks rahastus. Pooltel vaadeldud aladest on praegune eelarve ebapiisav kaitsekorralduslike tegevuste täitmiseks. Pooltel aga rahuldav, mida oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides (joonis 9). Looduskaitsealadel toimib tegevuspõhine/projektipõhine rahastus, riigieelarveline rahastus kaitsekorralduslike tegevuste jaoks puudub, välja arvatud riiklik seire ja kaitseala valitsemine administratiivsel tasemel, järelevalve kulud tulevad Keskkonnainspektsiooni eelarvest, kuid tegu pole alapõhiste kuludega (nt vt Lisa 5). Ülejäänud kaitsekorralduslikud vahendid/ressursid on keskmisel tasemel, mis tähendab, et need on rahuldavad, kuid vajaksid kindlasti parandamist. Viidumäe ja Kärevere looduskaitsealadel on töövahendid kaitse-eesmärkide saavutamiseks täiesti piisavad, Nigula ja Põhja-Kõrvemaa looduskaitsealadel esineb mõningaid puudujääke.

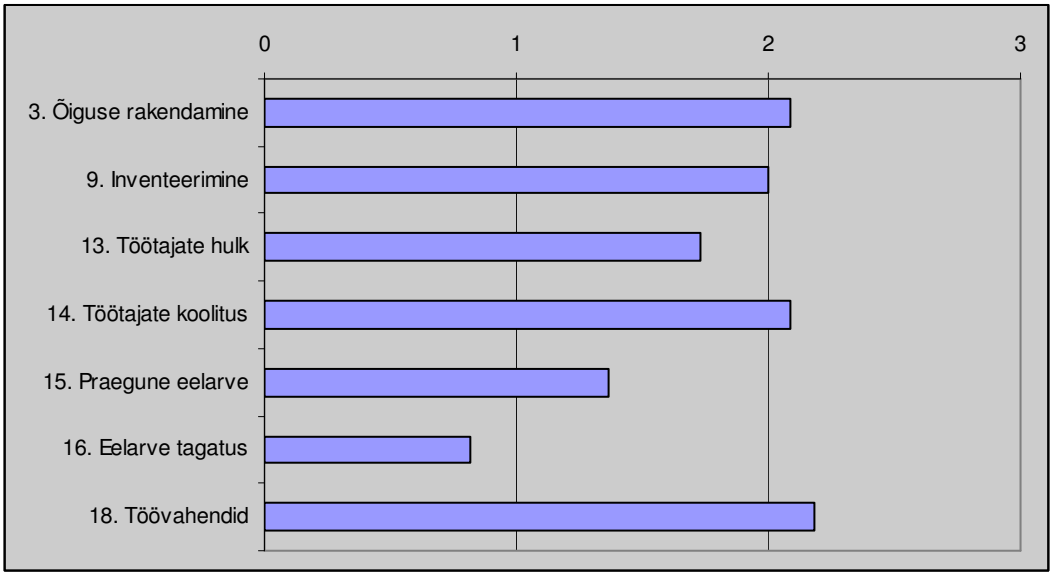

Joonis 10. Maastikukaitsealade keskmised summeeritud hinded kaitsekorralduslikele ressurssidele neljapallisüsteemis.

Maastikukaitsealade lõikes olid hinnangud kaitsekorralduslikele ressurssidele suhteliselt ühtlased, kuid need erinesid tähelepandavalt erinevate ressursside osas (vt joonis 10). Maastikukaitsealade valitsejatel on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid siiski esineb vajakuid. Infot kaitsekorralduslike tegevuste jaoks on piisavalt, kuid teatud elupaigatüüpide kohta käivat infot on vaja täpsustada. Töötajate hulk on kaitse-eesmärkide saavutamiseks alla optimaalse, kuid töötajate oskused ja vilumused on piisavad. Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides. **Rahastus on projektipõhine ja suunatud ainult mõningatele tegevustele. Pidev stabiilne eelarve puudub või on väga väike ning seega pole maastikukaitsealade rahastus jätkusuutlik.** Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, samas on mitmel ala puudu eritehnika ning mitmel ostetakse vajalikud tööd sisse.

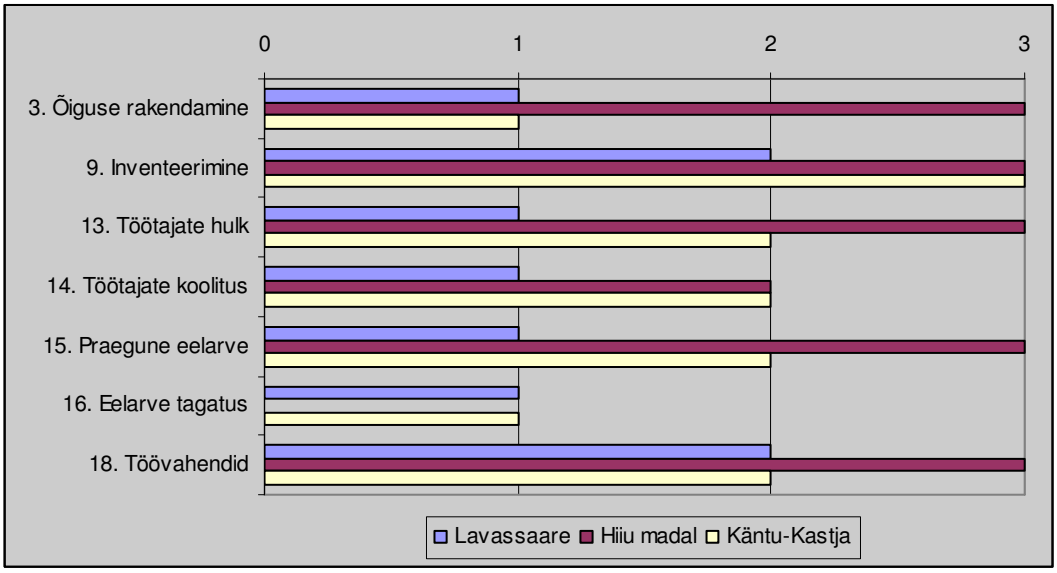

Joonis 11. Hoiualade hinded kaitsekorralduslikele ressurssidele neljapallisüsteemis.

Hoiualade kaitse-eeskirju peetakse liiga üldiseks ning mitmed tegevused on reguleerimata (joonis 11). Hiiu madala hoiuala eristub selgelt teistest vaadeldud aladest, kus hoiuala valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks, töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav, töötajad on pädevad, kuid vajaksid siiski täiendavaid koolitusi (joonis 11). Hiiu madala hoiuala rahastus on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks, kuid samas on ka märgitud, et eelarve puudub. Töövahendeid on kaitsekorralduslike tegevuste täitmiseks piisavalt, kuid lisaks on märgitud, et neid Keskkonnaametil ei ole, ega ka ei vajata, kuna vajalikud tegevused ostetakse sisse. Eriti madalad hinded sai Lavassaare hoiuala, kus kaitseala valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel, töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav ning töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitse-eesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele, eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks ning rahastus ebastabiilne (joonis 11).

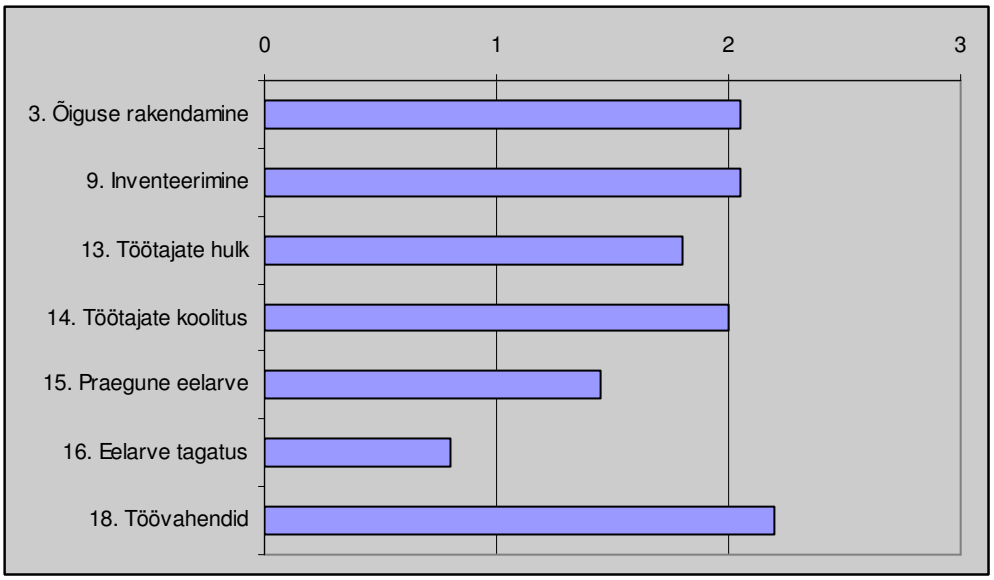

Joonis 12. Kaitsealade summeeritud keskmised hinded kaitsekorralduslike ressursside olemasolule neljapallisüsteemis.

Võrreldes erinevat tüüpi kaitsealade keskmisi hindeid ressursside olemasolule selgub, et suuri erinevusi ei esine (joonised 8–11). Kui vaadata kaitsekorralduslike sisendite olemaolu kaitsealadel tervikuna (vt. joonis 12), siis võib teha järgmisi üldistusi. Kaitsealadel on suhteliselt head võimalused kaitse-eeskirjade ja muu kohase õiguse rakendamiseks, suhteliselt piisavalt on kaitse korraldamiseks vajalikku loodusväärtusi puudutavat infot. Töötajate hulk kaitsekorralduslike tegevuste jaoks on alla optimaalse, ehkki nende koolitus võimaldab piisavalt kaitse-eesmärkide saavutamist. **Eelarve ei ole piisav ning jätkusuutlikult tagatud – kas puudub või on väga väike ja ebastabiilne, enamasti projektipõhine**. Rahastamise korraldust teeb keerulisemaks ka vastutusala jaotamine Riigimetsa Majandamise Keskuse, Keskkonnaameti ja maaomaniku vahel. Töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad kaitse-eesmärkide saavutamist (joonis 12). Keskkonnaameti töövahenditeks on põhiliselt transpordivahendid, kuna enamasti ostetakse teenused sisse.

Protsess

Antud osas antakse hinnang kaitsekorralduse protsessi adekvaatsusele. Tuuakse välja, millisel määral on kaitseala piirid teada kõigile osapooltele, kas on olemas kontrolli süsteeme ja millisel määral need toimivad, kas kaitsealal toimub eesmärgipärane seire ja uuringud, kas kaitsealal toimub aktiivne loodusväärtuste kaitsekorraldustegevus, kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorraldusele iseloomulikke vajadusi, kas töövahendite hooldus on kohane, kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitusprogramme, milline on koostöö teiste sektoritega, kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitsekorraldusse, millisel määral on kaasatud kohalik kogukond, kas kommertsturism aitab kaasa kaitsekorraldustegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi.

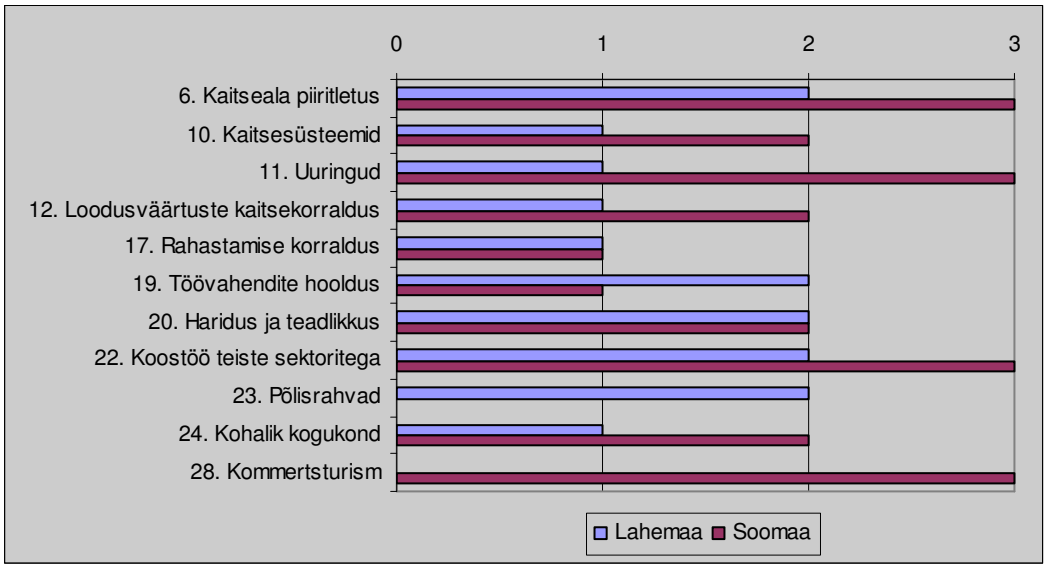

Joonis 13. Rahvusparkide hinded kaitsekorralduse protsessi jõudlusele ja kohasusele neljapallisüsteemis.

Jooniselt 13 ilmneb, et vaadeldud rahvuspargid on ka protsessi jõudluse ja kohasuse poolest küllalt erinevad. Soomaa rahvuspark on kohaselt piiritletud ala, mille piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele. Alal toimivad kasutust reguleerivad kontrolli süsteemid, toimuvad Keskkonnainspektsiooni regulaarsed reidid, kogukonna järelevalve, aktiivsed ja eesmärgipärased kaitsekorraldusega integreeritud keskkonnauuringud ja -seire, mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste

(kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, samas on mõned põhimeetmed jäänud siiski rakendamata. Soomaa rahvuspark teeb pidevat koostööd selle alaga seotud majandusorganisatsioonide ja huvigruppidega, viiakse läbi ühiseid kaitsekorralduslikke projekte ja programme, kaasatakse teatud määral kohalikku kogukonda looduskaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamiseks. Lisaks parandatakse Soomaal kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte. Lahemaa rahvuspargis ei ole aga kõik protsessid nii hästi korraldatud, kaitseala tsoonide piirid ei ole piisavalt tähistatud, järelevalve on olemas, kuid on nõrk, mõningal määral tehakse kaitsekorraldusega seotud uuringuid ja seiret, kuid toimub ainult mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus. Rahastus on mõlemal rahvuspargil projektipõhine ja selle korraldus ei arvesta organisatsiooni iseloomulike vajadustega ning piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi. **Aladel viiakse läbi koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need on vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega**. Lahemaa rahvuspargil on kontaktid koostööks teiste sektoritega olemas, kuid neid ei ole veel kasutatud, tehtud on mõned algatused põlisteadmiste integreerimisse looduskaitsepraktikasse ning mõningate küsimuste lahendamisesse on kaastatud ka kohalik kogukond, kelle ettepanekud mõjutavad looduskaitsekorraldust.

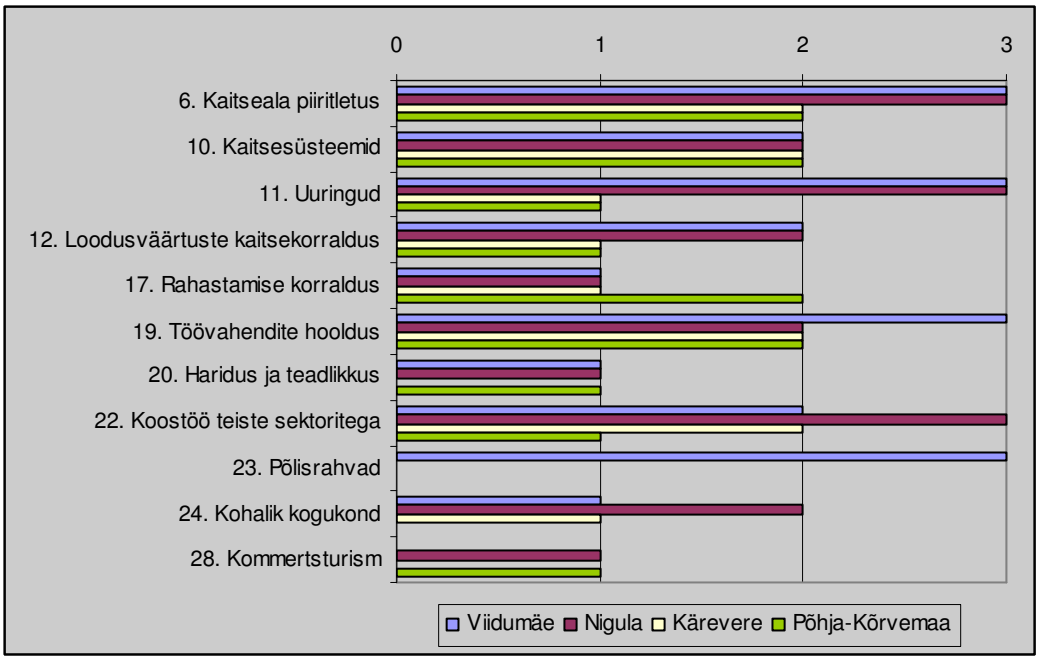

Joonis 14. Looduskaitsealade hinded kaitsekorralduse protsessi jõudlusele ja kohasusele neljapallisüsteemis.

Looduskaitsealad on üldiselt hästi piiritletud, kaitsesüsteemid toimivad osaliselt (enamasti siis, kui väljastatakse metsateatisi, keskkonnalube) ja peamiseks kontrollijaks on Keskkonnainspektsioon (joonis 14, Lisa 5). Viidumäel ja Nigulas tehakse aktiivselt eesmärgipäraseid uuringuid ja seiret, kuid Käreveres ja Põhja-Kõrvemaal toimuvad ainult mõningad uuringud. Pooltel looduskaitsealadel toimub ainult üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus ning pooltel mitmete looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus. Rahastus on kõigil aladel, välja arvatud Põhja-Kõrvemaal, äärmiselt piirav looduskaitsekorralduslike tegevuste täitmiseks. Looduskaitsealadel viiakse läbi väga vähe teadlikkus- ja koolitusprogramme, kohalikku kogukonda kaasatakse vähe ning see ei mõjuta looduskaitsekorraldust. Vaadeldud looduskaitsealadel kasutatakse vähe olemasolevaid kontakte koostööks teiste sektoritega ning kommertsturismiga aladel ei tegelda (joonis 14).

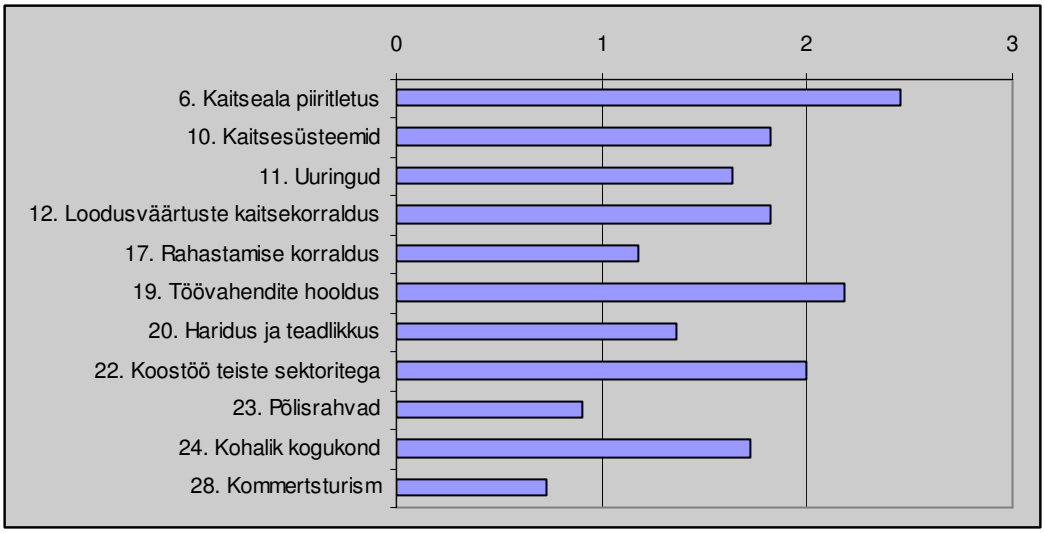

Joonis 15. Maastikukaitsealade summeeritud keskmised hinded kaitsekorralduse protsessi jõudlusele ja kohasusele neljapallisüsteemis.

Maastikukaitsealad on üldiselt hästi piiritletud, mõningaid puudujääke esineb põhiliselt vööndite tähistuses (joonis 15, Lisa 7). Järelevalve maastikukaitsealadel on inimressursi vähesuse tõttu suhteliselt nõrk, aladel toimuvad kooskõlastamata üritused. Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealal, mis asub tugeva inimmõjuga piirkonnas, ei suudeta praeguste kontrolli süsteemidega piirata ala juurdepääsu ja reguleerida selle kasutust. Lisaks peetakse Hiiumaa laidude maastikukaitsealal lubade väljastamist liiga töömahukaks. Uuringuid ja seiret tehakse aladel ainult mõningal määral, mis on küll enamasti seotud kaitsekorraldusega, kuid

kaitsekorralduskavade puudumise tõttu ei ole regulaarsed. Riikliku seire andmeid peaks kaitsekorralduse tõhusamaks muutmiseks olema võimalik kasutada ka kaitsekorralduses. Rahastus on kõigil aladel projektipõhine, ebaselge skeemiga ja ebaregulaarne ning seega ei ole jätkusuutlik. Riigimetsa Majandamise Keskus eelarve kasutamist ega riikliku seire vahendite kasutamist kaitseala valitseja suunata ei saa. Kaitseala valitsejal peaks olema esmane õigus kaitsekorralduslike eelarveliste vahendite vajaduse ja prioriteetide määramisel (Lisa 17). Maastikukaitsealade põhiliseks töövahendiks on transpordivahendid ja neid hooldatakse regulaarselt, puudu on eritehnikast. Teadlikkus- ja koolitusprogramme on peamiselt ainult koolidele suunatud, täiskasvanutele mõeldud kaitse-eesmärkidega seotud programme on väga vähe ning need on tihti tasulised. Küsimusele, mis oli seotud koostööga teiste sektoritega, vastati väga erinevalt. Osadel aladel tehakse tihedat koostööd Riigimetsa Majandamise Keskuse, mittetulundusühingute ja külaseltsidega, osadel on koostöö vähene ja mõnede kaitsealade esindajad ei pea koostööd üldse vajalikuks. Põlisteadmised üldiselt kaitsekorraldusse integreeritud ei ole, ainult Hiiumaa laidudel on põlisteadmiste kandjad integreeritud kaitsekorralduse planeerimisse ja paaril teisel alal on tehtud algatusi nende sidumiseks looduskaitsepraktikasse. Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad suhteliselt aktiivselt looduskaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises ning enamustel juhtudel arvestatakse nende arvamusi ja ettepanekuid ka kaitse korraldamises. **Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel enamasti kontaktid puuduvad** (joonis 15).

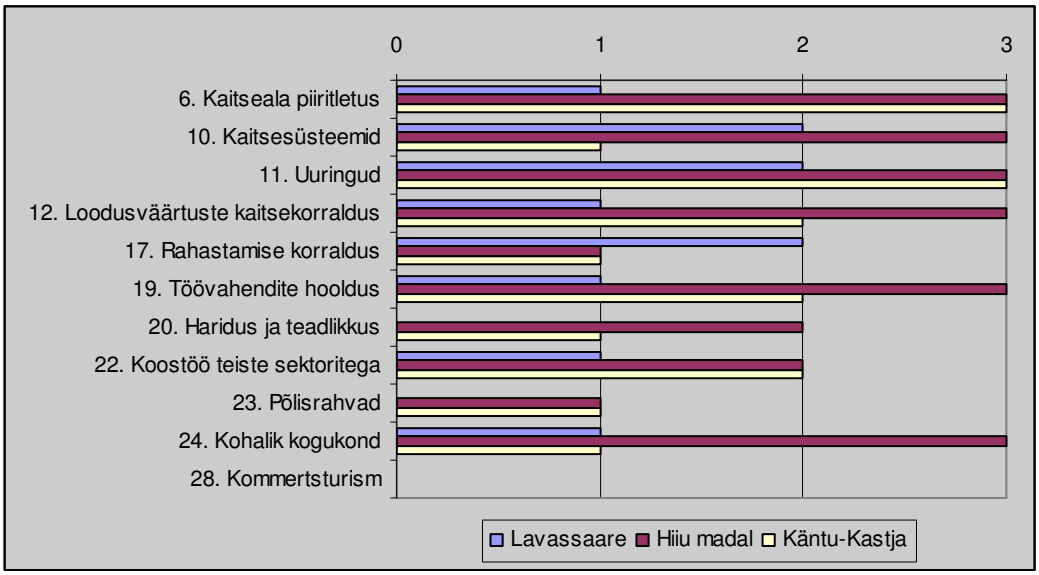

Joonis 16. Hoiualade hinded kaitsekorralduse protsessi jõudlusele ja kohasusele neljapallisüsteemis.

Hiiu madala ja Käntu-Kastja hoiualad on väga hästi piiritletud, kuid Lavassaare hoiuala piirid on teada ainult kaitseala valitsejale (joonis 16). Lavassaare hoiuala puudujäägid on enamasti tingitud kaitse-eeskirja puudumisest (joonis 5). Kui vaadata üldiselt hoiualade kaitsekorralduse protsessi adekvaatsust, siis kaitsesüsteemid toimivad piisavalt või suuremas osas, uuringuid tehakse küllalt aktiivselt, koostöö teiste sektoritega on vähene ja piirneb enamasti poollooduslike koosluste hooldamise korraldamisega, kontakte omatakse väga vähe, looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus on kas piisav, rahuldav või mitterahuldav. Rahastus on kõigil aladel projektipõhine ja kahel alal kaitsekorralduslike tegevuste täitmiseks piirav. Lavassaare hoiualal vastab rahastamise korraldus üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada. Hiiu madala hoiualal on läbi viidud mereelustikku üldiselt tutvustav mereprogramm, Käntu-Kastja hoiualal on maahooldajatele korraldatud koolitusi, kuid olemas võiks olla ka üldiseid koolitus- ja teadlikkusprogramme. Põlisrahvaste teadmisi aladel üldiselt ei arvestata, välja arvatud pärandkultuuride kohta käivad teadmised. Kohalikku kogukonda kaasatakse kõige enam Hiiu madala hoiualal, kus erinevad osapooled osalevad vahetult kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsuste tegemisel. Teistel aladel on kohaliku kogukonna osalus väike. Kommertsturismiga ühelgi vaadeldud hoiualadest ei tegelda (joonis 16).

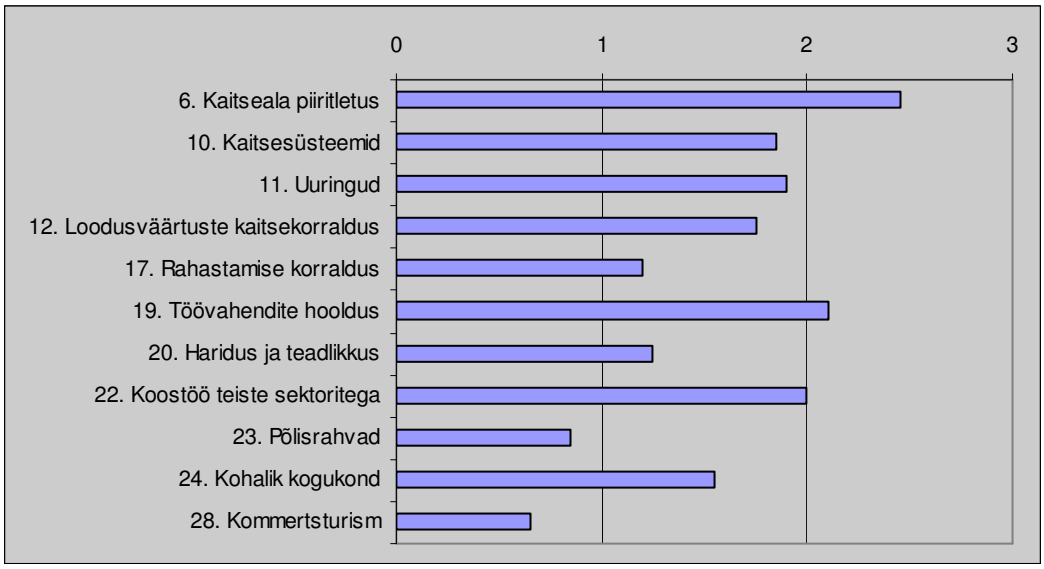

Joonis 17. Erinevat tüüpi kaitsealade summeeritud keskmised hinded kaitsekorralduse protsesside jõudlusele ja kohasusele neljapallisüsteemis.

Kõigi vaadeldud kaitsealade puhul on olulisemaks puudujäägiks rahastuse korraldus, hariduslike ja teaduslike programmide vähesus (joonis 17). **Hoiualad võiksid rohkem kasutada olemasolevaid kontakte koostööks teiste sektoritega ning kaasata rohkem kohalikku kogukonda looduskaitsekorralduslike otsuste tegemisse.** Täiendamist vajaksid ka kaitsesüsteemid ja looduskaitseväärtuse kaitsekorraldus.

Kaitsetõhususe küsimustikus on esitatud kolm lisaküsimust protsessi kohta, kõik puudutavad kohalikku kogukonda. Kuus ala kahekümnest said lisapunkte selle eest, et nende alal rakendatud loodushariduslikud projektid ja teoreetilis-praktilised koolitused edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve. Neli kaitseala said lisapunkte selle eest, et nende alal toetab kohalik kogukond aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi, ning ainult kolmel alal arvati, et nende kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted.

Väljund

Läbiviidud küsimustikus puudutab ainult üks küsimus väljundi osa. Seega on antud osas hinnatud ainult erinevat tüüpi kaitsealade külastuskorraldust.

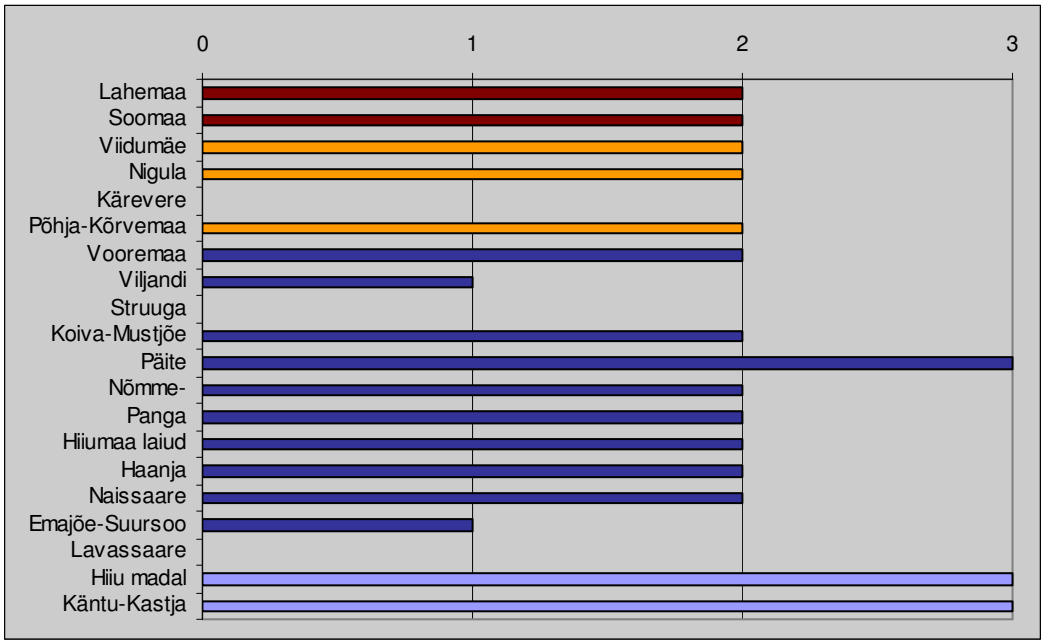

Joonis 18. Erinevat tüüpi kaitsealade hinded külastuskorraldusele neljapallisüsteemis.

Külastuskorralduse all mõeldakse joonisel 18 külastust teenindavat infrastruktuuri (rajakatted, piirded, viidastus). Erinevat tüüpi kaitsealade paremaks eristamiseks on kaitsealatüübid värvide kaupa eristatud (joonis 18, joonis 7). Nagu jooniselt 18 selgub, vastab infrastruktuur täiesti praegusele külastusintensiivsusele Päite maastikukaitsealal, Hiiu madala hoiualal ja Käntu-Kastja hoiualal. **Enamustel kaitsealadel rahuldab infrastruktuur praegust külastusvoogu, kuid vajab siiski kvaliteetsemat edasiarendust.** Viljandi maastikukaitsealal ja Emajõe-Suursoo kaitsealal ei vasta infrastruktuur praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele ning Kärevere looduskaitsealal, Struuga maastikukaitsealal ja Lavassaare hoiualal puudub külastust teenindav infrastruktuur, ehkki selle järgi oleks vajadus. Kaitsealadel, kus praegu puudub kaitsekorralduskava, sooviti külastuse aspektid, sealhulgas täiendav infrastruktuur süsteemselt planeerida koostatavates kaitsekorralduskavades.

Tulemus

Antud osas antakse hinnang kaitsealade kaitse tõhususele ja kohasusele, tuuakse välja, millisel määral tulemused vastavad püstitatud üldeesmärkidele, milline on mõju kaitseväärtustele.

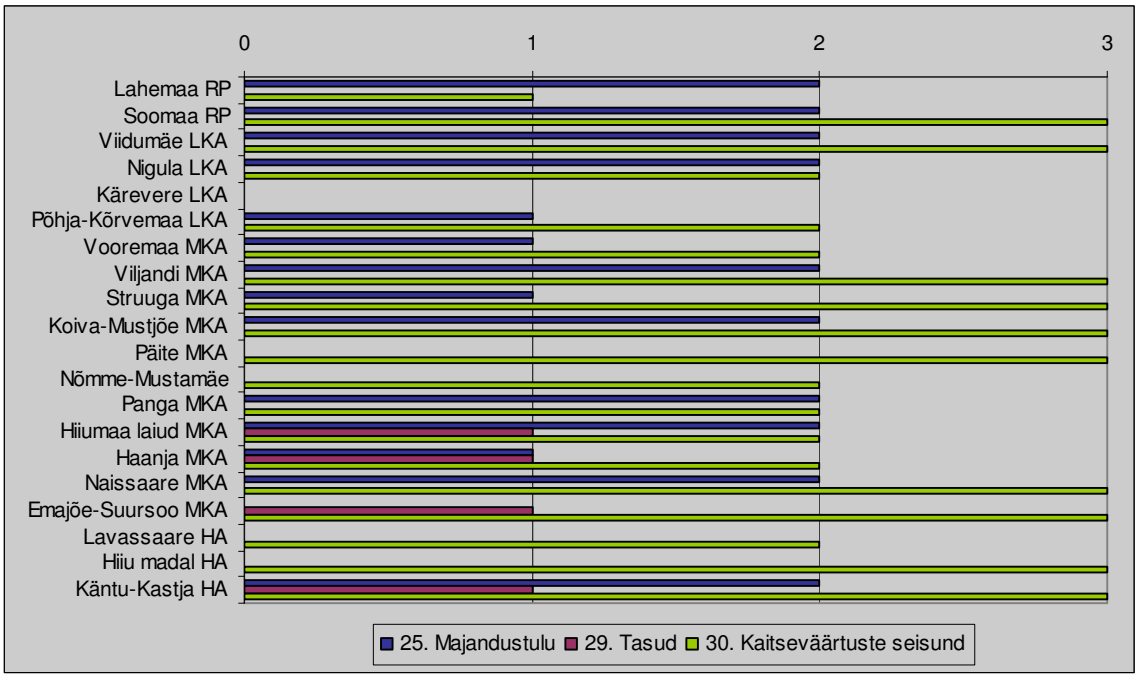

Joonis 19. Kaitsealade hinded kaitse tulemuse tõhususele ja kohasusele neljapallisüsteemis.

Vaadeldud kaitsealadel on hinnatud alade loodud majandustulu, rakendatud tasusid ja kaitseväärtuste seisundit võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga (joonis 19). Pooltel vaadeldud kaitsealadel saab kohalik kogukond teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses, enamasti on tegemist turismitulu või poollooduslike koosluste hoolduseks saadud toetustega. Neljal kaitsealal nähakse majandustulu loomise võimalusi ja vastavad plaanid on väljatöötamisel (Põhja-Kõrvemaal, Vooremaal, Struugal, Haanjas). Kuuel kaitsealal aga ei loo looduskaitse kohalikule kogukonnale mingit majandustulu, kuigi mõnel neist aladest on selleks potentsiaal olemas. Enamustel vaadeldud aladel keskkonnatasude süsteemi (sissepääsutasu, trahvid) ei kasutata. Neljal alal on märgitud, et neil tasusid kogutakse, kuid neid kaitsekorralduses ei kasutata (joonis 19). Üldiselt on aga märgitud, et keskkonnatasud ning keskkonnarikkumiste trahvid laekuvad otse riigieelarvesse ega kuulu alapõhisele jaotamisele. Kavandada tuleks stabiilse rahastamise

süsteem. **Vaid kümnel alal kahekümnest on elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused enamalt jaolt kahjustamata seisundis.** Kaheksal ala on mõned elurikkuse, ökoloogilsed ja kultuurilised väärtused osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused on jäänud oluliste mõjutusteta. Lahemaa rahvuspargis on mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused tugevasti kahjustunud, mitmed kaitsealused liigid on kadunud, elupaikade soodne seisund halvenenud, ja kultuuripärandiväärtused osaliselt hävinenud. Kärevere looduskaitsealal on paljud elurikkuse, ökolooglised ja kultuurilised väärtused tugevasti kahjustunud. Seoses Kärevere kaitseala kaitse-eeskirja viibimisega on metsaelupaigad majandustegevuse tõttu suuresti kaotanud oma looduskaitselise väärtuse.

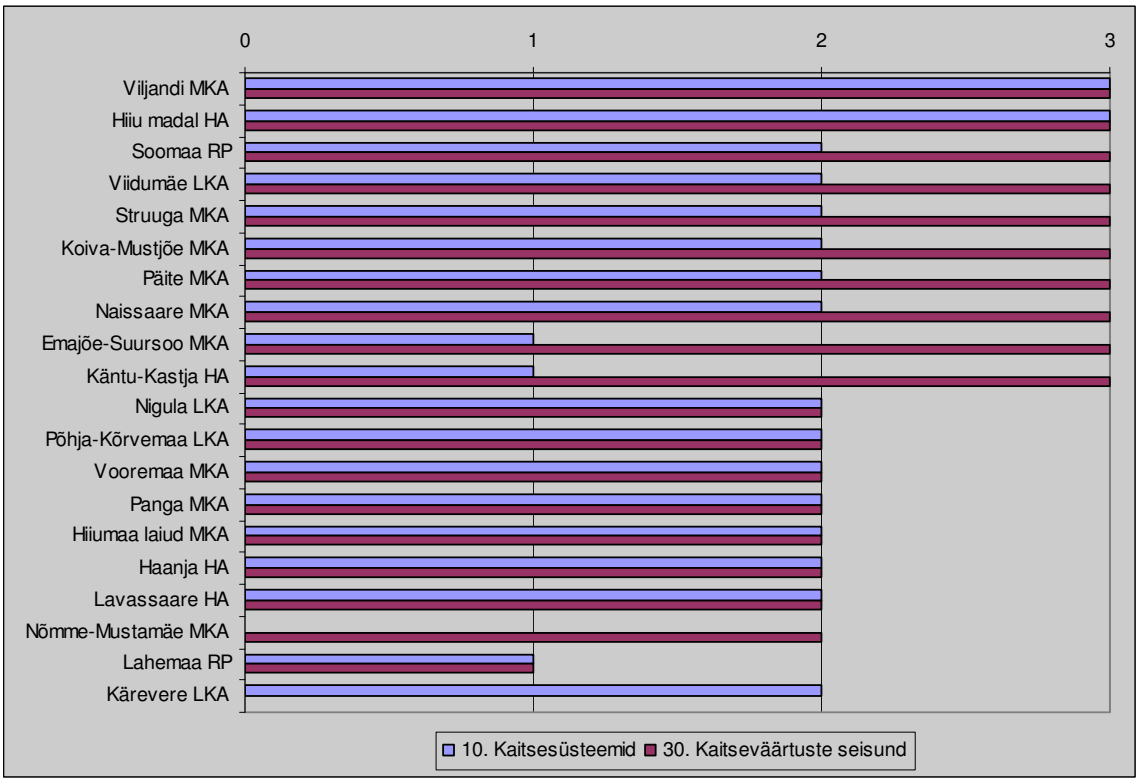

Joonis 20. Kaitsealade kaitsesüsteemide ja kaitseväärtuste seisundi hinded neljapallisüsteemis.

Kaitsealade kaitse tõhususe hindamiseks, on joonisel 20 väljatoodud võrdlus kaitsesüsteemide rakendamisest ja kaitseväärtuste seisundist. Joonise põhjal võib üldiselt väita, et mida tugevad ja paremini toimivad kontrolli süsteemid kaitsealal on, seda paremas seisundis on ka kaitseväärtused. Erandiks on Emajõe-Suursoo maastikukaitseala ja Käntu-Kastja hoiuala, kus mõlemal alal on nõrgad kaitsesüsteemid, kuid looduskaitseväärtuste

seisund on üldiselt väga hea. Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealal reguleeritakse vähesel määral suusaradade kasutust, kuid hästi toimiv kontrolli süsteem alal puudub. Kaitseala külastajate arv on suur ning seega on kahjustatud ka teatud kaitseväärtused, samas on kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta. Kärevere looduskaitsealal on kontrolli süsteem osaliselt toimiv, kuid siiski on metsaelupaigad majandustegevuse tõttu suuresti kaotanud oma looduskaitselise väärtuse; alal on ka kehtiv kaitse-eeskiri on aegunud.

Küsimustikus on kaitseväärtuste kohta kolm lisaküsimust, mille eest võis saada lisapunkte. Kümme kaitseala märkis, et nende alal põhineb kaitseväärtuste seisundi hindamine uuringutel ja/või programmilisel seirel. Viis kaitseala märkis, et neil on algatatud eraldi programme, mille eesmärgiks on tegelda kaitseväärtusi ähvardavate ohtudega. Ning kümme kaitseala märkis lisaks, et kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös. Samas ei vastnud lisaküsimustele ega saanud lisapunkte kuus kaitseala: Lahemaa rahvuspark, Vooremaa, Päite, Panga, Haanja ja Emajõe-Suursoo maastikukaitseala.

Summeerides kaitseala kaitsetõhususe küsimustiku kõik punktid, tuleb maksimaalseks punktisummaks 102 punkti, lisaküsimusteta 90 punkti. Maksimaalne punktisumma tähendab aga, et kõik on ideaalses korras ja see ei ole reaalne. Vaadeldud kaitsealade kaitsetõhususe tegelik olukord on kujutatud joonisel 21. Jooniselt ilmneb, et kui lisapunktid arvestamata jätta, siis väga suurt erinevust kaitsealade kaitsetõhususes ei esine. Kõige tõhusamalt on kaitsealadest kaitstud Soomaa rahvuspark ja Hiiumaa laidude maastikukaitseala. Üldiselt võib väita, et vaadeldud aladest on maastikukaitsealad kõige ühtlasemalt kaitstud, väga suurt erinevust alade kaitse tõhususes ei tähendu. Antud küsimustiku põhjal on kõige ebaadekvaatsemalt kaitstud Lavassaare hoiuala, Emajõe-Suursoo maastikukaitseala, Kärevere looduskaitseala ja Lahemaa rahvuspark (joonis 21).

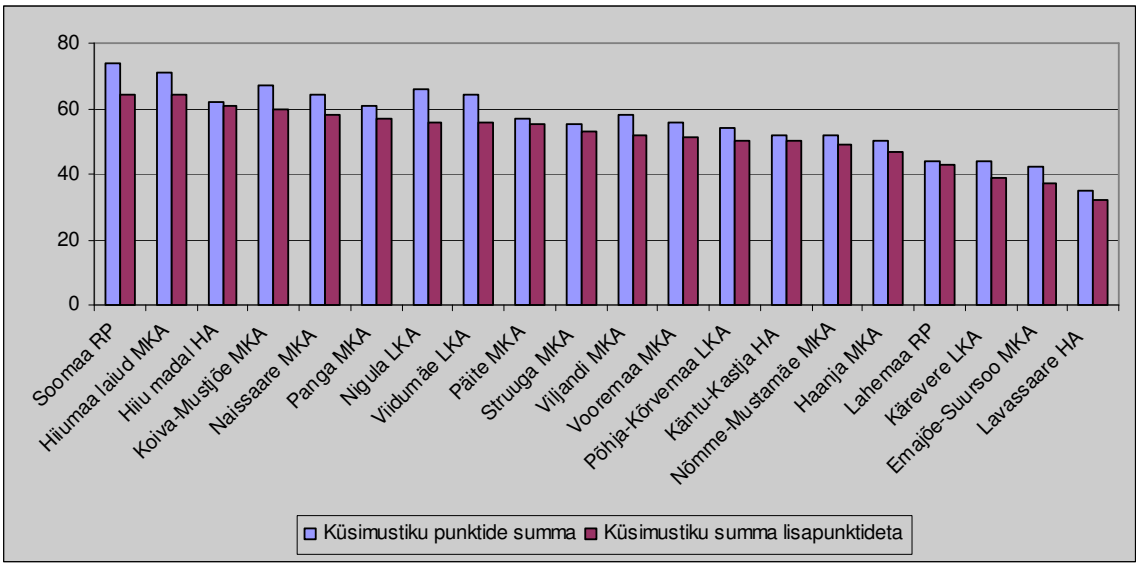

Joonis 21. Kaitsealade kaitsetõhususe summeeritud punktisumma lisapunktidega ja ilma

Lavassaare küsimustiku märkuste ossa oli aga lisatud, et tegelikkuses on tegemist siiski väga tõhusa kaitsealaga nii elurikkuse kui ökoloogiliste teenuste ja protsesside kaitse osas. **Käesoleva hinnangu tegemise meetod alahindab loodusmaastike isetoimivate suurte põlisloodusökosüsteemide kaitse tõhusust.** Ka Kärevere ja Emajõe-Suursoo küsimustikus oli põhjendatud küsimustiku madalat punktisummat. Kärevere looduskaitseala on väga väike ja ühetüübiline kaitseala, millel on selged looduskaitselised eesmärgid, puudub külastussurve ning suured arendusvajadused. Emajõe-Suursoo maastikukaitsealal on kaitse-eeskiri oluliste muutuste faasis, koostamata on kaitsekorralduskava ning kaitsekorralduslikud tööd on suuresti määratlemata.

Järgnevalt on ilmestatud täpsemalt hinnatavate elementide osakaalu jaotust kaitse korraldamises (joonisel 22).

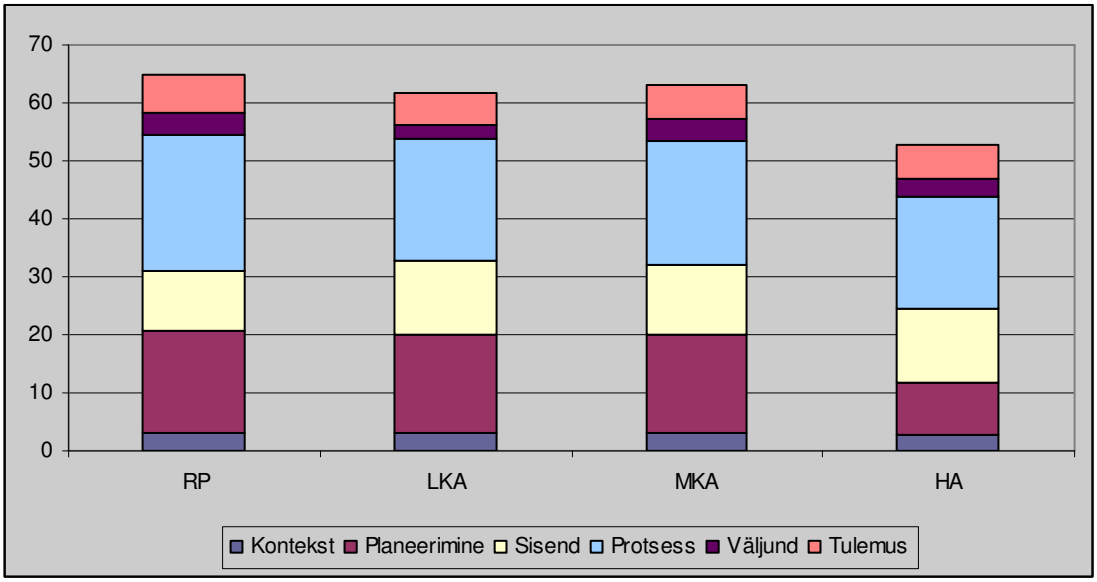

Joonis 22. Hinnatavate kaitsekorralduse elementide võrdlus erinevat tüüpi kaitsealadel (protsentuaalselt)

Joonisel 22 on kujutatud hinnatavate elementide punktide jaotus protsentuaalselt erinevat tüüpi kaitsealadel. Parema ülevaate saamiseks võrdsustati maksimaalne punktisumma (102) 100 protsendiga. Rahvusparkide, looduskaitsealade ja maastikukaitsealade kaitsekorraldus erineb üldiselt väga vähe. Rahvuspargid on vaadeldud kaitsealatüüpidest kõige kohasemalt planeeritud, samas on kasutatud sisendeid (ressursse/vahendeid) suhteliselt kõige vähem, protsess on kõige põhjalikum, kaitsekorralduse väljund (külastuskorraldus) on tõhus, ning lõpptulemus kõige parem. Looduskaitsealadel on kasutuses kõige rohkem sisendeid (ressursse), samas aga on väljund, kaitse tõhusus ja kohasus vähem adekvaatsed. Maastikukaitsealade küsitlustulemuste keskmised on võrreldavad rahvusparkide omadega, samas üksikute maasikukaitselade vahelised erinevused olid tunduvalt väiksemad. Hoiualadel on kaitsekorralduse planeerimise aspekt kõige väiksemate hinnangupunktidega, ressursse on aga võrreldes teiste tüüpidega sama palju. Kaitsekorralduse protsessidesse on panustatud sama palju kui teistel tüüpidel ning väljund ja tulemused on ka sarnased teiste tüüpidega (joonis 22).

Kokkuvõte ja soovitused

Läbiviidud hindamise tulemuste põhjal võib üldistavalt öelda, et vaadeldud kaitsealade kaitsekorraldus toimib üle keskmise hästi. Kvantitatiivselt võiks seda väljendada nii, et Eesti kaitsealade kaitsetõhusus on ligikaudu kolmveerand planeeritavast võimalikust (vt. ka joonist 22).

Suurt osa puudujääkidest võib seostada kaitsekorralduskava puudumisega. Praegu on kahekümnest vaadeldud alast ainult kuuel kaitsekorralduskava olemas, kuid kõikidel on plaanis see koostada. Paljudel kaitsealadel on korraldamata mitmed vajalikud tegevused, sellest olenemata on ainult paaril alal kaitseväärtused tugevasti kahjustunud. Pooltel küsitluse all olnud aladest on kaitseväärtused enamalt jaolt kahjustamata seisundis. Kaitsealadel peaks vastavalt kaitsekorralduskavadele olema planeeritud süsteemne kaitse-eesmärke arvestav seire ja tulemushindamine, kuid väga vähestel vaadeldud aladest toimib see praegu. Mitmetel kaitsealadel on kehtiv kaitse-eeskiri uuendamisel, kuna see on kas aegunud või vajab täpsustamist.

Kaitsealade kaitsekorralduse tõhusust olulisteks piiravateks teguriteks on veel rahastus ja eelarve. Enamus rahastusest on projektipõhine ning ainult riiklikul seirel ja poollooduslike koosluste hooldusel on stabiilne eelarve. Ebastabiilsest rahastusest tingituna pole teatud tegevuste jaoks töötajaid või nende teadmised vajaksid täiendamist. Nõrgaks peetakse ka järelevalvet ning kaitseala valitsejale on külastajate mõju alale tihti teadmata.

Antud küsimustik andis üldise hinnangu kaitsealade kaitsekorralduse tõhususele, kuid selles esines küsimusi, mis olid kohati mitmeti mõistetavalt koostatud ja vastajad ei osanud niiöelda „õiget“ vastust valida. Sellisteks, üheselt raskemini tõlgendatavateks olid näiteks kohalikke-põlisrahvast, eelarvet, töövahendeid ja töötajaid puudutavad küsimused.

Missugused on küsimustikust välja tulnud olulisemad probleemid?

- Vaid kahekümnest uuritavast kaitsealast kuuel ei leitud kehtivas kaitse-eeskirjas puudujääke. Kõikidel ülejäänud aladel on kaitse-eeskirju vaja uuendada või täpsustada.

- Kaitsekorralduse planeeringuaspektidega on vaadeldud kaitsealadest kõige enam probleeme hoiualadel.
- Kõigil kaitsealatüüpidel, eriti aga looduskaitsealadel ja maastikukaitsealadel on üheks suurimaks probleemiks rahastus. Rahastus on projektipõhine ja suunatud ainult mõningatele tegevustele. Pidev stabiilne eelarve puudub või on väga väike ning seega pole kaitsealade rahastus jätkusuutlik.
- Aladel viiakse läbi koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need on vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega.
- Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel enamasti kontaktid puuduvad.
- Hoiualad võiksid rohkem kasutada olemasolevaid kontakte koostööks teiste sektoritega ning kaasata rohkem kohalikku kogukonda looduskaitsekorralduslike otsuste tegemisse.
- Enamusel kaitsealadest rahuldab infrastruktuur praegust külastusvoogu, kuid vajab siiski kvaliteetsemat edasiarendust suureneva külastuskoormuse tarvis.
- Vaid kümnel alal kahekümnest on elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused enamalt jaolt kahjustamata seisundis.

Käesoleva kaitsetõhusushindamise põhjal võib teha järgmisi üldistavaid soovitusi:

- kaitsekorralduskavadega kaitsealade suurem tõhusus võrreldes ilma kavadeta aladega on tuntav kõigis kaitsekorralduslikes aspektides, seega on soovitav jätkata kõrge prioriteetsusega tegevusena kaitsealadele kogu kaitsekorraldustsüklit hõlmavate kaitsekorralduskavade koostamist ning nende sisulise rakendamise korraldamist.
- Hoiualad, kui suhteliselt uus kaitsealatüüp, on alles leidmas oma spetsiifilist nišši erinevate funktsioonidega kaitsealade süsteemis. Kuna praegu on just neil enim probleeme kaitsekorralduse planeeringuaspektide kohasusega (seadustatus, ruumilise planeeringu aspektid, kaitsealaplaneering, kaitsekorralduskava), siis vajaksid hoiualad kaitsekorralduse planeerimisega seoses ajutiselt suuremat fokuseeritud tähelepanu.
- Üks reljeefsemalt väljajoonistuvaid tänased kaitsealade probleeme Eestis on rahastuse vähene jätkusuutlikkus. Oluline on viia riiklike kaitsealade süsteemi põhilisi funktsioone kindlustavate tegevuste rahastamine järk-järgult stabiilsele ja prognoositavale eelarvelisele põhjale.

- Külastustegevuse reguleerimine on praegu kaitsealadel olnud suhteliselt väiksema tähelepanu all, võrreldes teiste korraldustegevustega. Soovituslik oleks pöörata külastustegevusele senisest suuremat tähelepanu kaitsekorralduskavas. Püüdelma peaks tihedama koostöö poole kaitseala valitseja, külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel. Ka külastusega seotud taristu, mis praegu enamasti rahuldab külastajaid ja on mõõduka keskkonnamõjuga, vajab lähitulevikus nii tundlikumat planeeringut, suuremaid investeeringuid, kui ka läbimõeldumat ekspluatatsiooni.
- Kaitsealadel toimub praegu suhteliselt aktiivne loodushariduslik tegevus, selle tõhususe seisukohast oleks soovitav püüda siduda koolitus- ja teadlikkusprogramme kaitsealade kaitsekorralduslike eesmärkidega. Ka vastupidi, alade kaitsekorralduslikud eesmärgid võiksid olla enam suunatud loodusharidusele, koolitusele, teadlikkusele, kaasamisele.

LISAD

Lisa 1

Lahemaa rahvuspargi kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
1. Juriidiline staatus **Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud?** ***Kontekst***	**Kaitsealal puudub juriidiline staatus**	**0**			
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	**1**			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsioon või kohaliku omavalitsuse otsusega)	**2**			
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	**3**	x		
2. Kaitse-eeskiri **Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim** ***Planeerimine***	**Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad**	**0**		Kaitse-eeskirja muutmine on algatatud, LKS alusel on võimalik kohaldada haldusaktide peatamist	Kaitse-eeskirja kinnitamine
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	**1**			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	**2**	x		
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	**3**			
3. Õiguse rakendumine **Kas valitseja saab kaitseeeskirju**	**Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks**	**0**		Inimressursi puudus, järelevalve nõrkus, finantsressursi puudus (kaitsekorralduslikus tegevuses, väärtuste säilimise tagamiseks ja	Töökorralduse tõhustamine, KKK kinnitamine
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. oskused, korralduslikud puudused, ms)	**1**	x		

vajalikul määral rakendada?	**Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid**	**2**		tutvustamiseks)	
Sisend	**Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel**	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid **Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud**	**0**		Puudub kaasaegne kaitsekorralduskava; huvitatud osapooli on palju, mistõttu vajalik tõhustada koostööd	KKK kinnitamine
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	**1**			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	**2**	x		
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	**3**			
5. Kaitseala planeering **Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks?** ***Planeerimine***	**Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks**	**0**		Kaitseala piirid on muutunud, nende osas on tehtud ettepanekud laiendamiseks, ent looduskaitselistel kaalutlustel ei ole laiendatud	
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	**1**			
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	**2**	x		
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	**3**			
6. Kaitseala piiritletus **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral**	**Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele**	**0**		Tsoonide piirid ei ole piisavalt tähistatud	Nõuetekohane vööndite tähistamine
	Kaitseala piirid on teada valitsejale kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	**1**			

rakendada? ***Protsess***	**Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud**	**2**	x		
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
7. Kaitse-korralduskava **Kas on olemas kaitsekorraldus-kava ning seda täidetakse?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitsekorralduskava koostatud**	**0**		1981. a arenduskava on aegunud, uus on koostamisel (valmib 2010 lõpus)	KKK kinnitamine
	Kaitseala kaitsekorralduskava on koostatud või koostamisel, kuid seda ei täideta	**1**	**X**		
	Kaitseala kaitsekorralduskava on olemas, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt sellele finantseerimisprobleemide vms tõttu	**2**			
	Kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele	**3**			
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	**Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava**	**+1**			
7b	**Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt**	**+1**			
7c	**Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa**	**+1**			
8. Tööplaan[5] **Kas kaitset korraldav kava[6] viiakse**	**Tööplaane pole**	**0**			
	Formaalsed tööplaanid on olemas	**1**			
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**2**	**x**		

[5] Arvesse lähevad ka „valdkondlikud tööplaanid“

[6] Kaitset korraldav kava on siin laiema tähendusega kui seadusest tulenev kaitsekorralduskava ja sisaldab erinevaid võimalikke dokumente, mis on konkreetsel kaitsealal kaitse planeerimise ja korraldamise aluseks. Soovitav on seda täpsustada märkuste lahtris.

perioodilise tööplaaniga ellu? ***Planeerimine/ Väljund***	**Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel**	**3**			
9. Inventeerimine **Kas kaitse korraldamiseks on piisavalt infot ?** ***Sisend***	**Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt**	**0**		Tellitud mitmeid loodus- ja kultuuripärandiväärtuste inventuure	Vajalike inventuuride tellimine/ kaitsekorralduseks vajaliku info hankimine
	Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt	**1**	**x**		
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**2**			
	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
10. Kaitse-süsteemid **Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal?** ***Protsess/Tulemus***	**Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel**	**0**		Järelevalve on olemas, ent nõrk	Järelevalve tõhustamine
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**1**	x		
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavat juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**2**			
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**3**			
11. Uuringud **Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorraldusega seotud keskkonna-seire või**	**Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid**	**0**		Mõningane seire ja uuringud, mis ON seotud kaitsekorraldusega (süsteemseks seireks puudub nii kava kui inimressurss)	KKK kinnitamine, mille alusel süsteemse seire korraldamine
	Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega	**1**	x		
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	**2**			

uuringud? ***Protsess***	**Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud**	**3**			
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus **Kas kaitsealal toimub aktiivne loodusväärtuste kaitsekorraldus-tegevus?** ***Protsess***	**Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)**	**0**			KKK kinnitamine, mille alusel süsteemne kaitse korraldamine
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	**1**	x		
	Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata	**2**			
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
13. Töötajate hulk **Kas personali hulk[7] on kaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks piisav?** ***Sisend***	**Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad**	**0**		Seired, koostöö kohaliku kogukonnaga, kaitsekorralduskava koostamine, kaitsekorralduslikud tegevused, järelevalve jne	Rahvusparkide töögrupi poolt koostatav arendusprogramm, töökorralduse tõhustamine
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav (personali puudumise tõttu on olulist tegemata jäänud)	**1**	**x**		
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	**2**			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav	**3**			
14. Töötajate koolitus	**Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus**	**0**		Erialaseid koolitusi vaja	Koolitusprogrammis arvestada

[7] Arvestada juhtusid, kus Keskkonnaamet korraldab kaitset või koordineerib kaitsetegevusi (nt talgud).
[8] Arvestada tuleb kõiki töötajaid, vastavalt olukorrale, alates juhtidest kuni alamastme personalini.

Kas töötajad[8] on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt? ***Sisend/Protsess***	**Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele**	**1**			vajadustega
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	**2**	**x**		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	**3**			
15. Praegune eelarve **Kas eelarve [9] on piisav?** ***Sisend***	**Eelarve puudub**	**0**		Toetusmeetmed puuduvad kultuuripärandi kaitse osas	Toetusmeetmete väljatöötamine
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**1**	**x**		
	Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides	**2**			
	Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
16. Eelarve tagatus **Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ?** ***Sisend***	**Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega**	**0**		Uurimis- ja arendustegevus, kaitsekorralduslik tegevus tuleb süsteemiväliselt (projektid)	
	Kaitsealal puudub on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	**1**	x		
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	**2**			
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	**3**			

[9] Arvestada tuleb nii riigieelarvelist kui projektipõhist rahastust. Kui rahastuse seis on mõnes valdkonnas hea, mõnes halb (taastamine olemas, seiret pole), siis tuleb eristada see märkuste lahtris.

17. Rahastamise korraldus **Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse lseloomulikke vajadusi?** ***Protsess***	**Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)**	**0**		Lepingute sõlmimine, tööde teostamise aeg ebasobiv, mistõttu on töid tegemata jäänud (kord on muutumisel); projektipõhiline rahastamine	Lepingute menetlemise korra muudatus
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	**1**	x		
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	**2**			
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	**3**			
18. Töövahendid **Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad?** ***Sisend***	**Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad**	**0**			
	Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks	**1**			
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	**2**	x		
	Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad	**3**			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
19. Töövahendite hooldus Kas töövahendite hooldus on kohane? *Protsess*	Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu	0			
	Töövahendite hooldus on juhuslik	1			
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	2	x		
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	3			
20. Haridus ja teadlikkus	Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme	0		Olemas osaliselt, ent ei ole süsteemselt koostatud ega	Kaitsekorralduslike eesmärkidega seotud koolitusprogrammide
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	1			

Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme? *Protsess*	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	2	x	rakendatud	väljatöötamine ja rakendamine
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	3			
21. Loodus-kasutus Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke? *Planeerimine*	Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid	0		ÜP vananenud, ei arvesta igal juhul looduskaitsenõudeid, mistõttu mõjutavad negatiivselt kaitse-eesmärke	Kaitse-eeskirja kinnitamine, sellega arvestamine ÜP koostamisel/ülevaatamisel
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	1	x		
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	2			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	3			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
Lisapunktid: looduskasutus					
21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaigakaitset	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)	+1			
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)	+1			
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)	+1			
22. Koostöö teiste sektoritega	Kontaktid puuduvad	0			Koostöökogu moodustamine,

Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega? *Protsess*	Kontaktid pealiskaudsed	1			millega paraneb koostöö; KKK kinnitamine, millega planeeritakse vajalikud tegevused
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	2	x		
	Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid	3			
23. Põlisrahvad[10] Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse? *Protsess*	Puudub seos	0			Koostöökogu moodustamine, millega paraneb koostöö huvigruppidega
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	1			
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	2	x		
	Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse	3			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
24. Kohalik kogukond Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes? *Protsess*	Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes	0		Kohalik kogukond osaleb mõningate küsimuste lahendamises ja see MÕJUTAB looduskaitsekorraldust	Koostöökogu moodustamine, mille kaasabil osalus suureneb
	Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse-korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust	1	x		
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	2			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	3			
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted	+1			
24b: Mõju kogukonnale	Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna	+1	x	Korraldatakse teoreetilis-praktilisi	

[10] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

	huve			koolitusi	
24c: Mõju kogukonnale	Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi	+1			
25. Majandustulu Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu? *Tulemus*	Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)	0		Turismitulu (rahvuspark oluline sihtkoht, välja arendatud korralik külastusinfrastruktuur); lepingulised partnerid looduskaitsetööde teostamisel	
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	1			
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	2	x		
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	3			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
26. Seire ja tulemus-hindamine Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist? *Planeerimine/ Protsess*	Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine	0		Puudub kaitsekorralduskava, millega planeeritud süsteemne seire	KKK alusel süsteemse seire kavandamine, korraldamine
	Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära	1	x		
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	2			
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	3			
27. Külastus-korraldus Kas külastuse korraldus on asjakohane?	Puudub külastust teenindav infrastruktuur[11], ehkki selle järgi oleks vajadus	0		Vajab kvalitatiivset edasiarendust, mitte laiendamist	Kvalitatiivse arenduse kavandamine KKK alusel
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	1			
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	2	x		

[11] Külastust teenindav infrastruktuur – rajakatted, piirded, viidastus jms

Väljund	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	3			
28. Kommerts-turism Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi? *Protsess*	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad	0	x	Loomisel	Koostöökogu loomine, millega paraneb koostöö
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	1			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	2			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	3			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
29. Tasud Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele? *Tulemus*	Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).	0	x		
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	1			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	2			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	3			
30. Kaitse-väärtuste seisund Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes	Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	0		Mitmed kaitsealused liigid kadunud, elupaikade soodne seisund halvenenud, kultuuripärandiväärtused osaliselt hävinenud	KKK kinnitamine, kaitse korralduse tõhustamine
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	1	x		
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	2			

kaitseala asutamisaegse seisundiga? *Tulemus*	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	3			
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel	+1			
30b: Kaitseväärtused	Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega	+1			
30c: Kaitseväärtused	Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös	+1			
KOKKU PUNKTE			44		

Muid märkusi

Lisa 2

Soomaa rahvuspargi kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
1. Juriidiline staatus **Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud?** ***Kontekst***	**Kaitsealal puudub juriidiline staatus**	**0**			
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	**1**			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsion või kohaliku omavalitsuse otsusega)	**2**			
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	**3**	**X**		
2. Kaitse-eeskiri **Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim** ***Planeerimine***	**Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad**	**0**			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	**1**			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	**2**			
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	**3**	**X**		
3. Õiguse rakendumine **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?**	**Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks**	**0**			
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. oskused, korralduslikud puudused, ms)	**1**			
	Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid	**2**			

Sisend	**Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel**	**3**	**X**		

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid **Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud**	**0**			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	**1**			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	**2**			
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	**3**	**X**		
5. Kaitseala planeering **Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks?** ***Planeerimine***	**Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks**	**0**			
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	**1**			
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	**2**			
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	**3**	**X**		
6. Kaitseala piiritletus **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?** ***Protsess***	**Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele**	**0**			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	**1**			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud	**2**			

	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud	**3**	**X**		

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
7. Kaitse-korralduskava **Kas on olemas kaitsekorralduskava ning seda täidetakse?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitsekorralduskava koostatud**	**0**			
	Kaitseala kaitsekorralduskava on koostatud või koostamisel, kuid seda ei täideta	**1**			
	Kaitseala kaitsekorralduskava on olemas, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt sellele finantseerimisprobleemide vms tõttu	**2**			
	Kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele	**3**	**X**		
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	**Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava**	**+1**	**X**		
7b	**Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt**	**+1**	**X**		
7c	**Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa**	**+1**	**X**		
8. Tööplaan[12] **Kas kaitset korraldav kava[13] viiakse perioodilise tööplaaniga ellu?** ***Planeerimine/ Väljund***	**Tööplaane pole**	**0**			
	Formaalsed tööplaanid on olemas	**1**			
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**2**	**X**		
	Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**3**			
9. Inventeerimine	**Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt**	**0**		**Puuduseks Keskkonnaregistris**	

[12] Arvesse lähevad ka „valdkondlikud tööplaanid“

[13] Kaitset korraldav kava on siin laiema tähendusega kui seadusest tulenev kaitsekorralduskava ja sisaldab erinevaid võimalikke dokumente, mis on konkreetsel kaitsealal kaitse planeerimise ja korraldamise aluseks. Soovitav on seda täpsustada märkuste lahtris.

Kas kaitse korraldamiseks on piisavalt infot ? ***Sisend***	**Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt**	**1**		**oleva info ebatäielikus**	
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**2**	**X**		
	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**3**			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
10. Kaitse-süsteemid **Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal?** ***Protsess/Tulemus***	**Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel**	**0**		**Inspektsioonil regulaarsed reidid, kogukonna järelvalve, turistid, 2 ametkonna töötajad keskuses**	
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**1**			
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavat juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**2**	**X**		
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**3**			
11. Uuringud **Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorraldusega seotud keskkonna-seire või uuringud?** ***Protsess***	**Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid**	**0**		**Probleemid kättesaadavusega ja koordineeritusega**	
	Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega	**1**			
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	**2**			
	Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud	**3**	**X**		
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus **Kas kaitsealal**	**Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)**	**0**			
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	**1**			

toimub aktiivne loodusväärtuste kaitsekorraldus-tegevus? ***Protsess***	**Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata**	**2**	**X**		
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
13. Töötajate hulk **Kas personali hulk[14] on kaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks piisav?** ***Sisend***	**Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad**	**0**		**Vajakajäämised ametkondade vahelisest kordineeritusest ja ametkondade sisesed puudujäägid**	
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav (personali puudumise tõttu on olulist tegemata jäänud)	**1**			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	**2**	**X**		
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav	**3**			
14. Töötajate koolitus **Kas töötajad[15] on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt?** ***Sisend/Protsess***	**Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus**	**0**		**Erinevatele vastutavatele ametkondadele on vajalik looduskaitsealuste selgitamine**	
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele	**1**			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	**2**	**X**		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	**3**			

[14] Arvestada juhtusid, kus Keskkonnaamet korraldab kaitset või koordineerib kaitsetegevusi (nt talgud).
[15] Arvestada tuleb kõiki töötajaid, vastavalt olukorrale, alates juhtidest kuni alamastme personalini.

15. Praegune eelarve **Kas eelarve [16] on piisav?** ***Sisend***	**Eelarve puudub**	**0**			
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**1**	**X**		
	Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides	**2**			
	Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**3**			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
16. Eelarve tagatus **Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ?** ***Sisend***	**Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega**	**0**		**1,5 aga mitte 2**	
	Kaitsealal puudub on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	**1**	**X**		
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	**2**			
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	**3**			
17. Rahastamise korraldus **Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse lseloomulikke vajadusi?** ***Protsess***	**Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)**	**0**			
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	**1**	**X**		
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	**2**			
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	**3**			
18. Töövahendid	**Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad**	**0**			

[16] Arvestada tuleb nii riigieelarvelist kui projektipõhist rahastust. Kui rahastuse seis on mõnes valdkonnas hea, mõnes halb (taastamine olemas, seiret pole), siis tuleb eristada see märkuste lahtris.

Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad?	**Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks**	**1**	**X**		
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	**2**			
Sisend	**Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad**	**3**			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
19. Töövahendite hooldus Kas töövahendite hooldus on kohane? *Protsess*	Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu	0			
	Töövahendite hooldus on juhuslik	1	X		
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	2			
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	3			
20. Haridus ja teadlikkus Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme? *Protsess*	Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme	0			
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	1			
	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	2	X		
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	3			
21. Loodus-kasutus Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid	Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid	0			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	1			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	2			

ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke? *Planeerimine*	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	3	X		

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
Lisapunktid: looduskasutus					
21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaigakaitset	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)	+1	**X**		
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)	+1	X		
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)	+1			
22. Koostöö teiste sektoritega Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega? *Protsess*	Kontaktid puuduvad	0			
	Kontaktid pealiskaudsed	1			
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	2			
	Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid	3	X		
23. Põlisrahvad[17] Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse?	Puudub seos	0	X		
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	1			
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	2			

[17] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

Protsess	Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
24. Kohalik kogukond Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes? *Protsess*	Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes	0			
	Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse-korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust	1			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	2	X		
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	3			
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted	+1	X		
24b: Mõju kogukonnale	Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve	+1	X		
24c: Mõju kogukonnale	Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi	+1			
25. Majandustulu Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu? *Tulemus*	Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)	0			
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	1			
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	2	X		
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
26. Seire ja tulemus-hindamine Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist? *Planeerimine/ Protsess*	Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine	0			
	Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära	1			
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	2			
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	3	X		
27. Külastus-korraldus Kas külastuse korraldus on asjakohane? *Väljund*	Puudub külastust teenindav infrastruktuur[18], ehkki selle järgi oleks vajadus	0			
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	1			
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	2	X		
	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	3			
28. Kommerts-turism Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi? *Protsess*	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad	0			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	1			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	2			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	3	X		

[18] Külastust teenindav infrastruktuur – rajakatted, piirded, viidastus jms

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
29. Tasud Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele? *Tulemus*	Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).	0	X		
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	1			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	2			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	3			
30. Kaitse-väärtuste seisund Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga? *Tulemus*	Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	0		Kohati isegi paranenud. Küsimused kultuuripärandi säilumisega	
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	1			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	2			
	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	3	X		
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel	+1	X		
30b: Kaitseväärtused	Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega	+1	X		
30c: Kaitseväärtused	Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös	+1	X		
KOKKU PUNKTE			**67**		

Muid märkusi

Soomaa rahvuspargi puhul on 2009. aastal läbiviidud sõltumatu tõhususe hinamine PAN Parks Fondi poolt tellitud audiitorite poolt, mille käigus tehtud märkusi on arvestatud ka käesoleval hindamisel.
Hindamine viidi läbi 24.05.2010 Nigulas toimunud Pärnu-Viljandi regiooni looduskaitse valdkonna koosolekul, kus osalesid ka piirkonna RMK esindajad.

Lisa 3

Viidumäe looduskaitseala kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
1. Juriidiline staatus Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud? *Kontekst*	Kaitsealal puudub juriidiline staatus	0			
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	1			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsion või kohaliku omavalitsuse otsusega)	2			
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	3	+		
2. Kaitse-eeskiri Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim *Planeerimine*	Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad	0			Kaitse-eeskirjade (tsoneering, piirid) uuendamine
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	1			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	2			
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	3	+		
3. Õiguse rakendumine Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?	Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks	0		Puudujäägid valitseja oskusteabes ja aktuaalses infos	
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. oskused, korralduslikud puudused, ms)	1			
	Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid	2	+		

Sisend	Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele? *Planeerimine*	Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud	0			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	1			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	2			
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	3	+		
5. Kaitseala planeering Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks? *Planeerimine*	Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks	0		Kaitseala läänepiiril (allikasood) puudub puhverala (nt veerez reguleerimisse sekkumiseks)	Oluliselt tihedam koostöö ja kompetentsi parandamine KKA keskkonnakasutuse ja looduskaitse valdkondade vahel
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	1			
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	2	+		
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	3			
6. Kaitseala piiritletus Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?	Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	0		Piiride asukohast looduses on võimalik mõistlikul viisil aru saada (LKS)	Uuendada piiride tähistust
	Kaitseala piirid on teada valitsejale kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	1			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud	2			

Protsess	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud	3	+		
Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
7. Kaitse-korralduskava Kas on olemas kaitsekorraldus-kava ning seda täidetakse? *Planeerimine*	Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud	0		Kaitse-eesmärgid sisuliselt kokku lepitud ning seda kaitsekorralduslikult järgitakse, formaalne ülepinnaline KKK puudub	Kogu kaitseala hõlmava KKK koostamine
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	1			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt neile	2	+		
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt neile	3			
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava	+1	+		
7b	Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt	+1			
7c	Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa	+1	+		
8. Kaitseala tööplaan Kas korralduskava viiakse perioodilise tööplaaniga ellu? *Planeerimine/ Väljund*	Tööplaane pole	0	+	Planeerimine valdkondade, mitte kaitsealapõhine	KKK valmimise järgselt tekib võimalus kaitsealapõhiseks tööde planeerimiseks
	Formaalsed tööplaanid on olemas	1			
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	2			
	Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	3			
9. Inventeerimine Kas kaitse korraldamiseks on piisavalt infot ?	Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt	0		Tõenäoliselt suhtel hea taustainfoga kaitseala, kuid info rakendusoskus kahaneb	
	Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt	1			
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	2			

Sisend	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	3	+		

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
10. Kaitse-süsteemid Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal? *Protsess/Tulemus*	Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	0		Külastuse seire puudulik, korraldamata. Loodusvarade kasutamise kontrolli süst. toimib osaliselt (nt jahipidamise järelevalve, tulemuste kontroll)	Külastusseire korraldamine, jahinduse reguleerimine.
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	1			
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavalt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	2	+		
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	3			
11. Uuringud Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorraldusega seotud keskkonna-seire või uuringud? *Protesess*	Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid	0		Seis suhtel hea, kuid eesmärgipärasuses ja kaitsekorraldusega seostatuses on olulisi parandamise võimalusi	
	Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega	1			
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	2			
	Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud	3	+		
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus Kas kaitsealal toimub aktiivne loodusväärtuste kaitsekorraldus-tegevus? *Protsess*	Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)	0		Külastuskorralduses olulisi parandamise võimalusi	Radade tähistus, hooldus, informatsioon
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	1			
	Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata	2	+		
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
13. Töötajate hulk Kas personali hulk on kaitseala kaitsekorralduse läbiviimiseks piisav? *Sisend*	Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad	0	?	Keda mõeldakse?	
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav	1			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	2			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav	3			
14. Töötajate koolitus Kas töötajad on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt? *Sisend/Protsess*	Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus	0			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitse-eesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele	1	+		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	2	+		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	3			
15. Praegune eelarve Kas eelarve on piisav? *Sisend*	Eelarve puudub	0	?	Meil kasutatakse tegevuspõhist (taastamised, seire, planeerimine jne), mitte kaitsealapõhist eelarvestamist	
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	1	+		
	Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides	2			
	Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
16. Eelarve tagatus Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ? *Sisend*	Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega	0		Valdav osa kaitsekorralduslike tegevuste rahastusest projektipõhine	
	Kaitsealal puudub on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	1	+		
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	2			
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	3			
17. Rahastamise korraldus Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse Iseloomulikke vajadusi? *Protsess*	Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)	0		Vt eelmine	
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	1	+		
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	2			
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	3			
18. Töövahendid Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad? *Sisend*	Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad	0			
	Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks	1			
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	2			
	Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad	3	+		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
19. Töövahendite hooldus Kas töövahendite hooldus on kohane? *Protsess*	Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu	0			
	Töövahendite hooldus on juhuslik	1			
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	2			
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	3	+		
20. Haridus ja teadlikkus Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme? *Protsess*	Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme	0		Kaitseala positsioonilt lähtudes toimunud väga suur tagasiminek	Tööpõld on suur ja lai
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	1	+		
	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	2			
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	3			
21. Looduskasutus Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke? *Planeerimine*	Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid	0		Kaitsealaga piirnevate alade regulatsiooni puudumine, jahi vale korraldus, puudub külastuskorralduskava	
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	1	+		
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	2			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi	Kommentaar või	Vajalikud meetmed

		vaid üks vastus küsimuse kohta		selgitus	
Lisapunktid: looduskasutus					
21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaigakaitset	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)	+1	+	Olemas puisniitude KKK, mida järgitakse, metsakultuuride looduslikkuse poole kujundamine raiete jm abil	
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)	+1			
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)	+1	+	Puisniitude, niitude, puidkarjamaade hooldus	
22. Koostöö teiste sektoritega Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega? *Protsess*	Kontaktid puuduvad	0		Kontaktid vähenevad kiiresti, toimub aktiivne võõrandumisprotsess	
	Kontaktid pealiskaudsed	1			
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	2	+		
	Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid	3			
23. Põlisrahvad[19] Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse? *Protsess*	Puudub seos	0		Pool-looduslike koosluste hooldajad on traditsioonide kandjad, tradits taastamisvõtted jm looduskasutus	
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	1			
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	2			
	Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse	3	+		

[19] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
24. Kohalik kogukond Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes? *Protsess*	Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes	0		Kaasatus väheneb, toimub võõrandumine	
	Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse-korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust	1	+		
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	2			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	3			
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted	+1	+	Veel vist on ?	
24b: Mõju kogukonnale	Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve	+1			
24c: Mõju kogukonnale	Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi	+1	+	Veel passiivselt toetatakse	
25. Majandustulu Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu? *Tulemus*	Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)	0		PLK hooldus, varem ka külastuskorralduslikud tööd	
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	1			
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	2	+		
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	3			
Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**

		küsimuse kohta			
26. Seire ja tulemus-hindamine Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist? *Planeerimine/ Protsess*	Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine	0		Liikide seire, PLK ja teiste koosluste seire, kuid paljus siiski seostamata, fragmentaarne	
	Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära	1			
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	2	+		
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	3			
27. Külastus-korraldus Kas külastuse korraldus on asjakohane? *Väljund*	Puudub külastust teenindav infrastruktuur, ehkki selle järgi oleks vajadus	0		Puudub üleriigiline kaitsealade külastuse kontseptsioon (praegu kaitseala=puhkeala!!), kaitsealal radade, info, tähistuse parendamise vajadus	Külastuskorraldus, nagu ka seire, uuringud, kaitsekorraldusl prakt tööd, on kaitsekorralduse tsükli üks lahutamatu osa
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	1			
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	2	+		
	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	3			
28. Kommerts-turism Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele? *Protsess*	Kaitseala valitseja ja turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad	0	+	Külastuskorraldus teise organisatsiooni (RMK) vastutus	
	Kaitseala valitseja ja turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	1			
	Kaitseala valitseja ja turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	2			
	Kaitseala valitseja ja turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
29. Tasud Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele? *Tulemus*	Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).	0	+		
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	1			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	2			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	3			
30. Kaitse-väärtuste seisund Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga? *Tulemus*	Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	0			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	1			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	2			
	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	3	+		
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel	+1	+		
30b: Kaitseväärtused	Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega	+1			
30c: Kaitseväärtused	Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös	+1	+		
KOKKU PUNKTE					

Lisa 4

Nigula looduskaitseala kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
1. Juriidiline staatus **Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud?** ***Kontekst***	**Kaitsealal puudub juriidiline staatus**	**0**			
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	**1**			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsion või kohaliku omavalitsuse otsusega)	**2**			
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	**3**	**X**		
2. Kaitse-eeskiri **Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim** ***Planeerimine***	**Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad**	**0**			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	**1**			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	**2**	**X**		
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	**3**			
3. Õiguse rakendumine **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?**	**Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks**	**0**			
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. oskused, korralduslikud puudused, ms)	**1**			
	Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid	**2**	**X**		

Sisend	**Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel**	**3**			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid **Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele?** *Planeerimine*	**Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud**	**0**		**Jahipidamis (ulukite arvukuse regulatsioon) (lisasöötmine) temaatika kaitse-eeskirjas**	
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	**1**			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	**2**	**X**		
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	**3**			
5. Kaitseala planeering **Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks?** *Planeerimine*	**Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks**	**0**		**Piiri kuju ja pikkus (hambad), võimalus liites alasid moodustada tervik (rahvuspark)**	
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	**1**			
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	**2**	**X**		
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	**3**			
6. Kaitseala piiritletus **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?** *Protsess*	**Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele**	**0**			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	**1**			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud	**2**			

	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud	**3**	**X**		

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
7. Kaitse-korralduskava **Kas on olemas kaitsekorraldus-kava ning seda täidetakse?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitsekorralduskava koostatud**	**0**		**Vana kava jäi kinnitamata, uus puudub. KKK asendab piiriülene tegevuskava.** **KKK ei ole aga toimetatakse lähtuvalt kaitse-eesmärkidest ..**	
	Kaitseala kaitsekorralduskava on koostatud või koostamisel, kuid seda ei täideta	**1**	**X**		
	Kaitseala kaitsekorralduskava on olemas, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt sellele finantseerimisprobleemide vms tõttu	**2**			
	Kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele	**3**			
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	**Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava**	**+1**	**X**		
7b	**Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt**	**+1**	**X**		
7c	**Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa**	**+1**	**X**		
8. Tööplaan[20] **Kas kaitset korraldav kava[21] viiakse perioodilise tööplaaniga ellu?** ***Planeerimine/ Väljund***	**Tööplaane pole**	**0**		**Kuigi kava KKK ei ole, on tegevusi kajastatud TP-s**	
	Formaalsed tööplaanid on olemas	**1**			
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**2**	**X**		
	Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**3**			
9. Inventeerimine	**Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt**	**0**		**Olemasolev info ei ole jõudnud**	

[20] Arvesse lähevad ka „valdkondlikud tööplaanid“

[21] Kaitset korraldav kava on siin laiema tähendusega kui seadusest tulenev kaitsekorralduskava ja sisaldab erinevaid võimalikke dokumente, mis on konkreetsel kaitsealal kaitse planeerimise ja korraldamise aluseks. Soovitav on seda täpsustada märkuste lahtris.

Kas kaitse korraldamiseks on piisavalt infot ? ***Sisend***	**Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt**	**1**		**Keskkonnaregistrisse**	
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**2**	**X**		
	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**3**			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
10. Kaitse-süsteemid **Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal?** ***Protsess/Tulemus***	**Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel**	**0**			
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**1**			
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavat juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**2**	**X**		
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**3**			
11. Uuringud **Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorraldusega seotud keskkonna-seire või uuringud?** ***Protsess***	**Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid**	**0**		**Kaitsealal asub tehniliselt hästivarustatud moodne uurimis- ja seirekeskus**	
	Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega	**1**			
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	**2**			
	Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud	**3**	**X**		
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus **Kas kaitsealal toimub aktiivne loodusväärtuste**	**Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)**	**0**		**Piisavalt ei ole taastatud looduslikku veereziimi**	
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	**1**			
	Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad,	**2**	**X**		

kaitsekorraldus-tegevus? ***Protsess***	**kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata**				
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
13. Töötajate hulk **Kas personali hulk[22] on kaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks piisav?** ***Sisend***	**Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad**	**0**			
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav (personali puudumise tõttu on olulist tegemata jäänud)	**1**			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	**2**	**X**		
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav	**3**			
14. Töötajate koolitus **Kas töötajad[23] on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt?** ***Sisend/Protsess***	**Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus**	**0**		**RMK partneritele looduskaitsebioloogide põhimõtete aluskoolitus**	
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele	**1**			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	**2**	**X**		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	**3**			

[22] Arvestada juhtusid, kus Keskkonnaamet korraldab kaitset või koordineerib kaitsetegevusi (nt talgud).
[23] Arvestada tuleb kõiki töötajaid, vastavalt olukorrale, alates juhtidest kuni alamastme personalini.

15. Praegune eelarve **Kas eelarve [24] on piisav?** ***Sisend***	**Eelarve puudub**	**0**		**Kas projektid on ka eelarve.RMK eelarve külastus**	
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**1**	**X**		
	Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides	**2**			
	Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
16. Eelarve tagatus **Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ?** ***Sisend***	**Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega**	**0**			
	Kaitsealal puudub on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	**1**	**X**		
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	**2**			
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	**3**			
17. Rahastamise korraldus **Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse lseloomulikke vajadusi?** ***Protsess***	**Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)**	**0**			
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	**1**	**X**		
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	**2**			
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	**3**			
18. Töövahendid	**Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad**	**0**			

[24] Arvestada tuleb nii riigieelarvelist kui projektipõhist rahastust. Kui rahastuse seis on mõnes valdkonnas hea, mõnes halb (taastamine olemas, seiret pole), siis tuleb eristada see märkuste lahtris.

Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad?	**Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks**	**1**			
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	**2**	**X**		
Sisend	**Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad**	**3**			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
19. Töövahendite hooldus Kas töövahendite hooldus on kohane? *Protsess*	Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu	0		Töövahendid tihti hangitud projektipõhiselt, hooldusressurss puudulik	
	Töövahendite hooldus on juhuslik	1			
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	2	X		
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	3			
20. Haridus ja teadlikkus Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme? *Protsess*	Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme	0			
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	1	X		
	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	2			
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	3			
21. Loodus-kasutus Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid	Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid	0			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	1			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	2			

ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke? *Planeerimine*	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	3	X		

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
Lisapunktid: looduskasutus					
21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaigakaitset	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)	+1	**X**		
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)	+1	X		
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)	+1	**X**		
22. Koostöö teiste sektoritega Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega? *Protsess*	Kontaktid puuduvad	0			
	Kontaktid pealiskaudsed	1			
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	2			
	Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid	3	X		
23. Põlisrahvad[25] Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse?	Puudub seos	0	X		
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	1			
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	2			

[25] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

Protsess	Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
24. Kohalik kogukond Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes? *Protsess*	Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes	0			
	Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse-korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust	1			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	2	X		
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	3			
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted	+1			
24b: Mõju kogukonnale	Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve	+1	X		
24c: Mõju kogukonnale	Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi	+1			
25. Majandustulu Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu? *Tulemus*	Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)	0			
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	1			
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	2	X		
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
26. Seire ja tulemus-hindamine Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist? *Planeerimine/ Protsess*	Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine	0			
	Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära	1			
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	2			
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	3	X		
27. Külastus-korraldus Kas külastuse korraldus on asjakohane? *Väljund*	Puudub külastust teenindav infrastruktuur[26], ehkki selle järgi oleks vajadus	0			
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	1			
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	2	X		
	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	3			
28. Kommerts-turism Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi? *Protsess*	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad	0			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	1	X		
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	2			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	3			

[26] Külastust teenindav infrastruktuur – rajakatted, piirded, viidastus jms

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
29. Tasud Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele? *Tulemus*	Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).	0	X		
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	1			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	2			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	3			
30. Kaitse-väärtuste seisund Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga? *Tulemus*	Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	0			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	1			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	2	X		
	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	3			
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel	+1	X		
30b: Kaitseväärtused	Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega	+1	X		
30c: Kaitseväärtused	Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös	+1	X		
KOKKU PUNKTE			**57**		

Muid märkusi

Hindamine viidi läbi 24.05.2010 Nigulas toimunud Pärnu-Viljandi regiooni looduskaitse valdkonna koosolekul, kus osalesid ka piirkonna RMK esindajad.

Lisa 5

Kärevere looduskaitseala kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
1. Juriidiline staatus **Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud?** ***Kontekst***	**Kaitsealal puudub juriidiline staatus**	**0**			
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	**1**			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsioon või kohaliku omavalitsuse otsusega)	**2**			
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	**3**	**X**		
2. Kaitse-eeskiri **Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim** ***Planeerimine***	**Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad**	**0**		KE on juba aegunud, mitmed, sh metsa puudutavad sätted vajavad korrigeerimist.	Muuta kaitse-eeskirja
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	**1**			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	**2**	**X**		
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	**3**			
3. Õiguse rakendumine **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?** ***Sisend***	**Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks**	**0**		Piiranguvööndi metsades puuduvad selged juhised/reguleerimisvõi malused LD metsaelupaigatüüpide majandamiseks.	Vaja oleks kinnitada riiklikul tasemel suunised LD elupaigatüüpide majandamiseks/kaitse korraldamiseks majandatavatest vööndites
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. oskused, korralduslikud puudused, ms)	**1**			
	Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid	**2**	**X**		
	Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid **Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud**	**0**		Kaitsekorralduskava on alles koostamisel, seetõttu hetkel ei ole määratletud tegevusi kõigi kaitse-eesmärkide saavutamiseks ja neid ka ellu ei viida. Samuti on segadus elupaikade määratlemisega	Muuta kaitse-eeskirja. Kaitsekorralduskava koostamine, tegevuste määratlemine
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	**1**			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	**2**	**X**		
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	**3**			
5. Kaitseala planeering **Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks?** ***Planeerimine***	**Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks**	**0**		Kaitseala on fragmenteeritud Tartu-Tallinn maanteega. Mõttekas on kaitseala ühendada Raja-Kärevere hoiualaga	Muuta kaitse-eeskirja
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	**1**	**X**		
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	**2**			
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	**3**			
6. Kaitseala piiritletus **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?** ***Protsess***	**Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele**	**0**		Kaitseala välispiir on tähistatud. Vööndid on tähistamata	Vööndid on vaja tähistada.
	Kaitseala piirid on teada valitsejale kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	**1**			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud	**2**	**X**		
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
7. Kaitse-korralduskava **Kas on olemas kaitsekorralduskava ning seda täidetakse?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitsekorralduskava koostatud**	**0**		KKK on koostamisel.	Lõpetada KKK ning asuda täitmisele
	Kaitseala kaitsekorralduskava on koostatud või koostamisel, kuid seda ei täideta	**1**	**X**		
	Kaitseala kaitsekorralduskava on olemas, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt sellele finantseerimisprobleemide vms tõttu	**2**			
	Kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele	**3**			
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	**Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava**	**+1**	**X**	KKK koostamine on avalik protsess, millesse kaasatakse kõik huvigrupid	
7b	**Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt**	**+1**		Vastav nõue on kaitsekorralduskavade menetlemise protsessis sees	
7c	**Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa**	**+1**	**X**	Vastavalt KKK koostamise juhistele on seire jms. KKK lahutamatu osa. On seiratud kotkaid.	Riikliku seire tulemused on vaja siduda KKK-ga
8. Tööplaan[27] **Kas kaitset korraldav kava**[28] **viiakse perioodilise tööplaaniga ellu?** ***Planeerimine/ Väljund***	**Tööplaane pole**	**0**		Kuigi KKK ja selle tegevuskava pole kinnitatud, toimub kaitsekorralduslik tegevus vastavalt perioodilistele valdkondlikule seire tööplaanile.	Koostada terviklik KKK
	Formaalsed tööplaanid on olemas	**1**	**X**		
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**2**			
	Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**3**			
9. Inventeerimine	**Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt**	**0**		Teatud elustikurühmad, elupaigad vajavad	Lisa inventeerimised

[27] Arvesse lähevad ka „valdkondlikud tööplaanid“

[28] Kaitset korraldav kava on siin laiema tähendusega kui seadusest tulenev kaitsekorralduskava ja sisaldab erinevaid võimalikke dokumente, mis on konkreetsel kaitsealal kaitse planeerimise ja korraldamise aluseks. Soovitav on seda täpsustada märkuste lahtris.

Kas kaitse korraldamiseks on piisavalt infot ? ***Sisend***	**Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt**	**1**	**X**	täpsustamist	
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**2**			
	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
10. Kaitse-süsteemid **Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal?** ***Protsess/ Tulemus***	**Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel**	**0**		Kontrolli süsteem toimib osaliselt siis, kui väljastatakse metsateatisi, keskkonnalube jm. keskkonnakasutuse kooskõlastusi. KKI teostab perioodilisi reide.	Tõhustada lubade süsteemi ning analüüsida süsteemi efektiivsust.
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**1**			
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavat juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**2**	**X**		
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**3**			
11. Uuringud **Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorraldusega seotud keskkonna-seire või uuringud?** ***Protsess***	**Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid**	**0**		Seire on omaette protsess	Vajalik metoodiliselt lahendada küsimus, kuidas riikliku seire andmeid rakendada kaitsekorralduses
	Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega	**1**	**X**		
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	**2**			
	Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud	**3**			
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus **Kas kaitsealal toimub aktiivne loodusväärtuste kaitsekorraldus-tegevus?**	**Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)**	**0**		Toimib kotkaste ja osaliselt metsade puhul.	Laiendada elupaikadele ja teistele elustikurühmadele
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	**1**	**X**		
	Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja	**2**			

Protsess	**säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata**				
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
13. Töötajate hulk **Kas personali hulk[29] on kaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks piisav?** ***Sisend***	**Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad**	**0**		Kaitseala KE ja KKK koostamise ja keskkonnakasutuse lubade kooskõlastamise eest vastutab sisuliselt üks inimene muude tööde kõrvalt. Teiste administratiivsete tasemete panus ala kaitse korraldamisse on väga väike.	Kaitseala suurust arvestades piisab ühest vastutajast, kuid parandama peaks rahastamist
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav (personali puudumise tõttu on olulist tegemata jäänud)	**1**			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	**2**			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav	**3**	**X**		
14. Töötajate koolitus **Kas töötajad[30] on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt?** ***Sisend/Protsess***	**Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus**	**0**		Kuna kaitseala eest vastutab sisuliselt vaid üks inimene, siis pole võimalik tema kompetents kõigis kaitsekorralduslikes küsimustes	Vajalikud ekspertide kaasamise võimalused
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele	**1**			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	**2**	**X**		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	**3**			
15. Praegune eelarve	**Eelarve puudub**	**0**		Riigieelarveline rahastus kaitsekorralduslike	Eelarve määratlemine vastavalt KKK-le.
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**1**			

29 Arvestada juhtusid, kus Keskkonnaamet korraldab kaitset või koordineerib kaitsetegevusi (nt talgud).

30 Arvestada tuleb kõiki töötajaid, vastavalt olukorrale, alates juhtidest kuni alamastme personalini.

31 Arvestada tuleb nii riigieelarvelist kui projektipõhist rahastust. Kui rahastuse seis on mõnes valdkonnas hea, mõnes halb (taastamine olemas, seiret pole), siis tuleb eristada see märkuste lahtris.

Kas eelarve [31] on piisav? ***Sisend***	**Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides**	**2**	**X**	tegevuste jaoks puudub, v.a. riiklik seire ja kaitseala valitsemine (admin. tase). Järelvalve kulud tulevad KKI eelarvest, kuid tegu pole alapõhiste kuludega.	
	Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
16. Eelarve tagatus **Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ?** ***Sisend***	**Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega**	**0**	**X**	RMK võiks panustada rohkem	Kindlustada alaline eelarve
	Kaitsealal puudub on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	**1**			
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	**2**			
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	**3**			
17. Rahastamise korraldus **Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse lseloomulikke vajadusi?** ***Protsess***	**Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)**	**0**		RMK eelarve kasutamist ega riikliku seire vahendite kasutamist kaitseala valitseja suunata ei saa.	Kaitseala valitsejal peaks olema esmane õigus kaitsekorralduslike eelarveliste vahendite vajaduse ja prioriteetide määramisel
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	**1**	**X**		
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	**2**			
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	**3**			
18. Töövahendid **Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad?** ***Sisend***	**Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad**	**0**		Kaitsekorralduslikke tegevusi teeb/tellib peamiselt RMK (v.a. seired), kellel on ka vastavad töövahendid. Kaitseala valitsejal on olemas transpordivahendid objekti külastamiseks.	
	Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks	**1**			
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	**2**			
	Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad	**3**	**X**		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
19. Töövahendite hooldus **Kas töövahendite hooldus on kohane?** ***Protsess***	**Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu**	**0**		Toimub transpordivahendite regulaarne hooldus.	Säilitada saavutatud taset.
	Töövahendite hooldus on juhuslik	**1**			
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	**2**	**X**		
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	**3**			
20. Haridus ja teadlikkus **Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme?** ***Protsess***	**Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme**	**0**	**X**	Kaitseala ei ole asukoha tõttu perspektiivne loodusõppe läbiviimiseks.	
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	**1**			
	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	**2**			
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	**3**			
21. Looduskasutus **Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke?** ***Planeerimine***	**Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid**	**0**		Kaitsealaga seotud planeeringud kooskõlastab kaitseala valitseja, millega tagatakse nende vastavus kaitsekorralduslikele eesmärkidele	Tõhustada looduskasutuse planeeringute menetlemist.
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	**1**			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	**2**	**X**		
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
Lisapunktid: looduskasutus					
21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaiga kaitset	**Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)**	**+1**	**X**	RMK täidab osaliselt neid ülesandeid.	
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	**Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)**	**+1**	**X**	Arvestatud metsakasutuse planeeringutes, et ei tekiks suuremaid lagedaid alasid	
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	**Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)**	**+1**			
22. Koostöö teiste sektoritega **Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega?** ***Protsess***	**Kontaktid puuduvad**	**0**		Koostöö RMKga kui ainsa maaomanikuga toimub läbi lubade kooskõlastuste. Suuremat koostööd on oodata seoses KKK kootamise protsessiga	
	Kontaktid pealiskaudsed	**1**			
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	**2**	**X**		
	Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid	**3**			
23. Põlisrahvad[32] **Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse?** ***Protsess***	**Puudub seos**	**0**	**X**		
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	**1**			
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	**2**			
	Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse	**3**			

[32] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
24. Kohalik kogukond **Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes?** ***Protsess***	**Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes**	**0**		Kogukonna huve esindab RMK	
	Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse- korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust	**1**	**X**		
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	**2**			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	**3**			
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	**Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted**	**+1**			
24b: Mõju kogukonnale	**Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve**	**+1**			
24c: Mõju kogukonnale	**Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi**	**+1**			
25. Majandustulu **Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu?** ***Tulemus***	**Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)**	**0**	**X**		
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	**1**			
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	**2**			
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
26. Seire ja tulemus-hindamine **Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist?** ***Planeerimine/ Protsess***	**Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine**	**0**		Hetkel toimub ainult riiklik seire.	Töötada välja kaitseala keskne tulemusseire metoodika.
	Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära	**1**			
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	**2**	**X**		
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	**3**			
27. Külastus-korraldus **Kas külastuse korraldus on asjakohane?** ***Väljund***	**Puudub külastust teenindav infrastruktuur[33], ehkki selle järgi oleks vajadus**	**0**	**X**	Kaitseala ei külastata.	
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	**1**			
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	**2**			
	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	**3**			
28. Kommerts-turism **Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi?** ***Protsess***	**Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad**	**0**	**X**	Kaitseala ei külastata.	
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	**1**			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	**2**			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	**3**			

[33] Külastust teenindav infrastruktuur – rajakatted, piirded, viidastus jms

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
29. Tasud **Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele?** ***Tulemus***	**Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).**	**0**	**X**	Keskkonnatasud ning keskkonnarikkumiste trahvid laekuvad tsentraalselt riigieelarvesse ega kuulu alapõhisele jaotamisele.	
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	**1**			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	**2**			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	**3**			
30. Kaitse-väärtuste seisund **Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga?** ***Tulemus***	**Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud**	**0**	**X**	Metsaelupaigad on majandustegevuse tõttu suuresti kaotanud oma looduskaitselise väärtuse seoses kaitseala KE viibimisega.	Asuda taastavale tegevusele.
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	**1**			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	**2**			
	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	**3**			
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	**Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel**	**+1**	**X**	Riiklik seire kotkaste osas.	Seireandmed on vaja lisada KKK-sse analüüsitud kujul.
30b: Kaitseväärtused	**Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega**	**+1**			
30c: Kaitseväärtused	**Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös**	**+1**			
KOKKU PUNKTE			**44**		

Muid märkusi

Tegu on väga väikese ja ühetüübilise kaitsealaga, mille on selged looduskaitselised eesmärgid, puudub külastussurve ning suured arendusvajadused.

Lisa 6

Põhja-Kõrvemaa kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
1. Juriidiline staatus **Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud?** ***Kontekst***	**Kaitsealal puudub juriidiline staatus**	**0**			
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	**1**			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsion või kohaliku omavalitsuse otsusega)	**2**			
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	**3**	X		
2. Kaitse-eeskiri **Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim** ***Planeerimine***	**Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad**	**0**			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	**1**			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	**2**			
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	**3**	X		
3. Õiguse rakendumine **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?**	**Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks**	**0**			
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. oskused, korralduslikud puudused, ms)	**1**			
	Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid	**2**			

Sisend	**Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel**	**3**	X		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid **Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud**	**0**		KKK on uuendamisel	
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	**1**			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	**2**	X		
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	**3**			
5. Kaitseala planeering **Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks?** ***Planeerimine***	**Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks**	**0**			
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	**1**			
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	**2**			
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	**3**	X		
6. Kaitseala piiritletus **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?** ***Protsess***	**Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele**	**0**		Tegemist on suure alaga, mis on üldjoontes tähistatud ja viidastatud, kui alati on võimalik paremini	
	Kaitseala piirid on teada valitsejale kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	**1**			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud	**2**	X		

	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
7. Kaitse-korralduskava **Kas on olemas kaitsekorralduskava ning seda täidetakse?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitsekorralduskava koostatud**	**0**		KKK on koostamisel, ttegevused kulgevad inertsist	
	Kaitseala kaitsekorralduskava on koostatud või koostamisel, kuid seda ei täideta	**1**			
	Kaitseala kaitsekorralduskava on olemas, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt sellele finantseerimisprobleemide vms tõttu	**2**	**X**		
	Kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele	**3**			
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	**Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava**	**+1**	**X**	Uue KKK koostamisee on kaasatud nii RMK kui omaniukud	
7b	**Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt**	**+1**	**X**		
7c	**Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa**	**+1**	**X**		
8. Tööplaan[34] **Kas kaitset korraldav kava[35] viiakse perioodilise tööplaaniga ellu?** ***Planeerimine/ Väljund***	**Tööplaane pole**	**0**			
	Formaalsed tööplaanid on olemas	**1**	**X**		
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**2**			
	Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**3**			

[34] Arvesse lähevad ka „valdkondlikud tööplaanid“

[35] Kaitset korraldav kava on siin laiema tähendusega kui seadusest tulenev kaitsekorralduskava ja sisaldab erinevaid võimalikke dokumente, mis on konkreetsel kaitsealal kaitse planeerimise ja korraldamise aluseks. Soovitav on seda täpsustada märkuste lahtris.

9. Inventeerimine **Kas kaitse korraldamiseks on piisavalt infot ?** ***Sisend***	**Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt**	**0**			
	Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt	**1**			
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**2**	**X**		
	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
10. Kaitse-süsteemid **Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal?** ***Protsess/Tulemus***	**Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel**	**0**		Kasutuse osas toimivad, külastuse osas ei ole piisav	
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**1**			
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavat juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**2**	X		
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**3**			
11. Uuringud **Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorralduse ga seotud keskkonna-seire või uuringud?** ***Protsess***	**Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid**	**0**		Toimivad mõningad seired(põlengualad, lipphernes) kuid need ei ole seotud KKK (praegu veel)	
	Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega	**1**	X		
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	**2**			
	Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud	**3**			
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus **Kas kaitsealal**	**Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)**	**0**		Nõmmede taastamine, lippherne elupaiga taastamine. Suurem vajadus puudub	
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	**1**	X		

toimub aktiivne loodusväärtuste kaitsekorraldus-tegevus? ***Protsess***	**Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata**	**2**			
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
13. Töötajate hulk **Kas personali hulk[36] on kaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks piisav?** ***Sisend***	**Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad**	**0**		Ala ei eelda pidevat sebimist	
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav (personali puudumise tõttu on olulist tegemata jäänud)	**1**			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	**2**			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav	**3**	**X**		
14. Töötajate koolitus **Kas töötajad[37] on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt?** ***Sisend/Protsess***	**Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus**	**0**		Pädevus on olemas aga alati võib paremini	
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele	**1**			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	**2**	**X**		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	**3**			

36 Arvestada juhtusid, kus Keskkonnaamet korraldab kaitset või koordineerib kaitsetegevusi (nt talgud).

37 Arvestada tuleb kõiki töötajaid, vastavalt olukorrale, alates juhtidest kuni alamastme personalini.

15. Praegune eelarve **Kas eelarve [38] on piisav?** ***Sisend***	**Eelarve puudub**	**0**		RMK hooldabpidevalt puhkekohtasid jamatkaradasid	
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**1**			
	Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides	**2**	**X**		
	Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**3**			

[38] Arvestada tuleb nii riigieelarvelist kui projektipõhist rahastust. Kui rahastuse seis on mõnes valdkonnas hea, mõnes halb (taastamine olemas, seiret pole), siis tuleb eristada see märkuste lahtris.

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
16. Eelarve tagatus **Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ?** ***Sisend***	**Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega**	**0**		Stabiilne on üksnes RMK puhkekohtade korrastamise rahastus	
	Kaitsealal on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	**1**	X		
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	**2**			
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	**3**			
17. Rahastamise korraldus **Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse lseloomulikke vajadusi?** ***Protsess***	**Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)**	**0**			
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	**1**			
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	**2**	X		
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	**3**			
18. Töövahendid **Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad?** ***Sisend***	**Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad**	**0**			
	Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks	**1**			
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	**2**	X		
	Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
19. Töövahendite hooldus Kas töövahendite hooldus on kohane? *Protsess*	Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu	0			
	Töövahendite hooldus on juhuslik	1			
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	2	X		
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	3			
20. Haridus ja teadlikkus Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme? *Protsess*	Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme	0		Eesmärk ei ole haridus, sellest tulenevalt juhuslik	
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	1	X		
	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	2			
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	3			
21. Loodus-kasutus Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke? *Planeerimine*	Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid	0			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	1			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	2	X		
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
Lisapunktid: looduskasutus					
21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaigakaitset	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)	+1			
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)	+1			
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)	+1			
22. Koostöö teiste sektoritega Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega? *Protsess*	Kontaktid puuduvad	0		Alal ei olegi eriti koostööpartnereid, ainult RMK	
	Kontaktid pealiskaudsed	1	X		
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	2			
	Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid	3			
23. Põlisrahvad[39] Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse? *Protsess*	Puudub seos	0	X		
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	1			
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	2			
	Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse	3			

[39] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
24. Kohalik kogukond Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes? *Protsess*	Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes	0	X	Ei ole ühtset organiseeritud kogukonda	
	Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse-korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust	1			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	2			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	3			
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted	+1			
24b: Mõju kogukonnale	Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve	+1			
24c: Mõju kogukonnale	Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi	+1			
25. Majandustulu Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu? *Tulemus*	Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)	0	X	Vt p 69. Juhuslik tulu juhuslikule ettevõtjale (nt matkakorraldajad)	
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	1	X		
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	2			
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
26. Seire ja tulemus-hindamine Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist? *Planeerimine/ Protsess*	Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine	0		Kanarbikunõmme seire? Me ei tea täpselt mida seiratakse ja puudub tagasiside järelduste kohta (põlendiku seire?)	
	Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära	1	X		
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	2			
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	3			
27. Külastus-korraldus Kas külastuse korraldus on asjakohane? *Väljund*	Puudub külastust teenindav infrastruktuur[40], ehkki selle järgi oleks vajadus	0		RMK tegeleb korrastamise ja parandamisega	
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	1			
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	2	X		
	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	3			
28. Kommerts-turism Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi? *Protsess*	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad	0		RMK ja KA poolt kooskõlastuste andmine	
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	1	X		
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	2			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	3			

[40] Külastust teenindav infrastruktuur – rajakatted, piirded, viidastus jms

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
29. Tasud Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele? *Tulemus*	Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).	0	X		
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	1			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	2			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	3			
30. Kaitse-väärtuste seisund Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga? *Tulemus*	Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	0		Kahjustatud on osaliselt maastikseoses rekreatsiooni hüppeliselt suure tõusuga. Huvi ala vastu on väga suur , sest varem oli territoorium kinnine.	
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	1			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	2	X		
	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	3			
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel	+1			
30b: Kaitseväärtused	Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega	+1			
30c: Kaitseväärtused	Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös	+1	X		
KOKKU PUNKTE					

Muid märkusi

Lisa 7

Vooremaa maastikukaitseala kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
1. Juriidiline staatus **Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud?** ***Kontekst***	**Kaitsealal puudub juriidiline staatus**	**0**			Kaitse-eeskirja uuendamine ja tsoneeringu muutmine vastavalt KKK koostamise käigus fikseeritud väärtustele ning esitatud soovitustele kaitse-eesmärkide efektiivseks saavutamiseks
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	**1**			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsioon või kohaliku omavalitsuse otsusega)	**2**			
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	**3**	**X**		
2. Kaitse-eeskiri **Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim** ***Planeerimine***	**Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad**	**0**		Täpsustamist vajavad ehituskeeluvööndid, lubada elektrimootori kasutamist veekogudel, täpsustada metsaraieid ja tsoneeringut.	Muuta kaitse-eeskirja
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	**1**			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	**2**	**X**		
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	**3**			
3. Õiguse rakendumine **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?** ***Sisend***	**Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks**	**0**		Piiranguvööndi metsades puuduvad selged juhised/reguleerimisvõi malused LD metsaelupaigatüüpide majandamiseks.	Vaja oleks kinnitada riiklikul tasemel suunised LD elupaigatüüpide majandamiseks/kaitse korraldamiseks majandatavatest vööndites
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. Oskused, korralduslikud puudused, ms)	**1**			
	Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid	**2**	**X**		
	Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid **Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud**	**0**		Segadus maastikuhoolduskava-dega. Maastike väärtused esinevad eelkõige vaadetena	Vaja maastikuhoolduskavade juhendit. Täpsustada maastikukaitseala maastike väärtusi. Kaitse-eesmärkidest lähtuvalt on vaja muuta tsoneeringut.
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	**1**			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	**2**	**X**		
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	**3**			
5. Kaitseala planeering **Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks?** ***Planeerimine***	**Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks**	**0**		Kaitseala tsoneeringu muutmiseks on mitmeid soovitusi kaitsekorralduskavas.	Viia kaitsekorralduskavas esitatud soovitused kaitse-eeskirja sisse.
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	**1**			
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	**2**	**X**		
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	**3**			
6. Kaitseala piiritletus **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?** ***Protsess***	**Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele**	**0**		Vööndite piiritähised ei ole paigas.	Vaja tähistada vööndite piirid.
	Kaitseala piirid on teada valitsejale kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	**1**			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud	**2**	**X**		
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
7. Kaitse-korralduskava **Kas on olemas kaitsekorraldus-kava ning seda täidetakse?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitsekorralduskava koostatud**	**0**		Kaitsekorralduskava on olemas, kuid seda oleks vaja täiendada maastikuhoolduskava-ga	Koostada maastikuhooldus-kava
	Kaitseala kaitsekorralduskava on koostatud või koostamisel, kuid seda ei täideta	**1**			
	Kaitseala kaitsekorralduskava on olemas, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt sellele finantseerimisprobleemide vms tõttu	**2**	**X**		
	Kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele	**3**			
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	**Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava**	**+1**	**X**		
7b	**Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt**	**+1**	**X**		
7c	**Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa**	**+1**	**X**		
8. Tööplaan[41] **Kas kaitset korraldav kava**[42] **viiakse perioodilise tööplaaniga ellu?** ***Planeerimine/ Väljund***	**Tööplaane pole**	**0**		Tööplaani tegevused väga laiaulatuslikud.	Tegevusi peab konkretiseerima nii ruumilises kui ka ajalises perspektiivis.
	Formaalsed tööplaanid on olemas	**1**			
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**2**	**X**		
	Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**3**			
9. Inventeerimine **Kas kaitse korraldamiseks on piisavalt infot ?** ***Sisend***	**Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt**	**0**		Teatud elustikurühmad vajavad täpsustamist	Lisainventuurid
	Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt	**1**			
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**2**	**X**		
	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**3**			

[41] Arvesse lähevad ka „valdkondlikud tööplaanid“

[42] Kaitset korraldav kava on siin laiema tähendusega kui seadusest tulenev kaitsekorralduskava ja sisaldab erinevaid võimalikke dokumente, mis on konkreetsel kaitsealal kaitse planeerimise ja korraldamise aluseks. Soovitav on seda täpsustada märkuste lahtris.

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
10. Kaitse-süsteemid **Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal?** ***Protsess/ Tulemus***	**Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel**	**0**		Mootoriga ujuvvahendite kasutamine Saadjärvel on aeg-ajalt problemaatiline.	Hinnata, mootorsõidukite mõjusid ja kasutuse piiramise vajalikkust.
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**1**			
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavat juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**2**	**X**		
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**3**			
11. Uuringud **Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorraldusega seotud keskkonna-seire või uuringud?** ***Protsess***	**Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid**	**0**		Käimaolevad seireprogrammid on omaette protsess, mis ei anna regulaarset sisendit kaitsekorraldusse.	Vajalik metoodiliselt lahendada küsimus, kuidas riikliku seire andmeid rakendada kaitsekorralduses
	Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega	**1**			
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	**2**	**X**		
	Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud	**3**			
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus **Kas kaitsealal toimub aktiivne loodusväärtuste kaitsekorraldus-tegevus?** ***Protsess***	**Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)**	**0**		Maastikuhoolduskavad puuduvad, mille tõttu ei ole LHT seonduvad tegevused väga mahukad.	Metoodiliselt vaja ette valmistada maastikuhoolduskavade koostamise juhend
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	**1**			
	Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata	**2**	**X**		
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus	Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed

		küsimuse kohta			
13. Töötajate hulk **Kas personali hulk[43] on kaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks piisav?** ***Sisend***	**Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad**	**0**		Kaitseala KE ja KKK koostamise ja keskkonnakasutuse lubade kooskõlastamise eest vastutab sisuliselt 2 inimest muude tööde kõrvalt. Teiste administratiivsete tasemete panus ala kaitse korraldamisse on väike – peamiselt looduskasutuse spetsialistide poolt keskkonnakasutusluba de ja kooskõlastuste väljastamisel.	Kaitseala suuruse ja kaitsekorralduslike probleemide rohkuse tõttu peaks olema vähemalt üks vastutav isik, kes tegeleks ainult antud kaitsealaga
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav (personali puudumise tõttu on olulist tegemata jäänud)	**1**	**X**		
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	**2**			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav	**3**			
14. Töötajate koolitus **Kas töötajad[44] on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt?** ***Sisend/Protsess***	**Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus**	**0**		Kuna kaitseala eest vastutab vaid 2 inimest, siis pole võimalik nende kompetents kõigis kaitsekorralduslikes küsimustes	Vajalikud täiendkoolitused ning ekspertide kaasamise võimalused
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele	**1**			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	**2**	**X**		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	**3**			
15. Praegune eelarve **Kas eelarve [45] on piisav?**	**Eelarve puudub**	**0**		Rahastamine on juhuslik	Täpsustada rahastamisskeeme ning järgida rahastamisel kaitsekorralduskavas kavandatut
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**1**	**X**		
	Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides	**2**			

[43] Arvestada juhtusid, kus Keskkonnaamet korraldab kaitset või koordineerib kaitsetegevusi (nt talgud).

[44] Arvestada tuleb kõiki töötajaid, vastavalt olukorrale, alates juhtidest kuni alamastme personalini.

[45] Arvestada tuleb nii riigieelarvelist kui projektipõhist rahastust. Kui rahastuse seis on mõnes valdkonnas hea, mõnes halb (taastamine olemas, seiret pole), siis tuleb eristada see märkuste lahtris.

Sisend	**Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks**	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
16. Eelarve tagatus **Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ?** ***Sisend***	**Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega**	**0**	**X**	Kaitsealal eraldiseisvat eelarvet ei ole	Kindlustada jätkusuutlik alaline rahastamine
	Kaitsealal puudub on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	**1**			
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	**2**			
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	**3**			
17. Rahastamise korraldus **Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse lseloomulikke vajadusi?** ***Protsess***	**Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)**	**0**		Rahastamine on peamiselt projektipõhine, ebaselge skeemiga ja ebaregulaarne	RMK rahalise panuse suurendamine, selgete rahastamismehhanismide väljatöötamine ja juurutamine ka eraomanikele
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	**1**	**X**		
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	**2**			
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	**3**			
18. Töövahendid **Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad?** ***Sisend***	**Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad**	**0**		Puuduvad mõned vahendid tulemusseire efektiivseks läbiviimiseks.	Tulemusseire tehnika loetelu koostamine ning varustuse ostmine.
	Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks	**1**			
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	**2**	**X**		
	Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
19. Töövahendite hooldus **Kas töövahendite hooldus on kohane?** ***Protsess***	**Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu**	**0**		Hooldatakse transpordivahendeid.	Säilitada olukord.
	Töövahendite hooldus on juhuslik	**1**			
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	**2**	**X**		
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	**3**			
20. Haridus ja teadlikkus **Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme?** ***Protsess***	**Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme**	**0**		RMK ja Vooremaa loodusharidusskeskus pakub osaliselt kaitseala kaitse-eesmärkidega seotud programme, kuid need on ebaregulaarsed.	Regulaarselt pakutavat ja nõutava kvaliteediga, s.o. kompetentse juhendaja poolt läbiviidavat kaitseala tutvustavat programmi, s.h. spetsiifiliste teemaprogrammide korraldamine
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	**1**			
	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	**2**	**X**		
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	**3**			
21. Looduskasutus **Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke?** ***Planeerimine***	**Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid**	**0**		Kaitsealaga seotud planeeringud kooskõlastab kaitseala valitseja, millega tagatakse nende vastavus kaitsekorralduslikele eesmärkidele. Kaitse planeerimise spetsialist saab sõna sekka öelda kõigis planeeringutes.	Täpsustada planeeringute hindamist.
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	**1**			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	**2**			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	**3**	**X**		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
Lisapunktid: looduskasutus					
21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaigakaitset	**Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)**	**+1**	**X**	Tehakse mõningaid töid veerežiimi parendamiseks.	Täpsustada elupaigalisi nõudeid.
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	**Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)**	**+1**		Sageli ei peeta sidusust üldse silmas	Tuua sidususe problemaatika kaitsekorralduskavas-se
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	**Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)**	**+1**			
22. Koostöö teiste sektoritega **Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega?** ***Protsess***	**Kontaktid puuduvad**	**0**		Sisuline töö kaitsekorralduslikes küsimustes puudub, va. KKK koostamise protsessis.	Viia suhtlus regulaarsete kokkusaamiste tasemele
	Kontaktid pealiskaudsed	**1**			
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	**2**	**X**		
	Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid	**3**			
23. Põlisrahvad[46] **Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse?** ***Protsess***	**Puudub seos**	**0**	**X**		
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	**1**			
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	**2**			
	Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse	**3**			

[46] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
24. Kohalik kogukond **Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes?** ***Protsess***	**Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes**	**0**		Osaleti üsna aktiivselt KKK koostamises.	Viia suhtlus regulaarsete temaatiliste arutelude või koostöökogu tasemele.
	Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse- korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust	**1**			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	**2**	**X**		
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	**3**			
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	**Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted**	**+1**			
24b: Mõju kogukonnale	**Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve**	**+1**	**X**	Eelkõige loodusharidusliikud projektid	Vaja mitmekesistada programme.
24c: Mõju kogukonnale	**Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi**	**+1**			
25. Majandustulu **Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu?** ***Tulemus***	**Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)**	**0**		Oodatakse eelkõige mitmekesist maahooldustoetust. Loodetakse loodusturismile.	Süsteem vajab täiustamist.
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	**1**	**X**		
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	**2**			
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
26. Seire ja tulemus-hindamine **Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist?** ***Planeerimine/ Protsess***	**Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine**	**0**		Toimub hetkel ainult riiklik seire.	Vajalik luua tulemusseire süsteem.
	Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära	**1**	**X**		
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	**2**			
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	**3**			
27. Külastus-korraldus **Kas külastuse korraldus on asjakohane?** ***Väljund***	**Puudub külastust teenindav infrastruktuur[47], ehkki selle järgi oleks vajadus**	**0**		Külastusobjektid hakkavad amortiseeruma.	Tervikliku ja erinevaid arendajaid kaasava külastuskorraldus-kava koostamine
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	**1**			
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	**2**	**X**		
	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	**3**			
28. Kommerts-turism **Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi?** ***Protsess***	**Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad**	**0**		Püütakse hoida loodusväärtusi samaaegselt turismi arendamisega.	Vajalik täpsem koormuste hindamine.
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	**1**			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	**2**	**X**		
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	**3**			

[47] Külastust teenindav infrastruktuur – rajakatted, piirded, viidastus jms

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
29. Tasud **Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele?** ***Tulemus***	**Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).**	**0**	**X**	Trahvid ja keskkonnatasud laekuvad riigieelarvesse.	Tuleks kavandada stabiilse rahastamise süsteem
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	**1**			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	**2**			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	**3**			
30, Kaitse-väärtuste seisund **Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga?** ***Tulemus***	**Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud**	**0**		Kultuurilised väärtused on inventeerimata ning seetõttu ilma väärilise tähelepanuta.	Täpsustada kultuurilisi väärtusi.
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	**1**			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	**2**	**X**		
	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	**3**			
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	**Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel**	**+1**			
30b: Kaitseväärtused	**Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega**	**+1**			
30c: Kaitseväärtused	**Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös**	**+1**			
KOKKU PUNKTE			**50**		

Muid märkusi

Vooremaa kaitseala on inimmõjuline ning sellest lähtuvalt on tema looduslikud arenguprotsessid väga dünaamilised – niitude võsastumine, maastike sulgumine, järvede eutrofeerumine ja veetasemete muutused jne. Samas on keeruline ka väärtusliku pärandkultuurmaastiku säilitamine suure arendussurve tõttu. Kokkuvõttes kaitsekorralduslikult väga eripalgeline ja keeruline objekt.

Lisa 8

Viljandi maastikukaitseala kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
1. Juriidiline staatus **Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud?** ***Kontekst***	**Kaitsealal puudub juriidiline staatus**	**0**			
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	**1**			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsion või kohaliku omavalitsuse otsusega)	**2**			
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	**3**	**X**		
2. Kaitse-eeskiri **Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim** ***Planeerimine***	**Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad**	**0**		**Kaitse-eeskiri on uuendamisel**	
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	**1**			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	**2**	**X**		
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	**3**			
3. Õiguse rakendumine **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?**	**Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks**	**0**			
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. oskused, korralduslikud puudused, ms)	**1**			
	Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid	**2**	**X**		

Sisend	**Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel**	**3**			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid **Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele?** *Planeerimine*	**Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud**	**0**		**Eesmärkide loetelu puudulik**	
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	**1**			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	**2**	**X**		
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	**3**			
5. Kaitseala planeering **Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks?** *Planeerimine*	**Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks**	**0**			
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	**1**			
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	**2**			
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	**3**	**X**		
6. Kaitseala piiritletus **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?** *Protsess*	**Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele**	**0**		**Probleem linnalistes tingimustes piisavalt hästi tähistada**	
	Kaitseala piirid on teada valitsejale kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	**1**	**X**		
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud	**2**			

	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud	**3**			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
7. Kaitse-korralduskava **Kas on olemas kaitsekorraldus-kava ning seda täidetakse?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitsekorralduskava koostatud**	**0**		**Ei ole kinnitatud**	
	Kaitseala kaitsekorralduskava on koostatud või koostamisel, kuid seda ei täideta	**1**			
	Kaitseala kaitsekorralduskava on olemas, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt sellele finantseerimisprobleemide vms tõttu	**2**	**X**		
	Kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele	**3**			
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	**Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava**	**+1**			
7b	**Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt**	**+1**			
7c	**Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa**	**+1**			
8. Tööplaan[48] **Kas kaitset korraldav kava[49] viiakse perioodilise tööplaaniga ellu?** ***Planeerimine/ Väljund***	**Tööplaane pole**	**0**		**Teistel ametkondadel (Viljandi linnavalitsusel nt)**	
	Formaalsed tööplaanid on olemas	**1**			
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**2**	**X**		
	Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**3**			
9. Inventeerimine **Kas kaitse**	**Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt**	**0**		**KKK koostamiseks inventeeriti põhjalikult**	
	Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks	**1**			

[48] Arvesse lähevad ka „valdkondlikud tööplaanid“

[49] Kaitset korraldav kava on siin laiema tähendusega kui seadusest tulenev kaitsekorralduskava ja sisaldab erinevaid võimalikke dokumente, mis on konkreetsel kaitsealal kaitse planeerimise ja korraldamise aluseks. Soovitav on seda täpsustada märkuste lahtris.

korraldamiseks on piisavalt infot ? *Sisend*	planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt				
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	2			
	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	3	X		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
10. Kaitse-süsteemid Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal? *Protsess/Tulemus*	Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	0		Inspektsiooni kohalolu. Linna kogukonna tähelepanu. Linna heakorrastajad jne	
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	1			
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavat juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	2			
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	3	X		
11. Uuringud Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorraldusega seotud keskkonna-seire või uuringud? *Protsess*	Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid	0			
	Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega	1			
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	2			
	Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud	3	X		
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus Kas kaitsealal toimub aktiivne loodusväärtuste kaitsekorraldus-	Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)	0			
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	1	X		
	Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad,	2			

tegevus? ***Protsess***	**kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata**				
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
13. Töötajate hulk **Kas personali hulk[50] on kaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks piisav?** ***Sisend***	**Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad**	**0**			
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav (personali puudumise tõttu on olulist tegemata jäänud)	**1**	**X**		
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	**2**			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav	**3**			
14. Töötajate koolitus **Kas töötajad[51] on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt?** ***Sisend/Protsess***	**Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus**	**0**		**Linnavalitsus jt vastutavad ametkonnad vajavad looduskaitseteemalist koolitust**	
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele	**1**			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	**2**	**X**		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	**3**			

[50] Arvestada juhtusid, kus Keskkonnaamet korraldab kaitset või koordineerib kaitsetegevusi (nt talgud).
[51] Arvestada tuleb kõiki töötajaid, vastavalt olukorrale, alates juhtidest kuni alamastme personalini.

15. Praegune eelarve **Kas eelarve [52] on piisav?** ***Sisend***	**Eelarve puudub**	**0**		**Linnavalitsuse eelarve projektipõhine**	
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**1**	**X**		
	Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides	**2**			
	Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
16. Eelarve tagatus **Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ?** ***Sisend***	**Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega**	**0**		**Väga väike**	
	Kaitsealal puudub on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	**1**	**X**		
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	**2**			
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	**3**			
17. Rahastamise korraldus **Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse lseloomulikke vajadusi?** ***Protsess***	**Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)**	**0**			
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	**1**			
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	**2**	**X**		
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	**3**			
18. Töövahendid	**Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad**	**0**		**Kõik sisseostetavad teenused**	

[52] Arvestada tuleb nii riigieelarvelist kui projektipõhist rahastust. Kui rahastuse seis on mõnes valdkonnas hea, mõnes halb (taastamine olemas, seiret pole), siis tuleb eristada see märkuste lahtris.

Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad?	**Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks**	**1**			
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	**2**			
Sisend	**Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad**	**3**	X		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
19. Töövahendite hooldus Kas töövahendite hooldus on kohane? *Protsess*	Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu	0		Ei ole asjakohane	
	Töövahendite hooldus on juhuslik	1			
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	2			
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	3			
20. Haridus ja teadlikkus Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme? *Protsess*	Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme	0	X		
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	1			
	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	2			
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	3			
21. Loodus-kasutus Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid	Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid	0			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	1			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	2	X		

ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke? *Planeerimine*	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	3			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
Lisapunktid: looduskasutus					
21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaigakaitset	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)	+1	**X**		
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)	+1	X		
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)	+1	**X**		
22. Koostöö teiste sektoritega Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega? *Protsess*	Kontaktid puuduvad	0		Vajadustepõhine ja juhtumipõhine	
	Kontaktid pealiskaudsed	1			
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	2	X		
	Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid	3			
23. Põlisrahvad[53] Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse?	Puudub seos	0	X		
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	1			
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	2			

[53] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

Protsess	Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
24. Kohalik kogukond Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes? *Protsess*	Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes	0		Tugevad huvigrupid ja konfliktne suhtlus huvigruppide vahel.	
	Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse-korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust	1			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	2	X		
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	3			
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted	+1			
24b: Mõju kogukonnale	Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve	+1			
24c: Mõju kogukonnale	Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi	+1			
25. Majandustulu Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu? *Tulemus*	Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)	0			
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	1			
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	2	X		
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
26. Seire ja tulemus-hindamine Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist? *Planeerimine/ Protsess*	Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine	0			
	Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära	1	X		
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	2			
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	3			
27. Külastus-korraldus Kas külastuse korraldus on asjakohane? *Väljund*	Puudub külastust teenindav infrastruktuur[54], ehkki selle järgi oleks vajadus	0			
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	1	X		
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	2			
	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	3			
28. Kommerts-turism Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi? *Protsess*	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad	0			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	1	X		
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	2			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	3			

[54] Külastust teenindav infrastruktuur – rajakatted, piirded, viidastus jms

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
29. Tasud Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele? *Tulemus*	Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).	0	X		
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	1			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	2			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	3			
30. Kaitse-väärtuste seisund Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga? *Tulemus*	Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	0			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	1			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	2			
	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	3	X		
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel	+1	X		
30b: Kaitseväärtused	Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega	+1	X		
30c: Kaitseväärtused	Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös	+1	X		
KOKKU PUNKTE			**53**		

Muid märkusi

Hindamine viidi läbi 24.05.2010 Nigulas toimunud Pärnu-Viljandi regiooni looduskaitse valdkonna koosolekul, kus osalesid ka piirkonna RMK esindajad.

Lisa 9

Struuga maastikukaitseala kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
1. Juriidiline staatus Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud? *Kontekst*	Kaitsealal puudub juriidiline staatus	0		**Vajalik Ramsari ala staatusesse kinnitada**	**Ramsari staatuse saamiseks taotlusvormi täitmine, esitamine kinnitamiseks**
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	1			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsioon või kohaliku omavalitsuse otsusega)	2			
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	3	**x**		
2. Kaitse-eeskiri Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim *Planeerimine*	Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad	0			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	1			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	2			
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	3	**x**		
3. Õiguse rakendumine Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada? *Sisend*	Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks	0		**Inimressursi puudus (seire)**	**Töökorralduse tõhustamine, prioritiseerimine**
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. oskused, korralduslikud puudused, ms)	1			
	Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid	2	**x**		
	Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele? *Planeerimine*	Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud	0		**Taastamis/hooldamistöid teostatakse ebatõhusalt**	**Hoolduse tõhustamine, ülepääsu rajamine**
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	1			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	2	**x**		
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	3			
5. Kaitseala planeering Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks? *Planeerimine*	Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks	0			
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	1			
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	2			
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	3	**x**		
6. Kaitseala piiritletus Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada? *Protsess*	Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	0			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	1			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud	2			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud	3	**x**		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
7. Kaitse-korralduskava Kas on olemas kaitsekorralduskava ning seda täidetakse? *Planeerimine*	Kaitseala jaoks pole kaitsekorralduskava koostatud	0		**KKK on koostamisel, täidetakse osaliselt**	**KKK kinnitamine**
	Kaitseala kaitsekorralduskava on koostatud või koostamisel, kuid seda ei täideta	1	x		
	Kaitseala kaitsekorralduskava on olemas, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt sellele finantseerimisprobleemide vms tõttu	2			
	Kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele	3			
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava	+1			
7b	Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt	+1			
7c	Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa	+1			
8. Tööplaan[55] Kas kaitset korraldav kava[56] viiakse perioodilise tööplaaniga ellu? *Planeerimine/ Väljund*	Tööplaane pole	0			
	Formaalsed tööplaanid on olemas	1			
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	2	x		
	Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	3			
9. Inventeerimine Kas kaitse korraldamiseks on piisavalt infot ?	Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt	0			
	Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt	1			
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	2	x		

[55] Arvesse lähevad ka „valdkondlikud tööplaanid“

[56] Kaitset korraldav kava on siin laiema tähendusega kui seadusest tulenev kaitsekorralduskava ja sisaldab erinevaid võimalikke dokumente, mis on konkreetsel kaitsealal kaitse planeerimise ja korraldamise aluseks. Soovitav on seda täpsustada märkuste lahtris.

Sisend	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
10. Kaitse-süsteemid Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal? *Protsess/Tulemus*	Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	0		**Inimressursi vähesus järelevalves (röövpüük jm)**	**Järelevalve tõhustamine**
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	1			
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavat juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	2	**x**		
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	3			
11. Uuringud Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorraldusega seotud keskkonna-seire või uuringud? *Protsess*	Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid	0		**Inimressursi vähesus kaitsekorralduslikuks seireks**	**KKK seirekava koostamine, täitmine**
	Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega	1	**X**		
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	2			
	Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud	3			
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus Kas kaitsealal toimub aktiivne loodusväärtuste kaitsekorraldus-tegevus? *Protsess*	Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)	0		**PLK hoolduse osas ei saa rakendada kõiki meetmeid**	**Meetmete rakendamine (niite, raiejäätmete koristamine)**
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	1			
	Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata	2	**x**		
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
13. Töötajate hulk Kas personali hulk[57] on kaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks piisav? *Sisend*	Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad	0		**Kaitsekorralduse tulemuslikkuse seires**	**Töökorralduse tõhustamine, tegevuste prioritiseerimine**
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav (personali puudumise tõttu on olulist tegemata jäänud)	1			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	2	x		
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav	3			
14. Töötajate koolitus Kas töötajad[58] on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt? *Sisend/Protsess*	Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus	0		**Erialaseid koolitusi vaja**	**Koolitusprogrammis arvestamine**
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele	1			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	2	x		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	3			
15. Praegune eelarve Kas eelarve [59] on piisav? *Sisend*	Eelarve puudub	0		**Kaitsekorralduslike tööde teostamiseks, järelevalveks**	**KKK kinnitamine, mille alusel vajalikud tegevused, KKK täitmine (projektid jm)**
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	1			
	Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides	2	x		
	Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	3			
Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi**		**Kommentaar või**	**Vajalikud meetmed**

[57] Arvestada juhtusid, kus Keskkonnaamet korraldab kaitset või koordineerib kaitsetegevusi (nt talgud).
[58] Arvestada tuleb kõiki töötajaid, vastavalt olukorrale, alates juhtidest kuni alamastme personalini.
[59] Arvestada tuleb nii riigieelarvelist kui projektipõhist rahastust. Kui rahastuse seis on mõnes valdkonnas hea, mõnes halb (taastamine olemas, seiret pole), siis tuleb eristada see märkuste lahtris.

		vaid üks vastus küsimuse kohta		selgitus	
16. Eelarve tagatus Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ? *Sisend*	Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega	0		**Projektipõhine arendus**	**Vajaliku rahastusplaani esitamine KKK, mille alusel rahastuse tagamine (KIK jm)**
	Kaitsealal puudub on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	1	**x**		
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	2			
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	3			
17. Rahastamise korraldus Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse Iseloomulikke vajadusi? *Protsess*	Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)	0		**Projektipõhine rahastamine pole jätkusuutlik**	
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	1	**x**		
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	2			
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	3			
18. Töövahendid Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad? *Sisend*	Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad	0		**RMK-l puudujääk tehnika osas (vajab eritehnikat)**	**Eritehnika soetamine**
	Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks	1			
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	2	**x**		
	Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
19. Töövahendite hooldus Kas töövahendite hooldus on kohane? *Protsess*	Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu	0			
	Töövahendite hooldus on juhuslik	1			
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	2			
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	3	x		
20. Haridus ja teadlikkus Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme? *Protsess*	Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme	0			Vajalike programmide koostamine ja rakendamine
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	1	x		
	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	2			
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	3			
21. Loodus-kasutus Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke? *Planeerimine*	Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid	0			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	1			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	2	x		
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
Lisapunktid: looduskasutus					
21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaigakaitset	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)	+1			
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)	+1			
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)	+1			
22. Koostöö teiste sektoritega Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega? *Protsess*	Kontaktid puuduvad	0			KKK kinnitamise järgselt süsteemsem koostöö võimalike partneritega
	Kontaktid pealiskaudsed	1			
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	2	x		
	Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid	3			
23. Põlisrahvad[60] Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse? *Protsess*	Puudub seos	0			
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	1			
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	2	x		
	Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse	3			

[60] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
24. Kohalik kogukond Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes? *Protsess*	Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes	0			KKK koostamisse ja edasisse rakendamisse kaasamine
	Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse-korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust	1			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	2	x		
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	3			
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted	+1			
24b: Mõju kogukonnale	Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve	+1	x		
24c: Mõju kogukonnale	Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi	+1			
25. Majandustulu Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu? *Tulemus*	Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)	0		Kaitsekorralduslike tööde teostamisel lepinguliste partneritena	
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	1	x		
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	2			
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
26. Seire ja tulemus-hindamine Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist? *Planeerimine/ Protsess*	Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine	0		KKK puudub, mistõttu pole süsteemset kava välja töötatud	KKK kinnitamine, milles seirekava esitamine, kava rakendamine
	Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära	1	x		
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	2			
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	3			
27. Külastus-korraldus Kas külastuse korraldus on asjakohane? *Väljund*	Puudub külastust teenindav infrastruktuur[61], ehkki selle järgi oleks vajadus	0	x	Linnuvaatlustorni osas on vajadus, suuremat arendust ette ei nähta	KKK-s külastuse planeerimine
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	1			
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	2			
	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	3			
28. Kommerts-turism Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi? *Protsess*	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad	0	x	Külastust alale regulaarselt ei planeerita, kuna see ohustab kaitse-eesmärke, mistõttu kontaktid ei ole vajalikud	
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	1			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	2			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	3			

[61] Külastust teenindav infrastruktuur – rajakatted, piirded, viidastus jms

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
29. Tasud Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele? *Tulemus*	Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).	0	x		
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	1			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	2			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	3			
30. Kaitse-väärtuste seisund Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga? *Tulemus*	Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	0		Loodud 2007, mistõttu aeg lühike muutuste hindamiseks (kui niitude ja vanajõgede taastamist/hooldust ei saa teostada nõuetekohaselt – praegune probleem - , on oht olemas, et väärtused kahjustuvad)	
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	1			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	2			
	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	3	x		
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel	+1			
30b: Kaitseväärtused	Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega	+1			
30c: Kaitseväärtused	Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös	+1	x		
KOKKU PUNKTE			55		

Muid märkusi

Lisa 10

Koiva-Mustjõe maastikukaitseala kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
1. Juriidiline staatus **Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud?** ***Kontekst***	**Kaitsealal puudub juriidiline staatus**	**0**			
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	**1**			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsion või kohaliku omavalitsuse otsusega)	**2**			
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	**3**	x		
2. Kaitse-eeskiri **Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim** ***Planeerimine***	**Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad**	**0**			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	**1**			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	**2**			
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	**3**	x		
3. Õiguse rakendumine **Kas valitseja saab kaitse-eeskirju vajalikul määral rakendada?**	**Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks**	**0**		Regioonis on liiga vähe inimesi	
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. oskused, korralduslikud puudused, ms)	**1**			
	Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid	**2**	x		

Sisend	**Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel**	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid **Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud**	**0**		KKK kinnitamisel	
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	**1**			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	**2**			
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	**3**	x		
5. Kaitseala planeering **Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks?** ***Planeerimine***	**Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks**	**0**		Väärtuslikud luhad kaitseala koosseisust väljas (Mustjõel ülesvoolu)	
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	**1**			
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	**2**	x		
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	**3**			
6. Kaitseala piiritletus **Kas valitseja saab kaitse-eeskirju vajalikul määral rakendada?** ***Protsess***	**Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele**	**0**		Tähistamise osas on puudujääke, Valgamaa osas kaitsekohustusteatised väljastamata	
	Kaitseala piirid on teada valitsejale kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	**1**			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud	**2**	x		

	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
7. Kaitse-korralduskava **Kas on olemas kaitsekorraldus-kava ning seda täidetakse?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitsekorralduskava koostatud**	**0**		KKK kinnitamisel, puudub kindel rahastamisallikas. Maaomanike huvi on olemas.	
	Kaitseala kaitsekorralduskava on koostatud või koostamisel, kuid seda ei täideta	**1**			
	Kaitseala kaitsekorralduskava on olemas, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt sellele finantseerimisprobleemide vms tõttu	**2**	**x**		
	Kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele	**3**			
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	**Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava**	**+1**	**x**		
7b	**Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt**	**+1**	**X**	Kava on alles kinnitamisel, seni pole toimunud	
7c	**Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa**	**+1**	**x**	Kava on alles kinnitamisel, seired-uuringud on toimunud	
8. Tööplaan[62] **Kas kaitset korraldav kava[63] viiakse perioodilise tööplaaniga ellu?** ***Planeerimine/ Väljund***	**Tööplaane pole**	**0**		Regiooni aasta tööplaan	
	Formaalsed tööplaanid on olemas	**1**			
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**2**	**x**		
	Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**3**			

[62] Arvesse lähevad ka „valdkondlikud tööplaanid“

[63] Kaitset korraldav kava on siin laiema tähendusega kui seadusest tulenev kaitsekorralduskava ja sisaldab erinevaid võimalikke dokumente, mis on konkreetsel kaitsealal kaitse planeerimise ja korraldamise aluseks. Soovitav on seda täpsustada märkuste lahtris.

9. Inventeerimine **Kas kaitse korraldamiseks on piisavalt infot ?** ***Sisend***	**Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt**	**0**		Peamiste kaitse-eesmärkide kohta on info üldjoontes olemas	Täpsustada vaja koosluste piire, liigirühmade esinduslikkust
	Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt	**1**			
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**2**	**x**		
	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
10. Kaitse-süsteemid **Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal?** ***Protsess/Tulemus***	**Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel**	**0**			
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**1**			
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavat juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**2**	x		
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**3**			
11. Uuringud **Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorraldusega seotud keskkonna-seire või uuringud?** ***Protsess***	**Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid**	**0**		KKK ei ole jõustunud, uuringud ei toimu regulaarselt ja kõik ei ole seotud kaitsekorraldusega	
	Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega	**1**	x		
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	**2**			
	Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud	**3**			
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus **Kas kaitsealal**	**Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)**	**0**		Hooldust vajavad niidud on valdavalt kasutuses. Hooldamata on jõekäärud ja puisniidu ilmelised alad, kuhu ei pääse	
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	**1**			

toimub aktiivne loodusväärtuste kaitsekorraldus-tegevus? ***Protsess***	**Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata**	**2**		suure tehnikaga	
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	**3**	x		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
13. Töötajate hulk **Kas personali hulk[64] on kaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks piisav?** ***Sisend***	**Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad**	**0**		Puudub inimene, kes tegeleks KKK tööde koordineerimisega eramaadel	
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav (personali puudumise tõttu on olulist tegemata jäänud)	**1**			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	**2**	**x**		
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav	**3**			
14. Töötajate koolitus **Kas töötajad[65] on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt?** ***Sisend/Protsess***	**Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus**	**0**			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele	**1**			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	**2**	**x**		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	**3**			

[64] Arvestada juhtusid, kus Keskkonnaamet korraldab kaitset või koordineerib kaitsetegevusi (nt talgud).
[65] Arvestada tuleb kõiki töötajaid, vastavalt olukorrale, alates juhtidest kuni alamastme personalini.

15. Praegune eelarve **Kas eelarve [66] on piisav?** ***Sisend***	**Eelarve puudub**	**0**			
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**1**	**x**		
	Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides	**2**			
	Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
16. Eelarve tagatus **Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ?** ***Sisend***	**Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega**	**0**			
	Kaitsealal puudub on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	**1**	x		
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	**2**			
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	**3**			
17. Rahastamise korraldus **Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse lseloomulikke vajadusi?** ***Protsess***	**Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)**	**0**			
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	**1**	x		
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	**2**			
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	**3**			
18. Töövahendid	**Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad**	**0**		Puudub eritehnika sootide, puude	

[66] Arvestada tuleb nii riigieelarvelist kui projektipõhist rahastust. Kui rahastuse seis on mõnes valdkonnas hea, mõnes halb (taastamine olemas, seiret pole), siis tuleb eristada see märkuste lahtris.

Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad? ***Sisend***	**Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks**	**1**		ümbruste ja pehmete alade hooldamiseks	
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	**2**	x		
	Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad	**3**			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
19. Töövahendite hooldus Kas töövahendite hooldus on kohane? *Protsess*	Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu	0			
	Töövahendite hooldus on juhuslik	1			
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	2			
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	3	x		
20. Haridus ja teadlikkus Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme? *Protsess*	Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme	0			
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	1			
	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	2	X		
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	3			
21. Loodus-kasutus Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid	Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid	0			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	1			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	2			

ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke? *Planeerimine*	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	3	x		

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
Lisapunktid: looduskasutus					
21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaigakaitset	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)	+1	**x**		
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)	+1			
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)	+1			
22. Koostöö teiste sektoritega Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega? *Protsess*	Kontaktid puuduvad	0			
	Kontaktid pealiskaudsed	1			
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	2			
	Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid	3	X		
23. Põlisrahvad[67] Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse?	Puudub seos	0		Kohalikul algatusel tehakse Ökoküla, tegeletakse mahetootmisega	
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	1			
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	2	x		

[67] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

Protsess	Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
24. Kohalik kogukond Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes? *Protsess*	Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes	0			
	Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse-korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust	1			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	2	x		
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	3			
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted	+1	x		
24b: Mõju kogukonnale	Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve	+1			
24c: Mõju kogukonnale	Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi	+1			
25. Majandustulu Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu? *Tulemus*	Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)	0			
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	1			
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	2	x		
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
26. Seire ja tulemus-hindamine Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist? *Planeerimine/ Protsess*	Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine	0			
	Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära	1	x		
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	2			
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	3			
27. Külastus-korraldus Kas külastuse korraldus on asjakohane? *Väljund*	Puudub külastust teenindav infrastruktuur[68], ehkki selle järgi oleks vajadus	0			
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	1			
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	2	x		
	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	3			
28. Kommerts-turism Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi? *Protsess*	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad	0			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	1	x		
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	2			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	3			

[68] Külastust teenindav infrastruktuur – rajakatted, piirded, viidastus jms

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
29. Tasud Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele? *Tulemus*	Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).	0	x		
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	1			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	2			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	3			
30. Kaitse-väärtuste seisund Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga? *Tulemus*	Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	0			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	1			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	2			
	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	3	x		
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel	+1	x		
30b: Kaitseväärtused	Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega	+1	x		
30c: Kaitseväärtused	Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös	+1			
KOKKU PUNKTE					

Muid märkusi

Lisa 11

Päite maastikukaitseala kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
1. Juriidiline staatus Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud? *Kontekst*	Kaitsealal puudub juriidiline staatus	0			
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	1			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsioon või kohaliku omavalitsuse otsusega)	2			
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	3	**x**		
2. Kaitse-eeskiri Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim *Planeerimine*	Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad	0			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	1			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	2			
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	3	**X**		
3. Õiguse rakendumine Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?	Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks	0		**Järelevalve on vähene**	**Järelevalve tõhustamine**
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. oskused, korralduslikud puudused, ms)	1			
	Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid	2	**X**		

Sisend	Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele? *Planeerimine*	Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud	0			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	1			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	2			
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	3	**X**		
5. Kaitseala planeering Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks? *Planeerimine*	Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks	0			
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	1			
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	2			
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	3	**X**		
6. Kaitseala piiritletus Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada? *Protsess*	Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	0			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	1			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud	2			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud	3	**X**		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
7. Kaitse-korralduskava Kas on olemas kaitsekorralduskava ning seda täidetakse? *Planeerimine*	Kaitseala jaoks pole kaitsekorralduskava koostatud	0		**Järelevalve ja teadlikkus osaliselt nõrk, mistõttu probleemiks ATV sõitmised**	**Järelevalve tõhustamine**
	Kaitseala kaitsekorralduskava on koostatud või koostamisel, kuid seda ei täideta	1			
	Kaitseala kaitsekorralduskava on olemas, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt sellele finantseerimisprobleemide vms tõttu	2			
	Kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele	3	X		
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava	+1	X		
7b	Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt	+1	X		
7c	Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa	+1			
8. Tööplaan[69] Kas kaitset korraldav kava[70] viiakse perioodilise tööplaaniga ellu? *Planeerimine/ Väljund*	Tööplaane pole	0			
	Formaalsed tööplaanid on olemas	1			
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	2	x		
	Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	3			
9. Inventeerimine Kas kaitse korraldamiseks on piisavalt infot ?	Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt	0			
	Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt	1			
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	2	X		

[69] Arvesse lähevad ka „valdkondlikud tööplaanid“

[70] Kaitset korraldav kava on siin laiema tähendusega kui seadusest tulenev kaitsekorralduskava ja sisaldab erinevaid võimalikke dokumente, mis on konkreetsel kaitsealal kaitse planeerimise ja korraldamise aluseks. Soovitav on seda täpsustada märkuste lahtris.

Sisend	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	3			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
10. Kaitse-süsteemid Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal? *Protsess/Tulemus*	Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	0		**Järelevalve nõrk**	**Järelevalve tõhustamine**
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	1			
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavat juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	2	**X**		
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	3			
11. Uuringud Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorraldusega seotud keskkonna-seire või uuringud? *Protsess*	Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid	0		**KKK planeeritud eesmärgipärane seire, ent seni pole toimunud**	**KKK täitmine**
	Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega	1	**X**		
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	2			
	Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud	3			
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus Kas kaitsealal toimub aktiivne loodusväärtuste kaitsekorraldus-tegevus? *Protsess*	Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)	0			
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	1			
	Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata	2	**X**		
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
13. Töötajate hulk Kas personali hulk[71] on kaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks piisav? *Sisend*	Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad	0		**Järelevalves vajakud**	**Järelevalve tõhustamine**
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav (personali puudumise tõttu on olulist tegemata jäänud)	1			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	2	X		
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav	3			
14. Töötajate koolitus Kas töötajad[72] on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt? *Sisend/Protsess*	Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus	0		**Erialaseid koolitusi vaja**	**Koolitusprogrammis arvestamine**
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele	1			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	2	x		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	3			
15. Praegune eelarve Kas eelarve [73] on piisav? *Sisend*	Eelarve puudub	0		**Kaitseala ei nõua suurt eelarvet**	
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	1			
	Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides	2	X		
	Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	3			

[71] Arvestada juhtusid, kus Keskkonnaamet korraldab kaitset või koordineerib kaitsetegevusi (nt talgud).
[72] Arvestada tuleb kõiki töötajaid, vastavalt olukorrale, alates juhtidest kuni alamastme personalini.
[73] Arvestada tuleb nii riigieelarvelist kui projektipõhist rahastust. Kui rahastuse seis on mõnes valdkonnas hea, mõnes halb (taastamine olemas, seiret pole), siis tuleb eristada see märkuste lahtris.

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
16. Eelarve tagatus Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ? *Sisend*	Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega	0		**Uurimis- ja arendustegevuse, kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine süsteemiväliselt (projektid)**	**Rahastamise tagamine KKK täitmiseks (KIK jm)**
	Kaitsealal on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	1	**x**		
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	2			
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	3			
17. Rahastamise korraldus Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse Iseloomulikke vajadusi? *Protsess*	Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)	0		**Projektipõhiline rahastamine**	
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	1	**X**		
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	2			
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	3			
18. Töövahendid Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad? *Sisend*	Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad	0			
	Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks	1			
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	2			
	Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad	3	**X**		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
19. Töövahendite hooldus Kas töövahendite hooldus on kohane? *Protsess*	Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu	0			
	Töövahendite hooldus on juhuslik	1			
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	2			
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	3	X		
20. Haridus ja teadlikkus Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme? *Protsess*	Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme	0			
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	1	X		
	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	2			
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	3			
21. Loodus-kasutus Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke? *Planeerimine*	Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid	0			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	1			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	2	X		
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
Lisapunktid: looduskasutus					
21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaigakaitset	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)	+1			
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)	+1			
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)	+1			
22. Koostöö teiste sektoritega Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega? *Protsess*	Kontaktid puuduvad	0	X	Pole otsest vajadust	
	Kontaktid pealiskaudsed	1			
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	2			
	Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid	3			
23. Põlisrahvad[74] Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse? *Protsess*	Puudub seos	0	X	Pole põlisrahvast ega otsest vajadust integreerida	
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	1			
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	2			
	Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse	3			

[74] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
24. Kohalik kogukond Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes? *Protsess*	Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes	0	X	Kaitsealal puudub alaline elanikkond	
	Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse-korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust	1			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	2			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	3			
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted	+1			
24b: Mõju kogukonnale	Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve	+1			
24c: Mõju kogukonnale	Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi	+1			
25. Majandustulu Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu? *Tulemus*	Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)	0	X	Pole otseselt võimalik, kuna ei ole turismisihtkohaks ega ole vajalik teostada suures mahus kaitsekorralduslikke töid	
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	1			
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	2			
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
26. Seire ja tulemus-hindamine Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist? *Planeerimine/ Protsess*	Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine	0		KKK süsteem välja töötatud, seni ei ole kasutatud, ent hakatakse kava alusel	KKK täitmine
	Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära	1			
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	2			
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	3	X		
27. Külastus-korraldus Kas külastuse korraldus on asjakohane? *Väljund*	Puudub külastust teenindav infrastruktuur[75], ehkki selle järgi oleks vajadus	0			
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	1			
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	2			
	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	3	X		
28. Kommerts-turism Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi? *Protsess*	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad	0	x	Pole vajadust	
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	1			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	2			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	3			

[75] Külastust teenindav infrastruktuur – rajakatted, piirded, viidastus jms

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
29. Tasud Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele? *Tulemus*	Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).	0	x		
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	1			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	2			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	3			
30. Kaitse-väärtuste seisund Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga? *Tulemus*	Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	0		Loodud 2005, ühest küljest aeg piisavalt lühike, et muutused oleksid märgata, teisest küljest looduslikud ökosüsteemid toimivad hästi (inimmõju vähene)	
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	1			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	2			
	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	3	X		
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel	+1			
30b: Kaitseväärtused	Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega	+1			
30c: Kaitseväärtused	Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös	+1			
KOKKU PUNKTE			57		

Muid märkusi

Lisa 12

Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
1. Juriidiline staatus **Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud?** ***Kontekst***	**Kaitsealal puudub juriidiline staatus**	**0**			
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	**1**			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsion või kohaliku omavalitsuse otsusega)	**2**			
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	**3**	X		
2. Kaitse-eeskiri **Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim** ***Planeerimine***	**Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad**	**0**		Töö käigus on selgunud, et mõningaid kaitse-eeskirja punkte on vaja täpsustada	
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	**1**			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	**2**	X		
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	**3**			
3. Õiguse rakendumine **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?**	**Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks**	**0**			
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. oskused, korralduslikud puudused, ms)	**1**			
	Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid	**2**			

Sisend	**Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel**	**3**	X		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid **Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud**	**0**		On selgunud, et KKK on kavandatud tegevusi mida ei ole võimalik, ega ka vajalik ellu viia	
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	**1**			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	**2**	X		
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	**3**			
5. Kaitseala planeering **Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks?** ***Planeerimine***	**Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks**	**0**			
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	**1**			
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	**2**			
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	**3**	X		
6. Kaitseala piiritletus **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?** ***Protsess***	**Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele**	**0**			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	**1**			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud	**2**			

	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud	**3**	X		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
7. Kaitse-korralduskava **Kas on olemas kaitsekorraldus-kava ning seda täidetakse?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitsekorralduskava koostatud**	**0**			
	Kaitseala kaitsekorralduskava on koostatud või koostamisel, kuid seda ei täideta	**1**			
	Kaitseala kaitsekorralduskava on olemas, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt sellele finantseerimisprobleemide vms tõttu	**2**	**X**		
	Kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele	**3**			
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	**Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava**	**+1**			
7b	**Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt**	**+1**			
7c	**Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa**	**+1**	**X**	Nõmmnelgi seire, linnustiku seire	
8. Tööplaan[76] **Kas kaitset korraldav kava[77] viiakse perioodilise tööplaaniga ellu?** ***Planeerimine/ Väljund***	**Tööplaane pole**	**0**		Vt punkt 10	
	Formaalsed tööplaanid on olemas	**1**			
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**2**	**X**		
	Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**3**			
9. Inventeerimine **Kas kaitse**	**Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt**	**0**		Vajalik oleks külastuskoormuse uuring, mis oluliselt	
	Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks	**1**			

[76] Arvesse lähevad ka „valdkondlikud tööplaanid“

[77] Kaitset korraldav kava on siin laiema tähendusega kui seadusest tulenev kaitsekorralduskava ja sisaldab erinevaid võimalikke dokumente, mis on konkreetsel kaitsealal kaitse planeerimise ja korraldamise aluseks. Soovitav on seda täpsustada märkuste lahtris.

korraldamiseks on piisavalt infot ? ***Sisend***	**planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt**			mõjutab kaitseala. Uuringu läbiviimine on aga keeruline.	
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**2**	**X**		
	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
10. Kaitse-süsteemid **Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal?** ***Protsess/Tulemus***	**Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel**	**0**	X	Mingil määral on reguleeritud suusaradae kasutus. Kontrolli süsteemi on raske (kulukas?) paigaldada.	
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**1**			
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavat juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**2**			
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**3**			
11. Uuringud **Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorralduse ga seotud keskkonna-seire või uuringud?** ***Protsess***	**Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid**	**0**		Kaitsealal toimuv mõningane seire on seotud KKK-ga.	
	Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega	**1**	X		
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	**2**			
	Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud	**3**			
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus **Kas kaitsealal toimub aktiivne loodusväärtuste**	**Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)**	**0**			
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	**1**			
	Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad,	**2**	X		

kaitsekorraldus-tegevus? ***Protsess***	**kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata**				
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
13. Töötajate hulk **Kas personali hulk[78] on kaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks piisav?** ***Sisend***	**Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad**	**0**		Oleks võimalik rohkem plaanitud tegevusi ellu viia kui oleks kaitse korraldamise spetsialist.	
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav (personali puudumise tõttu on olulist tegemata jäänud)	**1**			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	**2**	**X**		
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav	**3**			
14. Töötajate koolitus **Kas töötajad[79] on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt?** ***Sisend/Protsess***	**Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus**	**0**		Alati võib paremini	
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele	**1**			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	**2**	**X**		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	**3**			

78 Arvestada juhtusid, kus Keskkonnaamet korraldab kaitset või koordineerib kaitsetegevusi (nt talgud).

79 Arvestada tuleb kõiki töötajaid, vastavalt olukorrale, alates juhtidest kuni alamastme personalini.

15. Praegune eelarve **Kas eelarve [80] on piisav?** ***Sisend***	**Eelarve puudub**	**0**		Pidev eelarveline tahastus puudub. Kogu tegevus kaitsealal on projektipõhine	
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**1**	**X**		
	Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides	**2**			
	Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**3**			

[80] Arvestada tuleb nii riigieelarvelist kui projektipõhist rahastust. Kui rahastuse seis on mõnes valdkonnas hea, mõnes halb (taastamine olemas, seiret pole), siis tuleb eristada see märkuste lahtris.

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
16. Eelarve tagatus **Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ?** ***Sisend***	**Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega**	**0**	X	Siiani rahastamine KIK projektide kaudu	
	Kaitsealal puudub on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	**1**			
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	**2**			
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	**3**			
17. Rahastamise korraldus **Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse lseloomulikke vajadusi?** ***Protsess***	**Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)**	**0**		Kõiki planeeritud KKK töid ei pea vajalikuks ellu viia	
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	**1**			
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	**2**	X		
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	**3**			
18. Töövahendid **Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad?** ***Sisend***	**Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad**	**0**	X	Töövahendid puuduvad, kõik plaanitud tööd ostetakse sisse. Vajalik pastaks projektide kirjutamiseks. Ei oska valida, kas õige on 0 või 3.	
	Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks	**1**			
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	**2**			
	Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad	**3**	X		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
19. Töövahendite hooldus Kas töövahendite hooldus on kohane? *Protsess*	Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu	0	X	Pole mehhanisme	
	Töövahendite hooldus on juhuslik	1			
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	2			
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	3			
20. Haridus ja teadlikkus Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme? *Protsess*	Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme	0		Mõned koolidele suunatud üritused	
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	1			
	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	2	X		
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	3			
21. Loodus-kasutus Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke? *Planeerimine*	Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid	0			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	1			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	2	X		
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
Lisapunktid: looduskasutus					
21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaigakaitset	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)	+1			
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)	+1			
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)	+1	**X ?**	Teenused: ettevalmistatud suusarajad ja muud spordiatraktsioonid	
22. Koostöö teiste sektoritega Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega? *Protsess*	Kontaktid puuduvad	0		Koostöö RMK-gasuht vähene,	
	Kontaktid pealiskaudsed	1			
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	2	X		
	Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid	3			
23. Põlisrahvad[81] Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse? *Protsess*	Puudub seos	0	X		
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	1			
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	2			
	Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse	3			

[81] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
24. Kohalik kogukond Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes? *Protsess*	Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes	0		Aktiivsed huvigrupid on Nõmme Tee Selts, Lions Klubi, Nõmme Spordiklubi.	
	Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse-korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust	1			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	2			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	3	X		
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted	+1			
24b: Mõju kogukonnale	Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve	+1			
24c: Mõju kogukonnale	Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi	+1	X		
25. Majandustulu Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu? *Tulemus*	Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)	0	X		
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	1			
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	2			
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
26. Seire ja tulemus-hindamine Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist? *Planeerimine/ Protsess*	Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine	0		Ei oma ülevaadet kõikidest seiretest	
	Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära	1	X		
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	2			
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	3			
27. Külastus-korraldus Kas külastuse korraldus on asjakohane? *Väljund*	Puudub külastust teenindav infrastruktuur[82], ehkki selle järgi oleks vajadus	0		Infra on paigas mõistlikus koguses. Vajaks täiendamist stendidega.	
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	1			
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	2	X		
	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	3			
28. Kommerts-turism Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi? *Protsess*	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad	0	X	Turism klassikalises mõistes puudub	
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	1			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	2			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	3			

[82] Külastust teenindav infrastruktuur – rajakatted, piirded, viidastus jms

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
29. Tasud Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele? *Tulemus*	Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).	0	X		
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	1			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	2			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	3			
30. Kaitse-väärtuste seisund Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga? *Tulemus*	Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	0		Nõlva kahjustamine pidevalt omavoliliste rattasõitjate ja ekstreempsordi harrastajate poolt.	
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	1			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	2	X		
	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	3			
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel	+1			
30b: Kaitseväärtused	Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega	+1			
30c: Kaitseväärtused	Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös	+1	X		
KOKKU PUNKTE					

Muid märkusi

Lisa 13

Panga maastikukaitseala kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
1. Juriidiline staatus Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud? *Kontekst*	Kaitsealal puudub juriidiline staatus	0			
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	1			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsion või kohaliku omavalitsuse otsusega)	2			
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	3	**3**		
2. Kaitse-eeskiri Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim *Planeerimine*	Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad	0		**Tööplaanis on kaitse-eeskirja uuendamine (**	**kaitse-eesmärkide määratlemiseks elupaigatüüpide inventuur, kuna olemasolevad andmed on kohati ebatäpsed**
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	1			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	2	**2**		
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	3			
3. Õiguse rakendumine Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada? *Sisend*	Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks	0		**Poollooduslikust kooslusest on kujunenud külastatav ala, mistõttu plk hooldamine kohustusliku tegevusena on otstarvet kaotamas; on esinenud kooskõlastamata rahvaüritusi**	**Väärtusliku plk täpsem määratlemine KKK-s (kinnitamisel). Järelevalvet peaks tõhustama.**
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. oskused, korralduslikud puudused, ms)	1			
	Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid	2	**2**		
	Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele? *Planeerimine*	Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud	0		**On toimunud ebaseaduslikke tegevusi (ehitiste rajamine)**	**Teavitamine ja järelevalve, KKK-ga lubatud tegevuste (sh ehitiste) täpsustamine**
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	1			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	2	**2**		
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	3			
5. Kaitseala planeering Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks? *Planeerimine*	Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks	0		**Piirneb hoiualadega, kus on sarnased biotoobid, mille kaitset on otstarbekas korraldada ühe kaitstava alana**	**Kaitse-eesmärkide, tsoneeringu ja välispiiri parendamine (küdema lahe hoiuala maismaa (?) osaline lisamine)**
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	1			
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	2	**2**		
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	3			
6. Kaitseala piiritletus Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada? *Protsess*	Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	0			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	1			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud	2			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud	3	**3**		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
7. Kaitse-korralduskava Kas on olemas kaitsekorraldus-kava ning seda täidetakse? *Planeerimine*	Kaitseala jaoks pole kaitsekorralduskava koostatud	0		**Kaitsekorralduskava on kinnitamata, mis on takistuseks selle elluviimisel**	**KKK tuleb kinnitada**
	Kaitseala kaitsekorralduskava on koostatud või koostamisel, kuid seda ei täideta	1			
	Kaitseala kaitsekorralduskava on olemas, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt sellele finantseerimisprobleemide vms tõttu	2	2		
	Kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele	3			
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava	+1	+1		
7b	Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt	+1	+1		
7c	Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa	+1	+1		
8. Tööplaan[83] Kas kaitset korraldav kava[84] viiakse perioodilise tööplaaniga ellu? *Planeerimine/ Väljund*	Tööplaane pole	0			
	Formaalsed tööplaanid on olemas	1			
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	2	2		
	Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	3			
9. Inventeerimine Kas kaitse korraldamiseks on piisavalt infot ? *Sisend*	Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt	0		**Ebapiisav on info metsaelupaigatüüpide osas, kuid need katavad väga väikese osa kaitsealast; osaliselt teave ebatäpne ka poollooduslike**	**Tellida elupaigatüüpide inventuur**
	Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt	1			
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	2	2		
	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	3			

[83] Arvesse lähevad ka „valdkondlikud tööplaanid“

[84] Kaitset korraldav kava on siin laiema tähendusega kui seadusest tulenev kaitsekorralduskava ja sisaldab erinevaid võimalikke dokumente, mis on konkreetsel kaitsealal kaitse planeerimise ja korraldamise aluseks. Soovitav on seda täpsustada märkuste lahtris.

				koosluste seisundist	

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
10. Kaitse-süsteemid Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal? *Protsess/Tulemus*	Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	0		**Esineb kooskõlastamata üritusi**	**Teavitamine ja järelevalve**
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	1			
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavat juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	2	**2**		
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	3			
11. Uuringud Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorraldusega seotud keskkonna-seire või uuringud? *Protsess*	Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid	0		**Toimub mõningane seire, mis on seotud kaitsekorraldusega**	
	Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega	1	**1**		
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	2			
	Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud	3			
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus Kas kaitsealal toimub aktiivne loodusväärtuste kaitsekorraldus-tegevus? *Protsess*	Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)	0			
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	1			
	Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata	2	**2**		
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
13. Töötajate hulk Kas personali hulk[85] on kaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks piisav? *Sisend*	Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad	0			
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav (personali puudumise tõttu on olulist tegemata jäänud)	1			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	2			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav	3	3		
14. Töötajate koolitus Kas töötajad[86] on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt? *Sisend/Protsess*	Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus	0		**Täiendav koolitus on vajalik maaomanikule, kes tegeleb külastuse korraldamisega kaitsealal**	**Koolituste korraldamine**
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele	1			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	2	2		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	3			
15. Praegune eelarve Kas eelarve [87] on piisav? *Sisend*	Eelarve puudub	0			
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	1			
	Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides	2			
	Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	3	3		

[85] Arvestada juhtusid, kus Keskkonnaamet korraldab kaitset või koordineerib kaitsetegevusi (nt talgud).
[86] Arvestada tuleb kõiki töötajaid, vastavalt olukorrale, alates juhtidest kuni alamastme personalini.
[87] Arvestada tuleb nii riigieelarvelist kui projektipõhist rahastust. Kui rahastuse seis on mõnes valdkonnas hea, mõnes halb (taastamine olemas, seiret pole), siis tuleb eristada see märkuste lahtris.

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
16. Eelarve tagatus Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ? *Sisend*	Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega	0		**Stabiilne eelarve on riiklikul seirel, muud rahad tulnud valdavalt KIKist, seega süsteemiväliselt**	
	Kaitsealal puudub on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	1	**1**		
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	2			
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	3			
17. Rahastamise korraldus Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse Iseloomulikke vajadusi? *Protsess*	Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)	0		**Rahastamise korraldust on teinud keerulisemaks ka vastutusala jaotamine RMK/KA ja maaomaniku vahel**	
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	1	**1**		
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	2			
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	3			
18. Töövahendid Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad? *Sisend*	Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad	0		**Töövahendid on valdavalt maaomanikul kui külastuse korraldajal**	
	Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks	1			
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	2			
	Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad	3	**3**		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
19. Töövahendite hooldus Kas töövahendite hooldus on kohane? *Protsess*	Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu	0			
	Töövahendite hooldus on juhuslik	1			
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	2			
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	3	3		
20. Haridus ja teadlikkus Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme? *Protsess*	Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme	0	0	On olemas Tiiu Märsi poolt koostatud infostendide materjalid Panga, Ohessaare ja Üügu panga kohta, mida pole kasutatud.	Vaja koostada geoloogilisi objekte tutvustav infostend ja koolitusprogramm, planeeritud külastuskeskus, kuhu tulevad vastavad programmid
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	1			
	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	2			
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	3			
21. Loodus-kasutus Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke? *Planeerimine*	Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid	0		Külastuskorraldusega seotud maaüksuse detailplaneeringule on koostatud keskkonnamõju hindamine	
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	1			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	2	2		
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
Lisapunktid: looduskasutus					
21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaigakaitset	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)	+1			
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)	+1			
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)	+1	**+1**		
22. Koostöö teiste sektoritega Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega? *Protsess*	Kontaktid puuduvad	0		Koostöö on kohalike MTÜ-dega ja külaseltsiga.	
	Kontaktid pealiskaudsed	1			
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	2			
	Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid	3	3		
23. Põlisrahvad[88] Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse? *Protsess*	Puudub seos	0		Matkarajad viivad ka ohvriallikateni, koostatud on kohalikke legende tutvustav voldik maaomaniku poolt	
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	1			
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	2	2		
	Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse	3			

[88] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
24. Kohalik kogukond Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes? *Protsess*	Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes	0		Aktiivselt osaleb eelkõige üks suurmaaomanik, kes tegeleb külastuse korraldamisega. Teised pole osalenud vaatamata kaasamisele	Kaasata rohkem kohalikku kogukonda, võimalusel soodustada koostööd konkreetse maaomaniku jt kohalike vahel
	Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse-korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust	1			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	2	2		
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	3			
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted	+1			
24b: Mõju kogukonnale	Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve	+1			
24c: Mõju kogukonnale	Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi	+1			
25. Majandustulu Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu? *Tulemus*	Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)	0			
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	1			
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	2	2		
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
26. Seire ja tulemus-hindamine Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist? *Planeerimine/ Protsess*	Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine	0		Kaitsekorralduskava alusel on tulmuslikkuse seire planeeritud, pärast kava kinnitamist hakatakse seda rakendama. Praegu on olemas külastusloendur.	KKK rakendamine
	Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära	1	1		
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	2			
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	3			
27. Külastus-korraldus Kas külastuse korraldus on asjakohane? *Väljund*	Puudub külastust teenindav infrastruktuur[89], ehkki selle järgi oleks vajadus	0		Täiendav infrastruktuur on kaitsekorralduskavaga ette nähtud	
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	1			
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	2	2		
	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	3			
28. Kommerts-turism Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi? *Protsess*	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad	0	0		
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	1			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	2			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	3			

[89] Külastust teenindav infrastruktuur – rajakatted, piirded, viidastus jms

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
29. Tasud Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele? *Tulemus*	Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).	0	0		
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	1			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	2			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	3			
30. Kaitse-väärtuste seisund Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga? *Tulemus*	Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	0		Osaliselt on looduslikud taimekooslused asendunud külastuskorraduseks vajaliku infratsruktuuriga	
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	1			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	2	2		
	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	3			
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel	+1			
30b: Kaitseväärtused	Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega	+1			
30c: Kaitseväärtused	Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös	+1			
KOKKU PUNKTE					

Muid märkusi

Lisa 14

Hiiumaa laidude maastikukaitseala kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
1. Juriidiline staatus Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud? *Kontekst*	Kaitsealal puudub juriidiline staatus	0			
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	1			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsion või kohaliku omavalitsuse otsusega)	2			
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	3	**3**		
2. Kaitse-eeskiri Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim *Planeerimine*	Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad	0		**Eelkõige reguleeritakse liikumispiiranguid ja toimub kaasajastamine**	**Toimub uue kaitse-eeskirja menetlus**
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	1			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	2	**2**		
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	3			
3. Õiguse rakendumine Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada? *Sisend*	Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks	0		**Ülereguleeritud liikumispiirangute tõttu on kaitse-eeskirja rakendamine ebarealistlik (lubade väljastamine), järelevalve nõrk**	**Eeskirjaga leevendada liikumispiiranguid, järelevalvet tõhustada**
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. oskused, korralduslikud puudused, ms)	1			
	Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid	2	**2**		
	Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele? *Planeerimine*	Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud	0		**Plk osaliselt hooldamata, vanad hooned lagunevad (Keskkonnaameti hallata, edaspidi kuuluvad RMK-le), järelevalve nõrk.**	**meretransporditoetused, järelevalve tõhustamine, riigivara hooldamine**
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	1			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	2	**2**		
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	3			
5. Kaitseala planeering Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks? *Planeerimine*	Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks	0			**Uue kaitse-eeskirjaga on plaanis kaitseala piire täiendada**
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	1			
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	2	**2**		
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	3			
6. Kaitseala piiritletus Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada? *Protsess*	Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	0			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	1			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud	2			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja	3	**3**		

	looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud				

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
7. Kaitse-korralduskava Kas on olemas kaitsekorraldus-kava ning seda täidetakse? *Planeerimine*	Kaitseala jaoks pole kaitsekorralduskava koostatud	0		**Probleeme on rahastusega, liigikaitsetööde korraldamisega (kõre), teadmatus riigivara haldaja muutumisest**	**Täiendada KKK, tagada parem rakendamine**
	Kaitseala kaitsekorralduskava on koostatud või koostamisel, kuid seda ei täideta	1			
	Kaitseala kaitsekorralduskava on olemas, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt sellele finantseerimisprobleemide vms tõttu	2	2		
	Kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele	3			
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava	+1	+1		
7b	Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt	+1	+1		
7c	Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa	+1	+1		
8. Tööplaan[90] Kas kaitset korraldav kava[91] viiakse perioodilise tööplaaniga ellu? *Planeerimine/ Väljund*	Tööplaane pole	0			
	Formaalsed tööplaanid on olemas	1			
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	2	2		
	Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	3			
9. Inventeerimine Kas kaitse korraldamiseks on piisavalt infot ?	Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt	0		**Külastusmõju info ebapiisav**	**Teha külastusuuringuid**
	Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt	1			
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	2	2		

[90] Arvesse lähevad ka „valdkondlikud tööplaanid“

[91] Kaitset korraldav kava on siin laiema tähendusega kui seadusest tulenev kaitsekorralduskava ja sisaldab erinevaid võimalikke dokumente, mis on konkreetsel kaitsealal kaitse planeerimise ja korraldamise aluseks. Soovitav on seda täpsustada märkuste lahtris.

Sisend	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
10. Kaitse-süsteemid Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal? *Protsess/Tulemus*	Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	0		**Lubade väljastamine on liiga töömahukas, järelevalve ebapiisav**	**Uuendame kaitse-eeskirja, tõhustame järelevalvet**
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	1			
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavat juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	2	**2**		
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	3			
11. Uuringud Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorraldusega seotud keskkonna-seire või uuringud? *Protsess*	Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid	0			
	Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega	1			
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	2			
	Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud	3	**3**		
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus Kas kaitsealal toimub aktiivne loodusväärtuste kaitsekorraldus-tegevus? *Protsess*	Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)	0		**Osaliselt kaitstavad elupaigad ja kasvukohad hooldamata, kohati hoolduskoormus ebapiisav**	**Täiendada hooldust**
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	1			
	Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata	2	**2**		
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
13. Töötajate hulk Kas personali hulk[92] on kaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks piisav? *Sisend*	Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad	0		**Talguid ja inimestega suhtlemist vähem kui Administratsiooni ajal.**	**Rohkem koostööd kohalikega, rohkem teavitust külastajatele.**
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav (personali puudumise tõttu on olulist tegemata jäänud)	1			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	2	2		
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav	3			
14. Töötajate koolitus Kas töötajad[93] on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt? *Sisend/Protsess*	Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus	0			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele	1			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	2			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	3	3		
15. Praegune eelarve Kas eelarve [94] on piisav? *Sisend*	Eelarve puudub	0		**Nt riigile kuuluvad hooned on renoveerimata**	
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	1	1		
	Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides	2			
	Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	3			

[92] Arvestada juhtusid, kus Keskkonnaamet korraldab kaitset või koordineerib kaitsetegevusi (nt talgud).
[93] Arvestada tuleb kõiki töötajaid, vastavalt olukorrale, alates juhtidest kuni alamastme personalini.
[94] Arvestada tuleb nii riigieelarvelist kui projektipõhist rahastust. Kui rahastuse seis on mõnes valdkonnas hea, mõnes halb (taastamine olemas, seiret pole), siis tuleb eristada see märkuste lahtris.

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
16. Eelarve tagatus Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ? *Sisend*	Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega	0		**Stabiilne eelarve poollooduslike koosluste hoolduse ja riikliku seire osas, meretranspordi osas.**	
	Kaitsealal puudub on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	1	**1**		
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	2			
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	3			
17. Rahastamise korraldus Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse Iseloomulikke vajadusi? *Protsess*	Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)	0		**Liiga palju projektipõhist rahastust ja liiga hiliseid rahastusotsuseid (loodushoiutööd nt)**	
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	1	**1**		
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	2			
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	3			
18. Töövahendid Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad? *Sisend*	Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad	0		**Olulised puuduvad vahendid on ERF-st taotletud**	
	Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks	1			
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	2	**2**		
	Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
19. Töövahendite hooldus Kas töövahendite hooldus on kohane? *Protsess*	Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu	0			
	Töövahendite hooldus on juhuslik	1			
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	2	2		
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	3			
20. Haridus ja teadlikkus Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme? *Protsess*	Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme	0		Ekspositsioon koostamisel, plk koolitus	
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	1			
	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	2			
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	3	3		
21. Loodus-kasutus Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke? *Planeerimine*	Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid	0			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	1			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	2			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	3	3		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
Lisapunktid: looduskasutus					
21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaigakaitset	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)	+1			
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)	+1			
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)	+1			
22. Koostöö teiste sektoritega Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega? *Protsess*	Kontaktid puuduvad	0			
	Kontaktid pealiskaudsed	1			
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	2	2		
	Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid	3			
23. Põlisrahvad[95] Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse? *Protsess*	Puudub seos	0			
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	1			
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	2			
	Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse	3	3		

[95] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
24. Kohalik kogukond Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes? *Protsess*	Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes	0		Osalesid aktiivselt KKK koostamises	Kohaliku kogukonna soov on, et KA rohkem suhtleks nendega, tuleb teha
	Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse-korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust	1			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	2	2		
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	3			
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted	+1			
24b: Mõju kogukonnale	Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve	+1			
24c: Mõju kogukonnale	Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi	+1	+1	Plk hooldus	
25. Majandustulu Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu? *Tulemus*	Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)	0			
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	1			
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	2	2		
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
26. Seire ja tulemus-hindamine Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist? *Planeerimine/ Protsess*	Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine	0			
	Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära	1			
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	2			
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	3	3		
27. Külastus-korraldus Kas külastuse korraldus on asjakohane? *Väljund*	Puudub külastust teenindav infrastruktuur[96], ehkki selle järgi oleks vajadus	0			Kindlasti vaja randumiskohtadesse teave liikumispiirangute kohta koos põhjendustega
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	1			
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	2	2		
	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	3			
28. Kommerts-turism Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi? *Protsess*	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad	0		Kontakid on jäänud kesisemaks võrreldes varasemaga	
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	1			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	2	2		
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	3			

[96] Külastust teenindav infrastruktuur – rajakatted, piirded, viidastus jms

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
29. Tasud Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele? *Tulemus*	Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).	0			
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	1	1		
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	2			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	3			
30. Kaitse-väärtuste seisund Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga? *Tulemus*	Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	0			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	1			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	2	2		
	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	3			
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel	+1	+1		
30b: Kaitseväärtused	Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega	+1	+1		
30c: Kaitseväärtused	Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös	+1	+1		
KOKKU PUNKTE					

Muid märkusi

Lisa 15

Haanja looduspargi (maastikukaitseala) kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
1. Juriidiline staatus **Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud?** ***Kontekst***	**Kaitsealal puudub juriidiline staatus**	**0**			
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	**1**			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsion või kohaliku omavalitsuse otsusega)	**2**			
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	**3**	x		
2. Kaitse-eeskiri **Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim** ***Planeerimine***	**Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad**	**0**		KE on aegunud, uus eeskiri on menetluses, avalikustamine pooleli	
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	**1**	x		
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	**2**			
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	**3**			
3. Õiguse rakendumine **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?**	**Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks**	**0**			
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. oskused, korralduslikud puudused, ms)	**1**			
	Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid	**2**	x		

Sisend	**Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel**	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid **Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud**	**0**		KKK puudub, tegevuste elluviimiseks napib resursse	
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	**1**	x		
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	**2**			
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	**3**			
5. Kaitseala planeering **Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks?** ***Planeerimine***	**Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks**	**0**		Menetluses oleva eelnõuga on täpsustatud tsoneeringut	
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	**1**			
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	**2**	x		
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	**3**			
6. Kaitseala piiritletus **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?** ***Protsess***	**Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele**	**0**		Kaitsekohustusteatised ei ole väljastatud, kuna KE on menetluses	
	Kaitseala piirid on teada valitsejale kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	**1**			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud	**2**	x		

	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
7. Kaitse-korralduskava **Kas on olemas kaitsekorraldus-kava ning seda täidetakse?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitsekorralduskava koostatud**	**0**		KKK koostamisega on alustatud	
	Kaitseala kaitsekorralduskava on koostatud või koostamisel, kuid seda ei täideta	**1**	**x**		
	Kaitseala kaitsekorralduskava on olemas, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt sellele finantseerimisprobleemide vms tõttu	**2**			
	Kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele	**3**			
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	**Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava**	**+1**	**x**		
7b	**Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt**	**+1**			
7c	**Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa**	**+1**	**x**		
8. Tööplaan[97] **Kas kaitset korraldav kava[98] viiakse perioodilise tööplaaniga ellu?** ***Planeerimine/ Väljund***	**Tööplaane pole**	**0**			
	Formaalsed tööplaanid on olemas	**1**			
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**2**	**x**		
	Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**3**			
9. Inventeerimine	**Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt**	**0**			

[97] Arvesse lähevad ka „valdkondlikud tööplaanid“

[98] Kaitset korraldav kava on siin laiema tähendusega kui seadusest tulenev kaitsekorralduskava ja sisaldab erinevaid võimalikke dokumente, mis on konkreetsel kaitsealal kaitse planeerimise ja korraldamise aluseks. Soovitav on seda täpsustada märkuste lahtris.

Kas kaitse korraldamiseks on piisavalt infot ? ***Sisend***	**Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt**	**1**			
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**2**	**x**		
	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
10. Kaitse-süsteemid **Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal?** ***Protsess/Tulemus***	**Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel**	**0**			
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**1**			
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavat juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**2**	x		
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**3**			
11. Uuringud **Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorraldusega seotud keskkonna-seire või uuringud?** ***Protsess***	**Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid**	**0**			
	Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega	**1**	x		
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	**2**			
	Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud	**3**			
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus **Kas kaitsealal**	**Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)**	**0**			
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	**1**	x		

toimub aktiivne loodusväärtuste kaitsekorraldus-tegevus? ***Protsess***	**Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata**	**2**			
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
13. Töötajate hulk **Kas personali hulk[99] on kaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks piisav?** ***Sisend***	**Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad**	**0**		Puudub eraldi inimene KKK tegevuste elluviimise koordineerimiseks eramaadel	
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav (personali puudumise tõttu on olulist tegemata jäänud)	**1**			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	**2**	**x**		
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav	**3**			
14. Töötajate koolitus **Kas töötajad[100] on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt?** ***Sisend/Protsess***	**Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus**	**0**			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele	**1**			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	**2**	**x**		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	**3**			

[99] Arvestada juhtusid, kus Keskkonnaamet korraldab kaitset või koordineerib kaitsetegevusi (nt talgud).
[100] Arvestada tuleb kõiki töötajaid, vastavalt olukorrale, alates juhtidest kuni alamastme personalini.

15. Praegune eelarve **Kas eelarve [101] on piisav?** ***Sisend***	**Eelarve puudub**	**0**			
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**1**	**x**		
	Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides	**2**			
	Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
16. Eelarve tagatus **Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ?** ***Sisend***	**Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega**	**0**			
	Kaitsealal puudub on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	**1**	x		
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	**2**			
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	**3**			
17. Rahastamise korraldus **Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse lseloomulikke vajadusi?** ***Protsess***	**Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)**	**0**			
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	**1**	x		
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	**2**			
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	**3**			
18. Töövahendid	**Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad**	**0**		Puudub vastav tehnika väikeste niitude ja	

[101] Arvestada tuleb nii riigieelarvelist kui projektipõhist rahastust. Kui rahastuse seis on mõnes valdkonnas hea, mõnes halb (taastamine olemas, seiret pole), siis tuleb eristada see märkuste lahtris.

Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad? ***Sisend***	**Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks**	**1**		sooniitude niitmiseks (kaitse eesmärk on maastiku mosaiiksus)	
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	**2**	x		
	Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad	**3**			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
19. Töövahendite hooldus Kas töövahendite hooldus on kohane? *Protsess*	Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu	0			
	Töövahendite hooldus on juhuslik	1			
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	2			
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	3	x		
20. Haridus ja teadlikkus Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme? *Protsess*	Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme	0		Tegemist on koolilastele mõeldud programmidega. Puuduvad programmid täiskasvanutele, kaitse-eesmärkidega seotud programmid jms	Vajalik kaitse väärtusi tutvustav ekspositsioon
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	1			
	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	2	x		
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	3			
21. Loodus-kasutus Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid	Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid	0			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	1			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	2	x		

ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke? *Planeerimine*	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	3			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
Lisapunktid: looduskasutus					
21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaigakaitset	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)	+1	**x**		
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)	+1			
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)	+1			
22. Koostöö teiste sektoritega Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega? *Protsess*	Kontaktid puuduvad	0			
	Kontaktid pealiskaudsed	1	x		
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	2			
	Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid	3			
23. Põlisrahvad[102] Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse?	Puudub seos	0			
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	1	x		
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	2			

[102] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

Protsess	Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
24. Kohalik kogukond Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes? *Protsess*	Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes	0			
	Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse-korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust	1	x		
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	2			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	3			
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted	+1			
24b: Mõju kogukonnale	Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve	+1			
24c: Mõju kogukonnale	Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi	+1			
25. Majandustulu Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu? *Tulemus*	Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)	0			
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	1	x		
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	2			
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
26. Seire ja tulemus-hindamine Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist? *Planeerimine/ Protsess*	Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine	0			
	Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära	1	x		
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	2			
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	3			
27. Külastus-korraldus Kas külastuse korraldus on asjakohane? *Väljund*	Puudub külastust teenindav infrastruktuur[103], ehkki selle järgi oleks vajadus	0			
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	1			
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	2	x		
	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	3			
28. Kommerts-turism Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi? *Protsess*	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad	0			Vajalik kaitse-eesmärke tutvustava giiditeenuse arendamine
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	1	x		
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	2			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	3			

[103] Külastust teenindav infrastruktuur – rajakatted, piirded, viidastus jms

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
29. Tasud Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele? *Tulemus*	Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).	0		Keskkonnatasud jms	
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	1	x		
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	2			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	3			
30. Kaitse-väärtuste seisund Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga? *Tulemus*	Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	0			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	1			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	2	x		
	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	3			
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel	+1			
30b: Kaitseväärtused	Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega	+1			
30c: Kaitseväärtused	Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös	+1			
KOKKU PUNKTE					

Muid märkusi

Lisa 16

Naissaare looduspargi (maastikukaitseala) kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
1. Juriidiline staatus **Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud?** ***Kontekst***	**Kaitsealal puudub juriidiline staatus**	**0**			
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	**1**			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsion või kohaliku omavalitsuse otsusega)	**2**			
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	**3**	X		
2. Kaitse-eeskiri **Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim** ***Planeerimine***	**Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad**	**0**		Uued kaitse-eeskirjad on praegu menetluses	
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	**1**			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	**2**	X		
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	**3**			
3. Õiguse rakendumine **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?**	**Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks**	**0**		Oskused ja ressursid on põhiliselt olemas, aga alati saab paremini	
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. oskused, korralduslikud puudused, ms)	**1**			
	Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid	**2**	X		

Sisend	**Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel**	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid **Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud**	**0**			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	**1**			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	**2**			
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	**3**	X		
5. Kaitseala planeering **Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks?** ***Planeerimine***	**Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks**	**0**		Kuna tegemist on saarega, mis on kogu ulatuses kaitseala on tegemist kompaktse ja tervikliku alaga, kus piiritlemine ja tähistus on suht lihtne	
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	**1**			
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	**2**			
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	**3**	X		
6. Kaitseala piiritletus **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?** ***Protsess***	**Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele**	**0**		Seoses uue kaitse-eeskirja menetlusega on kõik huvigrupid kaasatud aktiivselt	
	Kaitseala piirid on teada valitsejale kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	**1**			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud	**2**			

	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud	**3**	X		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
7. Kaitse-korralduskava **Kas on olemas kaitsekorraldus-kava ning seda täidetakse?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitsekorralduskava koostatud**	**0**		Kõikidele planeeritud tegevustele ei ole alativõimalik rahastust saada.	
	Kaitseala kaitsekorralduskava on koostatud või koostamisel, kuid seda ei täideta	**1**			
	Kaitseala kaitsekorralduskava on olemas, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt sellele finantseerimisprobleemide vms tõttu	**2**	**X**		
	Kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele	**3**			
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	**Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava**	**+1**			
7b	**Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt**	**+1**	**X**		
7c	**Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa**	**+1**	**X**		
8. Tööplaan[104] **Kas kaitset korraldav kava[105] viiakse perioodilise tööplaaniga ellu?** ***Planeerimine/ Väljund***	**Tööplaane pole**	**0**		Tööplaaniks on kaitsekorralduskava tegevuskava	
	Formaalsed tööplaanid on olemas	**1**			
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**2**	**X**		
	Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**3**			
9. Inventeerimine **Kas kaitse**	**Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt**	**0**			
	Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks	**1**			

104 Arvesse lähevad ka „valdkondlikud tööplaanid“

105 Kaitset korraldav kava on siin laiema tähendusega kui seadusest tulenev kaitsekorralduskava ja sisaldab erinevaid võimalikke dokumente, mis on konkreetsel kaitsealal kaitse planeerimise ja korraldamise aluseks. Soovitav on seda täpsustada märkuste lahtris.

korraldamiseks on piisavalt infot ? ***Sisend***	**planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt**				
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**2**			
	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
10. Kaitse-süsteemid **Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal?** ***Protsess/Tulemus***	**Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel**	**0**		Parema kontrolli saavutamiseks oleks vajalik loodusvahi olemasoleu saarel suveperioodil. Paregu RMK loodusvaht 1X nädalas ja enamasti nädalavahetusel	
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**1**			
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavat juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**2**	X		
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**3**			
11. Uuringud **Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorralduse ga seotud keskkonna-seire või uuringud?** ***Protsess***	**Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid**	**0**		Pidevad seisred ja uuringud: külastaja uuring, geoloogiline seire, merikotka seire	
	Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega	**1**			
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	**2**			
	Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud	**3**	X		
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus **Kas kaitsealal toimub aktiivne loodusväärtuste**	**Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)**	**0**			
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	**1**			
	Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad,	**2**	X		

kaitsekorraldus-tegevus? ***Protsess***	**kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata**				
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
13. Töötajate hulk **Kas personali hulk[106] on kaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks piisav?** ***Sisend***	**Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad**	**0**		Suveperioodil vajalik pidev saarevahi olemasolu, kaitse korraldaja praktiliselt puudub.	
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav (personali puudumise tõttu on olulist tegemata jäänud)	**1**	**X**		
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	**2**			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav	**3**			
14. Töötajate koolitus **Kas töötajad[107] on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt?** ***Sisend/Protsess***	**Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus**	**0**		Iga koolitus on alati vajalik ja tervitatav. Arvestades saarist omapära näiteks tuletõrje koolitus	
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele	**1**			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	**2**	**X**		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	**3**			

106 Arvestada juhtusid, kus Keskkonnaamet korraldab kaitset või koordineerib kaitsetegevusi (nt talgud).

107 Arvestada tuleb kõiki töötajaid, vastavalt olukorrale, alates juhtidest kuni alamastme personalini.

15. Praegune eelarve **Kas eelarve [108] on piisav?** ***Sisend***	**Eelarve puudub**	**0**		RMK oma eelarverida. KOV rahastab prügimajanduset, tuletürjetehnika ülevalpidamist, haldab sadamat.	
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**1**			
	Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides	**2**	**X**		
	Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**3**			

[108] Arvestada tuleb nii riigieelarvelist kui projektipõhist rahastust. Kui rahastuse seis on mõnes valdkonnas hea, mõnes halb (taastamine olemas, seiret pole), siis tuleb eristada see märkuste lahtris.

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
16. Eelarve tagatus **Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ?** ***Sisend***	**Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega**	**0**		Stabiilne on praegult ainult RMK poolt tehtavate igameheõiguse tööde rahastamine	
	Kaitsealal ~~puudub~~ on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	**1**	X		
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	**2**			
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	**3**			
17. Rahastamise korraldus **Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse lseloomulikke vajadusi?** ***Protsess***	**Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)**	**0**		On olemas minimaalne stabiilne rahastus (RMK,KOV)	
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	**1**			
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	**2**	X		
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	**3**			
18. Töövahendid **Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad?** ***Sisend***	**Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad**	**0**			
	Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks	**1**	X		
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	**2**			
	Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
19. Töövahendite hooldus Kas töövahendite hooldus on kohane? *Protsess*	Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu	0		Tõsisemate rikete puhul on hooldus raskendatud ,sest abi tellimine mandrilt onaeganõudev	
	Töövahendite hooldus on juhuslik	1			
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	2	X		
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	3			
20. Haridus ja teadlikkus Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme? *Protsess*	Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme	0		Mõned üksikud koolidele suunatud koolitused, RMK perepäevad	
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	1	X		
	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	2			
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	3			
21. Loodus-kasutus Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke? *Planeerimine*	Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid	0		Naissaare ÜP on vastuolus KE, RMK kasutuskorralduskava arvestab lk nõudeid.	
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	1			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	2	X		
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
Lisapunktid: looduskasutus					
21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaigakaitset	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)	+1	**X**		
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)	+1			
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)	+1			
22. Koostöö teiste sektoritega Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega? *Protsess*	Kontaktid puuduvad	0		RMK	
	Kontaktid pealiskaudsed	1			
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	2			
	Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid	3	X		
23. Põlisrahvad[109] Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse? *Protsess*	Puudub seos	0	X		
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	1			
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	2			
	Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse	3			

[109] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
24. Kohalik kogukond Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes? *Protsess*	Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes	0		Kohalik kogukond on väike ja asustab saart ainult suvel	
	Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse-korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust	1			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	2	X		
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	3			
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted	+1			
24b: Mõju kogukonnale	Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve	+1			
24c: Mõju kogukonnale	Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi	+1	X		
25. Majandustulu Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu? *Tulemus*	Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)	0		Saarel on püsielanik ning see on RMK palgal	
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	1			
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	2	X		
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
26. Seire ja tulemus-hindamine Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist? *Planeerimine/ Protsess*	Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine	0		Külastusseire	
	Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära	1			
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	2	X		
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	3			
27. Külastus-korraldus Kas külastuse korraldus on asjakohane? *Väljund*	Puudub külastust teenindav infrastruktuur[110], ehkki selle järgi oleks vajadus	0		Vajalik kaalude mõne uue laagriplatsi rajamist	
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	1			
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	2	X		
	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	3			
28. Kommerts-turism Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi? *Protsess*	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad	0		Pole jõutud algsetest lõbirääkimistest kaugemale (MTÜ Naissaare areng, MTÜ Naissaare Pääste selts)	
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	1	X		
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	2			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	3			

[110] Külastust teenindav infrastruktuur – rajakatted, piirded, viidastus jms

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
29. Tasud Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele? *Tulemus*	Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).	0	X		
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	1			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	2			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	3			
30. Kaitse-väärtuste seisund Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga? *Tulemus*	Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	0			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	1			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	2			
	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	3	X		
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel	+1	X		
30b: Kaitseväärtused	Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega	+1			
30c: Kaitseväärtused	Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös	+1	X	Põhieesmärk metsade ja randade kaitse	
KOKKU PUNKTE					

Muid märkusi

Lisa 17

Emajõe-Suursoo maastikukaitseala kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
1. Juriidiline staatus **Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud?** ***Kontekst***	**Kaitsealal puudub juriidiline staatus**	**0**		Ala on kaitse alla võetud 1981. aastal, kuid üldine soode kaitse korraldamise eeskiri kehtestati 1982. aastal, sellest ajast on alal ka kaitse eeskiri, mis pole vastavuses kehtiva LKS-ga.	Tänase seisuga on vajalik ala kaitsekord viia vastavusse kehtiva looduskaitseseaduse ga.
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	**1**			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsioon või kohaliku omavalitsuse otsusega)	**2**	**X**		
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	**3**			
2. Kaitse-eeskiri **Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim** ***Planeerimine***	**Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad**	**0**		Tegu on vana kaitsekorraga alaga, mis ei rahulda ala kaitse-eesmärkide saavutamise vajadusi	Kaitse-eeskirja uuendamine ja eesmärkidega vastavusse viimine
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	**1**	**X**		
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	**2**			
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	**3**			
3. Õiguse rakendumine **Kas valitseja saab kaitseeeskirju**	**Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks**	**0**		Piiranguvööndi metsades puuduvad selged juhised/reguleerimisvõimalused LD metsaelupaigatüüpide	Vaja oleks kinnitada riiklikul tasemel suunised LD elupaigatüüpide majandamiseks/kaitse korraldamiseks
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. oskused, korralduslikud puudused, ms)	**1**			

vajalikul määral rakendada?	**Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid**	**2**	**X**	majandamiseks.	majandatavatest vööndites
Sisend	**Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel**	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid **Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud**	**0**		Kuna puudub kaitsekorralduskava, siis hetkel ei ole määratletud tegevusi kõigi kaitse-eesmärkide saavutamiseks ja neid ka ellu ei viida. Samas on teadaolevaid eesmärke – PLK taastamine ja hooldamine – mida ei suudeta ressursside nappuse tõttu täita.	Kaitsekorralduskava koostamine, tegevuste määratlemine ja ressursside hankimine / ümber paigutamine
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	**1**			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	**2**	**X**		
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	**3**			
5. Kaitseala planeering **Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks?** ***Planeerimine***	**Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks**	**0**		Plaanis on uue kaitse-eeskirjaga ala liita piirnevate kaitsealadega, et moodustuks ühtne loogiline kaitsekorralduslik tervik	Kaitse-eeskirja eelnõu koostamine
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	**1**			
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	**2**	**X**		
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	**3**			
6. Kaitseala piiritletus **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?** ***Protsess***	**Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele**	**0**		Kaitseala välispiir on tähistatud varasema KE eelnõu alusel, kuid see erineb uuest kavandatavast välispiirist, samuti on tähistamata vööndid.	Vajalik vööndite ja uue välispiiri tähistamine peale uue eeskirja kinnitamist
	Kaitseala piirid on teada valitsejale, kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	**1**			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud	**2**	**X**		

	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud	**3**			
Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
7. Kaitse-korralduskava **Kas on olemas kaitsekorraldus-kava ning seda täidetakse?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitsekorralduskava koostatud**	**0**		Kaitsekorralduskava koostati 2004. aastal, kuid see jäi kinnitamata ning on nüüdseks ka vananenud.	Uue kaitsekorralduskava koostamine terviklikule uuele kaitsealale
	Kaitseala kaitsekorralduskava on koostatud või koostamisel, kuid seda ei täideta	**1**	**X**		
	Kaitseala kaitsekorralduskava on olemas, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt sellele finantseerimisprobleemide vms tõttu	**2**			
	Kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele	**3**			
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	**Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava**	**+1**	**X**	KKK koostamine on avalik protsess, millesse kaasatakse kõik huvigrupid	
7b	**Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt**	**+1**	**X**	Senimaani pole seda tehtud (kinnitamata kava), kuid vastav nõue on kaitsekorralduskavade menetlemise protsessis sees	
7c	**Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa**	**+1**	**X**	Vastavalt KKK koostamise juhistele on seire jms. KKK lahutamatu osa. Kaitsekorralduskava puudub, kuid sinist emajuurt on seiratud ja mõningasel määral ka madalsoo linnustikku.	

8. Tööplaan[111] Kas kaitset korraldav kava[112] viiakse perioodilise tööplaaniga ellu? ***Planeerimine/ Väljund***	**Tööplaane pole**	**0**		Kuigi KKK ja selle tegevuskava pole kinnitatud, toimub kaitsekorralduslik tegevus vastavalt perioodilistele valdkondlikele tööplaanidele – külastuskorraldus, seire jms.	Koostada terviklik KKK
	Formaalsed tööplaanid on olemas	**1**			
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**2**	**X**		
	Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**3**			
9. Inventeerimine **Kas kaitse korraldamiseks on piisavalt infot ?** ***Sisend***	**Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt**	**0**			Vaja läbi viia ulatuslikud elustiku ja elupaigatüüpide inventuurid KKK koostamise raames.
	Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt	**1**	**X**		
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**2**			
	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
10. Kaitse-süsteemid Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal? ***Protsess/ Tulemus***	**Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel**	**0**		Kontrolli süsteem toimib osaliselt siis, kui väljastatakse metsateatisi, keskkonnalube jm. keskkonnakasutuse kooskõlastusi. KKI teostab perioodilisi reide.	Külastusseire ja analüüsi süsteem juurutada, mida parimal juhul oleks võimalik siduda loodusvarade kasutamise infoga
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**1**	**X**		
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavat juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**2**			
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	**3**			
11. Uuringud	**Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid**	**0**		Riiklike sirepunktide	Koostada KKK,

[111] Arvesse lähevad ka „valdkondlikud tööplaanid“

[112] Kaitset korraldav kava on siin laiema tähendusega kui seadusest tulenev kaitsekorralduskava ja sisaldab erinevaid võimalikke dokumente, mis on konkreetsel kaitsealal kaitse planeerimise ja korraldamise aluseks. Soovitav on seda täpsustada märkuste lahtris.

Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorralduse ga seotud keskkonna-seire või uuringud? ***Protsess***	**Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega**	**1**	**X**	seire vastavalt riiklikule seirekavale, kuid ei toimu alapõhist seiret vastavalt KKK-le	milles määratletakse seire vajadused
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	**2**			
	Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud	**3**			
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus **Kas kaitsealal toimub aktiivne loodusväärtuste kaitsekorraldus-tegevus?** ***Protsess***	**Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)**	**0**		Peamiselt toimub hetkel külastuskorraldus	Kaitse-eesmärkide saavutamiseks oleks vaja soetada eritehnika PLK hooldamise tagamiseks
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	**1**	**X**		
	Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata	**2**			
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
13. Töötajate hulk **Kas personali hulk[113] on kaitseala kaitse-eesmärkide**	**Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad**	**0**		Kaitseala KE ja KKK koostamise ja keskkonnakasutuse lubade kooskõlastamise eest vastutab sisuliselt üks inimene muude tööde	Kaitseala suuruse ja kaitsekorralduslike probleemide rohkuse tõttu peaks olema vähemalt üks vastutav isik, kes tegeleks ainult antud
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav (personali puudumise tõttu on olulist tegemata jäänud)	**1**	**X**		
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	**2**			

[113] Arvestada juhtusid, kus Keskkonnaamet korraldab kaitset või koordineerib kaitsetegevusi (nt talgud).

täitmiseks piisav? ***Sisend***	**Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav**	**3**		kõrvalt. Teiste administratiivsete tasemete panus ala kaitse korraldamisse on väga väike.	kaitsealaga
14. Töötajate koolitus **Kas töötajad[114] on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt?** ***Sisend/Protsess***	**Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus**	**0**		Kuna kaitseala eest vastutab sisuliselt vaid üks inimene, siis pole võimalik tema kompetents kõigis kaitsekorralduslikes küsimustes	Vajalikud täiendkoolitused ning ekspertide kaasamise võimalused
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele	**1**			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	**2**	**X**		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	**3**			
15. Praegune eelarve **Kas eelarve [115] on piisav?** ***Sisend***	**Eelarve puudub**	**0**	**X**	Riigieelarveline rahastus kaitsekorralduslike tegevuste jaoks puudub, v.a. riiklik seire ja kaitseala valitsemine (admin. tase). RMK eelarves toimub külastuskorralduslike kulude katmine. Järelvalve kulud tulevad KKI eelarvest, kuid tegu pole alapõhiste kuludega.	Eelarve määratlemine vastavalt KKK-le.
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**1**			
	Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides	**2**			
	Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta	Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed

[114] Arvestada tuleb kõiki töötajaid, vastavalt olukorrale, alates juhtidest kuni alamastme personalini.
[115] Arvestada tuleb nii riigieelarvelist kui projektipõhist rahastust. Kui rahastuse seis on mõnes valdkonnas hea, mõnes halb (taastamine olemas, seiret pole), siis tuleb eristada see märkuste lahtris.

16. Eelarve tagatus **Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ?** ***Sisend***	**Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega**	**0**		RMK minimaalne külastuskorralduslik rahastus on olemas, samuti riiklik seire;	Rahastuse leidmine PLK-de, tähistuse (RMK?), seire, uuringute, inventuuride jms. jaoks vastavalt KKK-le
	Kaitsealal puudub/on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	**1**	**X**		
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	**2**			
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	**3**			
17. Rahastamise korraldus **Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse lseloomulikke vajadusi?** ***Protsess***	**Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)**	**0**	**X**	RMK eelarve kasutamist ega riikliku seire vahendite kasutamist kaitseala valitseja suunata ei saa.	Kaitseala valitsejal peaks olema esmane õigus kaitsekorralduslike eelarveliste vahendite vajaduse ja prioriteetide määramisel
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	**1**			
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	**2**			
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	**3**			
18. Töövahendid **Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad?** ***Sisend***	**Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad**	**0**		Peamiselt on olemas elementaarsed transpordivahendid, kuid puuduvad ressursid nende sihtotstarbeliseks rakendamiseks (uuringud, seire), v.a. OPi rahastusel tellitavad tööd. Paljusid kaitsekorralduslikke tegevusi teeb/tellib RMK	Puuduvad täielikult PLK-de hooldamise tehnika ja vajalikud abivahendid
	Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks	**1**	**X**		
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	**2**			
	Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad	**3**			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**	**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**

19. Töövahendite hooldus **Kas töövahendite hooldus on kohane?** ***Protsess***	**Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu**	**0**		Transpordivahendite regulaarne hooldus	
	Töövahendite hooldus on juhuslik	**1**			
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	**2**	**X**		
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	**3**			
20. Haridus ja teadlikkus **Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme?** ***Protsess***	**Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme**	**0**		RMK pakub osaliselt kaitseala kaitse-eesmärkidega seotud programme, kuid need on ebaregulaarsed (tasulised)	Regulaarselt pakutavat ja nõutava kvaliteediga, s.o. kompetentse juhendaja poolt läbiviidavat kaitseala tutvustavat programmi, s.h. spetsiifiliste teemaprogrammide korraldamine
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	**1**	**X**		
	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	**2**			
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	**3**			
21. Loodus-kasutus **Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke?** ***Planeerimine***	**Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid**	**0**		Kaitsealaga seotud planeeringud kooskõlastab kaitseala valitseja, millega tagatakse nende vastavus kaitsekorralduslikele eesmärkidele	
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	**1**			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	**2**	**X**		
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	**3**			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**	**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
Lisapunktid: looduskasutus				

21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaigakaitset	**Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)**	**+1**			
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	**Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)**	**+1**	**X**	Arvestatud metsakaustuse planeeringutes, et ei tekiks suuremaid lagedaid alasid	
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	**Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)**	**+1**	**X**	Üldplaneeringutes on ette nähtud loodusalad, mis jäävad minimaalse inimmõjuga arengule	
22. Koostöö teiste sektoritega Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega?	**Kontaktid puuduvad**	**0**		Koostöö toimub läbi lubade kooskõlastuste. Suuremat koostööd on oodata seoses KKK kootamise protsessiga	
	Kontaktid pealiskaudsed	**1**			
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	**2**	**X**		
Protsess	**Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid**	**3**			
23. Põlisrahvad[116] Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse?	**Puudub seos**	**0**	**X**		
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	**1**			
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	**2**			
Protsess	**Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse**	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
24. Kohalik kogukond	**Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes**	**0**		Senine osalus on toimunud KE ja KKK	

[116] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes? ***Protsess***	**Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse- korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust**	**1**	**X**	eelnõude koostamise raames, mil on arutatud kaitserežiimi, kuid see ei mõjuta igapäevast kaitsekorraldust. Suurem kaasamine toimub KKK koostamise raames	
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	**2**			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	**3**			
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	**Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted**	**+1**			
24b: Mõju kogukonnale	**Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve**	**+1**			
24c: Mõju kogukonnale	**Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi**	**+1**			
25. Majandustulu **Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu?** ***Tulemus***	**Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)**	**0**	**X**	Potentsiaal tulu teenimiseks on olemas, kuid see pole rakendust leidnud (PLK hooldamine, turismikorraldus kohalike poolt).	Võimalused saab kavandada KKK raames
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	**1**			
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	**2**			
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	**3**			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
26. Seire ja tulemus-	**Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine**	**0**		Toimub hetkel ainult riiklik seire ja	

hindamine Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist? ***Planeerimine/ Protsess***	**Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära**	**1**	**X**	külastajate loendamine RMK külastuskeskuse juures	
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	**2**			
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	**3**			
27. Külastus-korraldus **Kas külastuse korraldus on asjakohane?** ***Väljund***	**Puudub külastust teenindav infrastruktuur[117], ehkki selle järgi oleks vajadus**	**0**		Infra on minimaalne ja palju on omavolilist ning reguleerimata külastustegevust, millel on kooslustele kahjulik mõju	Vaja külastuskorralduse süsteemne planeerimine KKK raames; koostöö koordineerimine RMK-ga jt. infra arendajatega
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	**1**	**X**		
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	**2**			
	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	**3**			
28. Kommerts-turism **Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi?** ***Protsess***	**Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad**	**0**	**X**	RMK-ga on minimaalsed kontaktid seoses külastuskorraldusega	Planeerides süsteemsel alapõhist külastuskorraldust, luuakse ka kontaktid turismiarendajatega
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	**1**			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	**2**			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed

[117] Külastust teenindav infrastruktuur – rajakatted, piirded, viidastus jms

29. Tasud **Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele?** ***Tulemus***	**Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).**	**0**		Keskkonnatasud ning keskkonnarikkumiste trahvid laekuvad tsentraalselt riigieelarvesse ega kuulu alapõhisele jaotamisele.	
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	**1**	**X**		
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	**2**			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	**3**			
30. Kaitse-väärtuste seisund **Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga?** ***Tulemus***	**Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud**	**0**		PLK seisund halvene hoolduse puudumise tõttu. Lokaalsed kahjustused on suure külastuskoormusega paikades.	PLK hooldamine ja külastusinfra arendamine, korrastamine, PR inimeste loodusteadlikkuse tõstmiseks
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	**1**			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	**2**			
	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	**3**	**X**		
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	**Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel**	**+1**			
30b: Kaitseväärtused	**Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega**	**+1**			
30c: Kaitseväärtused	**Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös**	**+1**		Teoreetiliselt peaks olema prioriteetne, kuid kahjuks pole suudetud seda tagada.	
KOKKU PUNKTE			**42**		

Lisa 18

Lavassaare hoiuala kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
1. Juriidiline staatus **Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud?** ***Kontekst***	**Kaitsealal puudub juriidiline staatus**	**0**			
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	**1**			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsion või kohaliku omavalitsuse otsusega)	**2**			
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	**3**	**X**		
2. Kaitse-eeskiri **Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim** ***Planeerimine***	**Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad**	**0**	**X**	**Koostamisel**	
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	**1**			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	**2**			
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	**3**			
3. Õiguse rakendumine **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?**	**Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks**	**0**		**Hoiuala kaitsekord on liiga üldine, kuid rakendunud**	
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. oskused, korralduslikud puudused, ms)	**1**	**X**		
	Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid	**2**			

Sisend	**Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel**	**3**			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid **Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele?** *Planeerimine*	**Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud**	**0**		**Puuduvad motiveerimisoskused ja hoiuala režiim liialt ebaselge. Linnujahi küsimus. Ametniku vastutus.**	
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	**1**			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	**2**	**X**		
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	**3**			
5. Kaitseala planeering **Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks?** *Planeerimine*	**Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks**	**0**	**X**	**Kaseraba turbakevandusloa probleem**	
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	**1**			
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	**2**			
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	**3**			
6. Kaitseala piiritletus **Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada?** *Protsess*	**Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele**	**0**			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	**1**	**X**		
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud	**2**			

	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud	**3**			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
7. Kaitse-korralduskava **Kas on olemas kaitsekorraldus-kava ning seda täidetakse?** ***Planeerimine***	**Kaitseala jaoks pole kaitsekorralduskava koostatud**	**0**		**KKK puudub**	
	Kaitseala kaitsekorralduskava on koostatud või koostamisel, kuid seda ei täideta	**1**	**X**		
	Kaitseala kaitsekorralduskava on olemas, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt sellele finantseerimisprobleemide vms tõttu	**2**			
	Kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele	**3**			
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	**Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava**	**+1**	**X**		
7b	**Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt**	**+1**			
7c	**Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa**	**+1**			
8. Tööplaan[118] **Kas kaitset korraldav kava[119] viiakse perioodilise tööplaaniga ellu?** ***Planeerimine/ Väljund***	**Tööplaane pole**	**0**			
	Formaalsed tööplaanid on olemas	**1**	**X**		
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**2**			
	Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	**3**			
9. Inventeerimine **Kas kaitse**	**Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt**	**0**			
	Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks	**1**			

[118] Arvesse lähevad ka „valdkondlikud tööplaanid“

[119] Kaitset korraldav kava on siin laiema tähendusega kui seadusest tulenev kaitsekorralduskava ja sisaldab erinevaid võimalikke dokumente, mis on konkreetsel kaitsealal kaitse planeerimise ja korraldamise aluseks. Soovitav on seda täpsustada märkuste lahtris.

korraldamiseks on piisavalt infot ? *Sisend*	planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt				
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	2	X		
	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
10. Kaitse-süsteemid Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal? *Protsess/Tulemus*	Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	0			
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	1			
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavat juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	2	X		
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	3			
11. Uuringud Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorraldusega seotud keskkonna-seire või uuringud? *Protsess*	Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid	0			
	Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega	1			
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	2	X		
	Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud	3			
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus Kas kaitsealal toimub aktiivne loodusväärtuste kaitsekorraldus-	Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)	0			
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	1	X		
	Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad,	2			

tegevus? ***Protsess***	**kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata**				
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	**3**			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
13. Töötajate hulk **Kas personali hulk[120] on kaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks piisav?** ***Sisend***	**Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad**	**0**			
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav (personali puudumise tõttu on olulist tegemata jäänud)	**1**	**X**		
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	**2**			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav	**3**			
14. Töötajate koolitus **Kas töötajad[121] on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt?** ***Sisend/Protsess***	**Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus**	**0**			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele	**1**	**X**		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	**2**			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	**3**			

[120] Arvestada juhtusid, kus Keskkonnaamet korraldab kaitset või koordineerib kaitsetegevusi (nt talgud).
[121] Arvestada tuleb kõiki töötajaid, vastavalt olukorrale, alates juhtidest kuni alamastme personalini.

15. Praegune eelarve **Kas eelarve [122] on piisav?** ***Sisend***	**Eelarve puudub**	**0**			
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**1**	**X**		
	Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides	**2**			
	Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	**3**			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
16. Eelarve tagatus **Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ?** ***Sisend***	**Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega**	**0**			
	Kaitsealal puudub on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	**1**	**X**		
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	**2**	**X**		
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	**3**			
17. Rahastamise korraldus **Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse lseloomulikke vajadusi?** ***Protsess***	**Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)**	**0**			
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	**1**			
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	**2**	**X**		
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	**3**			
18. Töövahendid	**Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad**	**0**			

[122] Arvestada tuleb nii riigieelarvelist kui projektipõhist rahastust. Kui rahastuse seis on mõnes valdkonnas hea, mõnes halb (taastamine olemas, seiret pole), siis tuleb eristada see märkuste lahtris.

Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad?	**Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks**	**1**			
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	**2**	**X**		
Sisend	**Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad**	**3**			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
19. Töövahendite hooldus Kas töövahendite hooldus on kohane? *Protsess*	Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu	0			
	Töövahendite hooldus on juhuslik	1			
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	2			
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	3			
20. Haridus ja teadlikkus Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme? *Protsess*	Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme	0	X		
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	1			
	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	2			
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	3			
21. Loodus-kasutus Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid	Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid	0			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	1			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	2	X		

ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke? *Planeerimine*	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	3			

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
Lisapunktid: looduskasutus					
21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaigakaitset	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)	+1			
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)	+1	X		
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)	+1			
22. Koostöö teiste sektoritega Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega? *Protsess*	Kontaktid puuduvad	0			
	Kontaktid pealiskaudsed	1	X		
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	2			
	Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid	3			
23. Põlisrahvad[123] Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse?	Puudub seos	0	X		
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	1			
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	2			

[123] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

Protsess	Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
24. Kohalik kogukond Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes? *Protsess*	Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes	0			
	Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse-korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust	1	X		
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	2			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	3			
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted	+1			
24b: Mõju kogukonnale	Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve	+1			
24c: Mõju kogukonnale	Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi	+1			
25. Majandustulu Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu? *Tulemus*	Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)	0	X		
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	1			
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	2			
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
26. Seire ja tulemus-hindamine Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist? *Planeerimine/ Protsess*	Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine	0			
	Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära	1	X		
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	2			
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	3			
27. Külastus-korraldus Kas külastuse korraldus on asjakohane? *Väljund*	Puudub külastust teenindav infrastruktuur[124], ehkki selle järgi oleks vajadus	0	X		
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	1			
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	2			
	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	3			
28. Kommerts-turism Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi? *Protsess*	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad	0	X		
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	1			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	2			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	3			

[124] Külastust teenindav infrastruktuur – rajakatted, piirded, viidastus jms

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
29. Tasud Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele? *Tulemus*	Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).	0	X		
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	1			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	2			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	3			
30. Kaitse-väärtuste seisund Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga? *Tulemus*	Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	0			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	1			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	2	X		
	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	3			
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel	+1			
30b: Kaitseväärtused	Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega	+1			
30c: Kaitseväärtused	Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös	+1	X		
KOKKU PUNKTE			**36**		

Muid märkusi

Hindamine viidi läbi 24.05.2010 Nigulas toimunud Pärnu-Viljandi regiooni looduskaitse valdkonna koosolekul, kus osalesid ka piirkonna RMK esindajad.

Tegelikuses siiski väga tõhus kaitseala nii elurikkuse kui ökoloogiliste teenuste & protsesside kaitse osas, mis ei vaja kaitseks interventsioone (mis annavad punkte). Antud meetod alahindab loodusmaastike isetoimivate suurte põlisloodusökosüsteemide kaitse tõhusust.

Lisa 19

Hiiu madala hoiuala kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
1. Juriidiline staatus Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud? *Kontekst*	Kaitsealal puudub juriidiline staatus	0			
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	1			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsion või kohaliku omavalitsuse otsusega)	2			
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	3	**3**		
2. Kaitse-eeskiri Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim *Planeerimine*	Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad	0		**Kaaluda linnuliikide lisamist kaitse-eesmärkidesse**	
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	1			
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	2	**2**		
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	3			
3. Õiguse rakendumine Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada? *Sisend*	Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks	0			
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. oskused, korralduslikud puudused, ms)	1			
	Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid	2			
	Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel	3	**3**		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele? *Planeerimine*	Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud	0		**Eesmärke tuleks täiendada**	
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	1			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	2			
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	3	**3**		
5. Kaitseala planeering Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks? *Planeerimine*	Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks	0			
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	1			
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	2			
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	3	**3**		
6. Kaitseala piiritletus Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada? *Protsess*	Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	0		**Mereala kokkuleppeliselt ei tähistata**	
	Kaitseala piirid on teada valitsejale kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	1			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud	2			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud	3	**3**		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
7. Kaitse-korralduskava Kas on olemas kaitsekorraldus-kava ning seda täidetakse? *Planeerimine*	Kaitseala jaoks pole kaitsekorralduskava koostatud	0	0		
	Kaitseala kaitsekorralduskava on koostatud või koostamisel, kuid seda ei täideta	1			
	Kaitseala kaitsekorralduskava on olemas, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt sellele finantseerimisprobleemide vms tõttu	2			
	Kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele	3			
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava	+1			
7b	Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt	+1			
7c	Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa	+1			
8. Tööplaan[125] Kas kaitset korraldav kava[126] viiakse perioodilise tööplaaniga ellu? *Planeerimine/ Väljund*	Tööplaane pole	0	0		
	Formaalsed tööplaanid on olemas	1			
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	2			
	Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	3			
9. Inventeerimine Kas kaitse korraldamiseks on piisavalt infot ? *Sisend*	Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt	0			
	Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt	1			
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	2			
	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	3	3		

[125] Arvesse lähevad ka „valdkondlikud tööplaanid“

[126] Kaitset korraldav kava on siin laiema tähendusega kui seadusest tulenev kaitsekorralduskava ja sisaldab erinevaid võimalikke dokumente, mis on konkreetsel kaitsealal kaitse planeerimise ja korraldamise aluseks. Soovitav on seda täpsustada märkuste lahtris.

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
10. Kaitse-süsteemid Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal? *Protsess/Tulemus*	Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	0			
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	1			
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavat juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	2			
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	3	**3**		
11. Uuringud Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorraldusega seotud keskkonna-seire või uuringud? *Protsess*	Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid	0		**Läbiviidud põhjalikud uuringud, kuid seiret ei tehta**	
	Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega	1			
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	2			
	Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud	3	**3**		
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus Kas kaitsealal toimub aktiivne loodusväärtuste kaitsekorraldus-tegevus? *Protsess*	Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)	0			
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	1			
	Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata	2			
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	3	**3**		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
13. Töötajate hulk Kas personali hulk[127] on kaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks piisav? *Sisend*	Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad	0			
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav (personali puudumise tõttu on olulist tegemata jäänud)	1			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	2			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav	3	3		
14. Töötajate koolitus Kas töötajad[128] on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt? *Sisend/Protsess*	Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus	0			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele	1			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	2	2		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	3			
15. Praegune eelarve Kas eelarve [129] on piisav? *Sisend*	Eelarve puudub	0			
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	1			
	Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides	2			
	Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	3	3		

[127] Arvestada juhtusid, kus Keskkonnaamet korraldab kaitset või koordineerib kaitsetegevusi (nt talgud).
[128] Arvestada tuleb kõiki töötajaid, vastavalt olukorrale, alates juhtidest kuni alamastme personalini.
[129] Arvestada tuleb nii riigieelarvelist kui projektipõhist rahastust. Kui rahastuse seis on mõnes valdkonnas hea, mõnes halb (taastamine olemas, seiret pole), siis tuleb eristada see märkuste lahtris.

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
16. Eelarve tagatus Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ? *Sisend*	Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega	0	**0**		
	Kaitsealal puudub on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	1			
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	2			
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	3			
17. Rahastamise korraldus Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse Iseloomulikke vajadusi? *Protsess*	Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)	0		**Rahastus on ainult projektipõhine**	
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	1	**1**		
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	2			
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	3			
18. Töövahendid Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad? *Sisend*	Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad	0		**Keskkonnaametile pole töövahendeid tarvis, oskusteavet vajavad uuringud tuleb niikuinii sisse tellida**	
	Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks	1			
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	2			
	Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad	3	**3**		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
19. Töövahendite hooldus Kas töövahendite hooldus on kohane? *Protsess*	Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu	0		Kuna töövahendeid pole, siis pole tarvis neid ka hooldada	
	Töövahendite hooldus on juhuslik	1			
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	2			
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	3	3		
20. Haridus ja teadlikkus Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme? *Protsess*	Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme	0		Marine_LIFE raames on mereelustikku üldiselt tutvustatud	Mereprogramm (elustik ja elupaigad)
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	1			
	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	2	2		
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	3			
21. Loodus-kasutus Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke? *Planeerimine*	Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid	0			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	1			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	2			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	3	3		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
Lisapunktid: looduskasutus					
21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaigakaitset	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)	+1			
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)	+1			
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)	+1			
22. Koostöö teiste sektoritega Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega? *Protsess*	Kontaktid puuduvad	0			
	Kontaktid pealiskaudsed	1			
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	2	2		
	Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid	3			
23. Põlisrahvad[130] Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse? *Protsess*	Puudub seos	0		Põlisrahvad puuduvad, mistõttu pole miskit integreerida, kuigi valmisolek olemas ☺	
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	1	1		
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	2			
	Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse	3			

[130] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
24. Kohalik kogukond Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes? *Protsess*	Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes	0			
	Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse-korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust	1			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	2			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	3	3		
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted	+1			
24b: Mõju kogukonnale	Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve	+1			
24c: Mõju kogukonnale	Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi	+1			
25. Majandustulu Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu? *Tulemus*	Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)	0	0		
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	1			
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	2			
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
26. Seire ja tulemus-hindamine Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist? *Planeerimine/ Protsess*	Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine	0	0	Tulemushindamine planeeritakse KKKga	
	Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära	1			
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	2			
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	3			
27. Külastus-korraldus Kas külastuse korraldus on asjakohane? *Väljund*	Puudub külastust teenindav infrastruktuur[131], ehkki selle järgi oleks vajadus	0			
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	1			
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	2			
	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	3	3		
28. Kommerts-turism Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi? *Protsess*	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad	0	0		
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	1			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	2			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	3			

[131] Külastust teenindav infrastruktuur – rajakatted, piirded, viidastus jms

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
29. Tasud Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele? *Tulemus*	Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).	0	0		
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	1			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	2			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	3			
30. Kaitse-väärtuste seisund Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga? *Tulemus*	Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	0			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	1			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	2			
	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	3	3		
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel	+1	+1		
30b: Kaitseväärtused	Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega	+1			
30c: Kaitseväärtused	Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös	+1			
KOKKU PUNKTE					

Muid märkusi

Lisa 20

Käntu-Kastja hoiuala kaitsetõhususe hindamisvorm

Teema	**Kriteerium**	**Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta**		**Kommentaar või selgitus**	**Vajalikud meetmed**
1. Juriidiline staatus Kas kaitseala kaitse on juriidiliselt määratletud? *Kontekst*	Kaitsealal puudub juriidiline staatus	0			
	Kaitseala juriidiliseks määratlemiseks on tehtud kokkulepe, kuid see tegevus pole veel alanud	1			
	Juriidiline staatus on kinnitamisel (sh. alad, mis on kaitstavad rahvusvaheliste lepete nt. Ramsari konventsion või kohaliku omavalitsuse otsusega)	2			
	Kaitseala on looduskaitseseaduse alusel moodustatud	3	**3**		
2. Kaitse-eeskiri Kas on rakendatud kohane looduskasutust reguleeriv kaitserežiim *Planeerimine*	Kaitsealal puuduvad looduskasutust reguleerivad eeskirjad	0			**Hoiualast on moodustamisel looduskaitseala**
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on oluliste puudujääkidega	1	**1**		
	Looduskasutust reguleerivad eeskirjad on mõningate puudujääkidega	2			
	Kaitseala kaitseeeskirjad toimivad hästi ja on piisavaks aluseks kaitse korraldamisel	3			
3. Õiguse rakendumine Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada? *Sisend*	Kaitseala valitsejal pole ressursse ja/või vahendeid seaduse ja kaitse-eeskirja rakendamiseks	0		**Kuna hoiuala kaitserezhiim on üldine, on mitmed tegevused reguleerimata**	
	Valitsejal on olulised puudujäägid seaduse ja eeskirja rakendamisel (nt. oskused, korralduslikud puudused, ms)	1	**1**		
	Valitsejal on arvestatavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel, kuid esineb vajakuid	2			
	Valitsejal on piisavad oskused ja ressursid seaduse ja eeskirja rakendamisel	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
4. Kaitseala kaitse-eesmärgid Kas kaitsekorraldus toimub vastavalt kokkulepitud kaitse-eesmärkidele? *Planeerimine*	Kaitseala jaoks pole kaitse-eesmärke kokku lepitud	0		**Kokkulepitud kaitse-eesmärgid pole piisavad, plk väheses ulatuses hooldamata**	
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus ei toimu vastavalt	1			
	Kaitseala kaitse-eesmärgid on kokku lepitud, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt eesmärkidele	2	**2**		
	Kaitsealal on olemas kokkulepitud kaitse-eesmärgid ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt eesmärkidele	3			
5. Kaitseala planeering Kas kaitseala on sobiva suuruse ja kujuga kaitse-eesmärkide saavutamiseks? *Planeerimine*	Kaitseala planeeringu vead muudavad kaitse-eesmärkide saavutamise praktiliselt võimatuks	0		**Menetluses on uus kaitse-eeskiri, mille alusel kaasatakse piirnevad alad, mis on vajalikud kaitse ühtseks korraldamiseks**	
	Kaitseala planeeringu vead takistavad oluliselt põhiliste kaitse-eesmärkide saavutamist; käib tegevus puuduste leevendamiseks (nt puhvrid, siduskoridorid)	1	**1**		
	Kaitseala planeering ei ole määravaks takistuseks eesmärkide saavutamisel, kuid on mitmeid võimalusi selle parandamiseks	2			
	Kaitseala planeering tagab piisavalt põhiliste kaitse-eesmärkide täitmise nii liigilisel, koosluse kui maastiku tasemel.	3			
6. Kaitseala piiritletus Kas valitseja saab kaitseeeskirju vajalikul määral rakendada? *Protsess*	Kaitseala piirid pole teada ei valitsejale ega kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	0		**NB kontrollida, kas teatised on saadetud**	
	Kaitseala piirid on teada valitsejale kuid pole teada kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele	1			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele, kuid pole kohaselt märgistatud	2			
	Kaitseala piirid on teada valitsejale ja ka kohalikele elanikele, maavaldajatele ja looduskasutajatele ning on kohaselt märgistatud	3	**3**		

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
7. Kaitse-korralduskava Kas on olemas kaitsekorraldus-kava ning seda täidetakse? *Planeerimine*	Kaitseala jaoks pole kaitsekorralduskava koostatud	0	0	**On olemas hoiualade poollooduslike koosluste KKK**	
	Kaitseala kaitsekorralduskava on koostatud või koostamisel, kuid seda ei täideta	1			
	Kaitseala kaitsekorralduskava on olemas, kuid kaitsekorraldus toimub vaid osaliselt vastavalt sellele finantseerimisprobleemide vms tõttu	2			
	Kaitsealal on olemas kaitsekorralduskava ja kaitsekorraldus toimub täielikult vastavalt sellele	3			
Lisapunktid: Planeerimine					
7a	Planeerimisprotsess võimaldab olulistel asjalistel adekvaatselt mõjutada kaitsekorralduskava	+1			
7b	Kaitsekorralduskava vaadatakse läbi ja ajakohastatakse perioodiliselt	+1			
7c	Seire, uuringud ja hindamine on kaitsekorralduskava tavapärane osa	+1			
8. Tööplaan[132] Kas kaitset korraldav kava[133] viiakse perioodilise tööplaaniga ellu? *Planeerimine/ Väljund*	Tööplaane pole	0		**Muuhulgas Eagle-LIFE raames teostatud palju taastamis- ja hooldamistöid**	
	Formaalsed tööplaanid on olemas	1			
	Tööplaane kasutatakse paljude kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	2	2		
	Tööplaanide tasemel dokumentatsioon on kaitsekorralduskava tavapäraseks rakendusvahendiks kaitsekorralduslike tegevuste elluviimisel	3			
9. Inventeerimine Kas kaitse korraldamiseks on piisavalt infot ? *Sisend*	Kaitseala elupaikade, liikide ja kultuuriväärtuste kohta on infot ebapiisavalt	0		**Liigi- ja elupaigainventuurid on hiljuti tehtud**	
	Looduskaitseväärtuste infot on pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks ebapiisavalt	1			
	Looduskaitseväärtuste info on põhivaldkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	2			
	Looduskaitseväärtuste info on kõigis valdkondades piisav pädevaks planeerimiseks ja otsustamiseks	3	3		

[132] Arvesse lähevad ka „valdkondlikud tööplaanid“

[133] Kaitset korraldav kava on siin laiema tähendusega kui seadusest tulenev kaitsekorralduskava ja sisaldab erinevaid võimalikke dokumente, mis on konkreetsel kaitsealal kaitse planeerimise ja korraldamise aluseks. Soovitav on seda täpsustada märkuste lahtris.

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
10. Kaitse-süsteemid Kas on olemas kontrolli süsteem külastuse ja loodusvarade kasutuse kohta kaitsealal? *Protsess/Tulemus*	Kontrolli süsteeme (järelevalve, load jmt) pole või need ei toimi juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	0		**Hoiuala kaitserezhiim ei võimalda kõiki vajalikke tegevusi reguleerida**	
	Kontrolli süsteemid toimivad vaid osaliselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	1	**1**		
	Kontrolli süsteemid toimivad mitte piisavat juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	2			
	Kontrolli süsteemid toimivad suuremas osas või efektiivselt juurdepääsu või kasutuse reguleerimisel	3			
11. Uuringud Kas kaitsealal toimub eesmärgi-pärane kaitsekorraldusega seotud keskkonna-seire või uuringud? *Protsess*	Kaitsealal ei toimu seiret ega uuringuid	0		**Eesmärgipärane, kuid mitte piisavalt aktiivne**	**Koostada KKK ja planeerida piisav seire**
	Kaitsealal toimub mõningane keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole seotud kaitsekorraldusega	1			
	Kaitsealal toimub aktiivne keskkonna-seire või uuringud, kuid see ei ole eesmärgipäraselt seotud kaitsekorraldusega	2			
	Kaitsealal toimub aktiivne ja eesmärgipäraselt kaitsekorraldusega integreeritud keskkonna-seire ning uuringud	3	**3**		
12. Loodus-väärtuste kaitse-korraldus Kas kaitsealal toimub aktiivne loodusväärtuste kaitsekorraldus-tegevus? *Protsess*	Kaitsealal ei toimu aktiivset kaitsekorraldustegevust (vaatamata meetmete rakendamise vajadusele)	0		**Rakendamata on nt rabade looduslikkuse taastamine**	
	Toimub mõnede üksikute kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused) kaitsekorraldus	1			
	Toimub mitmete kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste (kriitilised liigid, elupaigad, kultuurkooslused, ökoloogilised protsessid ja säästev või traditsiooniline kasutus) kaitsekorraldus, kuid mõned põhimeetmed on siiski rakendamata	2	**2**		
	Toimub adekvaatne kaitsemeetmeid vajavate looduskaitseväärtuste kaitsekorraldus	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
13. Töötajate hulk Kas personali hulk[134] on kaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks piisav? *Sisend*	Kaitseala eest vastutavad ja sellega tegelevad töötajad puuduvad	0			
	Töötajate hulk on oluliste tegevuste jaoks ebapiisav (personali puudumise tõttu on olulist tegemata jäänud)	1			
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks alla optimaalse	2	2		
	Töötajate hulk on ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste jaoks piisav	3			
14. Töötajate koolitus Kas töötajad[135] on koolitatud kaitseeesmärkide saavutamiseks kohaselt? *Sisend/Protsess*	Töötajatel puudub looduskaitsetööks vajalik ettevalmistus	0			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused ei vasta kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele	1			
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad üldjoontes nõuetele, kuid täiendav koolitus mõnede kaitsekorralduslike meetmete jaoks on vajalik	2	2		
	Töötajate teadmised, oskused, vilumused vastavad kaitseeesmärkide saavutamiseks vajalikele nõuetele.	3			
15. Praegune eelarve Kas eelarve [136] on piisav? *Sisend*	Eelarve puudub	0		**Rahastus on PRIA- ja projektipõhine**	
	Praegune eelarve on ebapiisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	1			
	Praegune eelarve on rahuldav, kuid seda oleks vajalik suurendada tõhusa kaitsekorralduse huvides	2	2		
	Praegune eelarve on piisav oluliste kaitsekorralduslike nõuete täitmiseks	3			

[134] Arvestada juhtusid, kus Keskkonnaamet korraldab kaitset või koordineerib kaitsetegevusi (nt talgud).
[135] Arvestada tuleb kõiki töötajaid, vastavalt olukorrale, alates juhtidest kuni alamastme personalini.
[136] Arvestada tuleb nii riigieelarvelist kui projektipõhist rahastust. Kui rahastuse seis on mõnes valdkonnas hea, mõnes halb (taastamine olemas, seiret pole), siis tuleb eristada see märkuste lahtris.

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
16. Eelarve tagatus Kas finantseerimine on stabiilselt tagatud ? *Sisend*	Kaitsealal puudub stabiilne eelarve; kaitsekorralduslike tegevuste rahastamine toimub süsteemiväliste või ennustamatute toetustega	0		**Ainuke stabiilne eelarve on PRIA kaudu plk hooldamise toetus**	
	Kaitsealal puudub on väga väike stabiilne eelarve; kaitsekorralduslikud tegevused pole võimalikud ilma süsteemivälise rahastuseta	1	**1**		
	Kaitsealal on stabiilne kaitsekorralduslik eelarve, arendustegevus toimub süsteemivälise rahastusega	2			
	Kaitsealal on stabiilne ja piisav kaitsekorralduslik eelarve	3			
17. Rahastamise korraldus Kas rahastamise korraldus toetab kaitsekorralduse Iseloomulikke vajadusi? *Protsess*	Rahastamise korraldus ei vasta üldse looduskaitsekorralduslikele vajadustele (nt ebasobiv ajastus, eelarveridade jäikus)	0		**Piirab näiteks kaitsekorralduskava puudumine, kuna taastamistegevused on toetatavad kava alusel (rabade ja plk taastamine)**	
	Rahastamise korraldus piirab olulisel määral looduskaitsekorralduslikke tegevusi	1	**1**		
	Rahastamise korraldus vastab üldjoontes vajadustele, kuid seda on võimalik mitmeti parandada	2			
	Rahastamise korraldus vastab looduskaitsekorralduslikele vajadustele	3			
18. Töövahendid Kas töövahendid on kaitse korraldamiseks piisavad? *Sisend*	Kaitse korraldamise töövahendid praktiliselt puuduvad	0		**Töövahendid on olemas maahooldajatel, mitte keskkonnaametil**	
	Mõningased töövahendid on olemas, kuid need ei ole piisavad kaitsekorralduslike eesmärkide saavutamiseks	1			
	Kaitse korraldamise töövahendid on üldiselt olemas, kuid mõned puudujäägid piiravad teatud kaitse-eesmärkide saavutamist	2	**2**		
	Kaitse korraldamise töövahendid on kaitse-eesmärkide saavutamiseks piisavad	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
19. Töövahendite hooldus Kas töövahendite hooldus on kohane? *Protsess*	Töövahendite hooldus on praktiliselt olematu	0		Ei ole piisavalt infot	
	Töövahendite hooldus on juhuslik	1			
	Toimib põhiliste töövahendite hooldus	2	2		
	Töövahendid on nõuetele ja vajadustele kohaselt hooldatud	3			
20. Haridus ja teadlikkus Kas on olemas plaanilisi kaitse-eesmärkidega seotud koolitus-programme? *Protsess*	Pole koolitus- ja teadlikkusprogramme	0		Maahooldajatele on korraldatud koolitusi, milles osalemine on kohutuslik	Oluline on üldise koolitusprogrammi olemaoslu luha ja selle elustiku kohta Läänemaal
	On juhuslikud ja/või väheolulised koolitus- ja teadlikkusprogrammid	1	1		
	On koolitus- ja teadlikkusprogramme, kuid need vähe seotud kaitsekorralduslike eesmärkidega	2			
	On olemas plaanilised kaitse-eesmärkidega seotud koolitus- ja teadlikkusprogrammid	3			
21. Loodus-kasutus Kas looduskasutuse planeeringud võtavad arvesse kaitseala nõudeid ja toetavad kaitse-korralduslikke eesmärke? *Planeerimine*	Looduskasutuse (mets, jaht, maavarad jt) planeeringud ei arvesta looduskaitsenõudeid	0		On olnud metsateatisi, mis on kooskõlastatud ebapiisavate elupaigatüüpide levikuandmete tõttu	
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad looduskaitsenõudeid piiratult ning mõjutavad kaitse-eesmärke negatiivselt kaudselt või pikemas plaanis	1			
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke	2	2		
	Looduskasutuse planeeringud arvestavad üldisi looduskaitsenõudeid ning kaitse-eesmärke ja toetavad oma tegevustega kaitsekorralduslikke eesmärke	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
Lisapunktid: looduskasutus					
21a: Looduskasutuse planeering toetab elupaigakaitset	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud elupaigakaitselisi nõuded (nt veerežiim, häilude avamine metsas, karjatamine jms)	+1			
21b: Looduskasutuse planeering toetab sidusust	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökoloogilist sidusust kaitseala sees või kaitseala ja ümbritsevate elupaikade vahel (ka vee-elupaigad)	+1			
21c Looduskasutuse planeering toetab ökosüsteemseid teenuseid	Looduskasutuse planeering toetab kaitseala kaitsekorralduses ettenähtud ökosüsteemsete teenuste tagamist (nt. reguleerivad, tootvad või kultuurilised teenused)	+1			
22. Koostöö teiste sektoritega Kas kaitseala teeb koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega? *Protsess*	Kontaktid puuduvad	0		Koostöö piirneb poollooduslike koosluste hooldamise korraldamisega, sh Eagle-LIFE	
	Kontaktid pealiskaudsed	1			
	Kontaktid olemas, vähene koostöö kaitsekorralduslikes küsimustes	2	2		
	Kaitseala teeb pidevat koostööd alaga seotud majandus-organisatsioonidega, ühised kaitsekorralduslikud projektid ja programmid	3			
23. Põlisrahvad[137] Kas põlisteadmised on integreeritud looduskaitse-korraldusse? *Protsess*	Puudub seos	0		Pärandkultuuri hooldamise praktikat on integreeritud	
	On olemas valmisolek põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	1	1		
	On tehtud mõned algatused põlisteadmiste integreerimiseks looduskaitsepraktikasse	2			
	Põlisteadmiste kandjad on kaasatud looduskaitsekorralduse planeerimisse	3			

[137] Tavapäraselt Eestis põlisrahvaid ei käsitleta, kuid näiteks uus Eesti FSC Standard 2008 sisaldab ka põlisrahvaste kriteeriumi (vt http://www.fsc.ee/)

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
24. Kohalik kogukond Kas kohalik kogukond osaleb looduskaitse-korralduslikes otsustustes? *Protsess*	Kohalik kogukond ei osale looduskaitselistes otsustustes	0		Kaitse-eeskiri on koostamisel ja sinna protsessi kaasatakse ka kohalik kodukond	
	Kohalik kogukond osaleb mõningates looduskaitse-korraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid see ei mõjuta looduskaitsekorraldust	1	1		
	Kohalik kogukond ja huvigrupid osalevad loodus-kaitsekorraldusega seotud küsimuste lahendamises, kuid nende kaasamist tuleks parandada	2			
	Kohalik kogukond ja huvigrupid vahetult osalevad kõigi asjakohaste looduskaitsekorralduse otsustuste tegemisel	3			
Lisapunktid: kohalik kogukond					
24a: Mõju kogukonnale	Kaitseala valitseja ja kohaliku kogukonna ning huvigruppide vahel on avatud ja usalduslikud suhted	+1			
24b: Mõju kogukonnale	Rakendatakse programme ja/või projekte, mis edendavad nii looduskaitse kui kohaliku kogukonna huve	+1	+1		
24c: Mõju kogukonnale	Kohalik kogukond toetab aktiivselt looduskaitsekorralduslikke tegevusi	+1			
25. Majandustulu Kas looduskaitse loob kohalikule kogukonnale majandustulu? *Tulemus*	Looduskaitse ei loo kohalikule kogukonnale majandustulu (nt sissetulek, töökohad, keskkonnateenused)	0		Majandustulu saadakse plk hooldamise toetustest	
	Nähakse majandustulu loomise võimalusi ning vastavad plaanid on väljatöötamisel	1			
	Kohalik kogukond saab teatavat majandustulu looduskaitsekorraldusega seoses	2	2		
	Loodukaitsetegevused moodustavad olulise osa kohaliku kogukonna majandustulust	3			

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
26. Seire ja tulemus-hindamine Kas kaitsekorraldus-tegevusi seiratakse tulemuslikkuse aspektist? *Planeerimine/ Protsess*	Kaitsealal puuduvad seire ja tulemushindamine	0	0	Ainsaks erandiks on kotkapesade riiklik seire	KKK raames tulemuslikkuse hindamise planeerimine
	Seire ja tulemuste hindamine on juhuslikku laadi, puudub selge siht ja tulemuste kogumise korrapära	1			
	Olemas on seire ja tulemuste hindamise süsteem, kuid see ei ole piisavalt seotud planeerimisega	2			
	Olemas on tõhus seire ja tulemuste hindamise süsteem, mida kasutatakse korrapäraselt kaitsekorralduse planeerimisel	3			
27. Külastus-korraldus Kas külastuse korraldus on asjakohane? *Väljund*	Puudub külastust teenindav infrastruktuur[138], ehkki selle järgi oleks vajadus	0		Külastus on juhuslik	
	Külastust teenindav infrastruktuur ei vasta praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	1			
	Külastust teenindav infrastruktuur rahuldab praegust külastusvoogu, kuid vajaks edasiarendamist	2			
	Külastust teenindav infrastruktuur vastab täiesti praegusele külastusintensiivsusele ja nõuetele	3	3		
28. Kommerts-turism Kas kommerts-turism aitab kaasa kaitsekorraldus-tegevusele ja aitab teadvustada ala väärtusi? *Protsess*	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahel kontaktid praktiliselt puuduvad	0	0		
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelised kontaktid puudutavad halduslikke ja juriidilisi küsimusi	1			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös proovitakse ühiselt parandada külastajateenindust ja viia läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	2			
	Kaitseala valitseja ja külastuse korraldaja ning turismifirmade vahelises koostöös parandatakse külastajateenindust ja viiakse läbi kaitseväärtusi parandavaid ühisprojekte	3			

[138] Külastust teenindav infrastruktuur – rajakatted, piirded, viidastus jms

Teema	Kriteerium	Tulemus: märgi vaid üks vastus küsimuse kohta		Kommentaar või selgitus	Vajalikud meetmed
29. Tasud Juhul kui (keskkonna)tasude süsteem looduskaitses on kohandatav, kas need aitavad kaasa kaitse-korraldusele? *Tulemus*	Ei kasutata tasude süsteemi (nt sissepääsutasu, trahvid jms).	0		Tehtud on kalapüügitrahve jms	
	Tasusid kogutakse, kuid neid ei kasutata kaitsekorralduses	1	1		
	Tasusid kogutakse, need moodustavad vaid teatud osa kaitsekorralduses	2			
	Tasusid kogutakse, need moodustavad olulise osa kaitseala kaitsekorralduses ja lähiümbruse arendamises	3			
30. Kaitse-väärtuste seisund Kuidas on muutunud oluliste kaitseala väärtuste seisund võrreldes kaitseala asutamisaegse seisundiga? *Tulemus*	Paljud elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	0			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on tugevasti kahjustunud	1			
	Mõned elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on osaliselt kahjustunud, kuid kõige olulisemad väärtused jäänud oluliste mõjutusteta	2			
	Elurikkuse, ökoloogilised ja kultuurilised väärtused on enamalt jaolt kahjustamata seisundis	3	3		
Lisapunktid: Kaitseväärtuste seisund					
30a: Kaitseväärtused	Kaitseväärtuste seisundi hindamine põhineb uuringutel ja/või programmilisel seirel	+1	+1		
30b: Kaitseväärtused	Algatatud on eraldi programmid, mis eesmärgiks on tegeleda kaitseväärtustusi (elurikkuse, ökoloogiliste ja kultuuriliste) ähvardavate ohtudega	+1			
30c: Kaitseväärtused	Kaitseala asutamise põhjuseks olnud põhiliste kaitseväärtuste kaitsekorraldus on prioriteetne tegevus igapäevases looduskaitsetöös	+1			
KOKKU PUNKTE					

Muid märkusi

Hindamise seisukohast on tegu mõneti erakorralise alaga, kuna ala KE on oluliste muutuste faasis, koostamata on KKK ning kaitsekorralduslikud tööd suuresti määratlemata.